

Magyar múzeumok

Középpontban... Az Alfa-program

Körkép

Hírek

Olvasó!

Magyar Múzeumok
A Pulszky Társaság - Magyar Múzeumi Egyesület
folyóirata

Szerkesztőbizottság:
Kócziánné Szentpéteri Erzsébet
Selmeczi Kovács Attila
Szatmári Imre
Várkonyi Gábor
Wollák Katalin

A szerkesztőbizottság elnöke:
Bertáné Varga Judit

Főszerkesztő:

Basics Beatrix

Felelős szerkesztő:

Sárközy Gabriella

Munkatársak:

Bakos Ágnes és Tihanyi Bence

Szerkesztőségi titkár:

Varga Judit

Műszaki szerkesztő:

Mihalkov György

Nyomdai munkálatok:

Mester Nyomda

Felelős kiadó:

Balázs György, a Pulszky Társaság elnöke

Szerkesztőség:

1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 12.

tel.: 473 - 2423

fax: 473 - 2421

e-mail: magyarmuzeumok@pulszky.hu

honlap: www.pulszky.hu

Megjelenik évente 6 alkalommal

1500 példányban

XIV. évfolyam 2. szám

Előfizethető a szerkesztőség címén postautalványon,
csekken vagy átutalással az alábbi számlaszámon:

K&H Bank 10200830-32323599

Előfizetési díj egy évre: 4200 Ft/6 szám,

a Társaság tagjainak 2000 Ft/6 szám

HU-ISSN 1219-4662

Megjelenik a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A címlapon: A nagydémi lararium Apolló szobra

A 2004-ben induló Alfa-programról nagyon hamar kiderült, hogy sikeres és főként reményt keltő vállalkozás. A sikerességét az évente közzétett eredményeken, adatokon túl e lapszámmal is szeretnénk illusztrálni. Hogy miért reményt keltő? Mert sokak számára a múzeumi megújulás szinte egyetlen forrása, módja lett. Alig akad olyan intézmény, amely ne próbálta volna meg a program által nyújtott lehetőségeket valamiképpen igénybe venni. Az önkormányzati múzeumi modernizáció eredményeiről 2007-ben megjelentetett kiadvány képeit nézegetve, leírásait olvasva szembetűnő a változás. A miniszteri bevezető pedig az utóbbi évek látványos látogatói létszám növekedését is a program sikerei közé sorolja.

Ma már nem kérdés, milyen nagy lehetőség az Alfa-program a szakma számára, s milyen sok területen követhető nyomon az a változás, amit eredményezett. Új állandó kiállítások – de milyenek és hogyan jöttek létre? Hány szakember munkáját dicsérik, milyen újításokat kívántak, milyen módon hatottak a múzeumi szakfeladatok teljesülésére? Ezek összegezése, bemutatása nyilván újabb tanulmányok, esetleg kötet témája lesz. A Magyar Múzeumok szerkesztői úgy érezték, szükséges és fontos a szakmai közönség és minden érdeklődő, valamint a leginkább érintettek, a látogatók számára is bemutatni, mit gondolnak a programról a szakértők, akik a pályázatok elbírálásában részt vettek, milyenek a legérdekesebb, leglátványosabb, legjobb új állandó kiállítások. E számban összefoglalóan igyekeztünk az eredményeket bemutatni, de tervezünk a kiállítások formai megoldásairól, a látvány kialakításával kapcsolatos problémákról, változásokról, tendenciákról is tematikus lapszámot.

Addig is kérjük a kedves Olvasókat, fogadják a megjelent írásokat gondolatébresztőnek, és ne habozzanak véleményükkel, tapasztalataik közzétételével gyarapítani ismereteinket a témáról.

Basics Beatrix
főszerkesztő

PULSZKY TÁRSASÁG
qip
Magyar
Múzeumi
Egyesület

Tartalom

Középpontban... Az Alfa-program	4
Alfa-program a vidéki múzeumok fejlesztéséért	5
Tapasztalatok, várakozások és remények	6
„Múzeumot építek, tehát vagyok”	9
Hogy fest az új Munkácsy?	12
Hétköznapok Vénuszai	15
Szín pompás népművészet	17
Körkép	20
- kiállítások itthon és külföldön	
Kukucsáljunk be Veszprémbe!	21
Családi ezüst a Magyar Nemzeti Múzeumban	23
Budapesti kiállítások	25
Vidéki kiállítások	32
Kiállítások külföldön	34
Műgyűjtők, műkereskedők	36
Hírek	38
Hírek - röviden	39
Társasági hírek	47
Személyi hírek	52
Olvasnivaló	53
Írjuk együtt!	59
E számunk szerzői	60

Contents

In the centre... Alfa Programme

Alfa Programme for the Development of Country Museums
Experiences, Expectations and Hopes

I Build a Museum so I Am

The New Permanent Exhibition of the Munkácsy Mihály Museum

Everyday Venuses

Colourful Folk Art

View

- Exhibitions Home and Abroad

Let's Peep into Veszprém

Family Silver in the Hungarian National Museum

Budapest Exhibitions

Exhibitions in the Country

Exhibitions Abroad

Art Collectors

News

News - Briefly

Society News

Personal News

Books

Let's Write it Together!

Authors

Középpontban

Az Alfa-program

„Olyan szakmai program indult útjára, amely a változás és változtatás szükségességét tűzte zászlajára”

Alfa-program a vidéki múzeumok fejlesztéséért

Amikor 2003 tavaszán megfogalmazzuk a tárca középtávú múzeumfejlesztési stratégiáját, és 2004-ben meghirdettük az Alfa-programot, biztosan tudtuk, hogy nagyszabású és hosszú távú vállalkozásba kezdünk. Olyan szakmai program indult útjára, amely a változás és változtatás szükségességét tűzte zászlajára, egyik kiemelt célja, pedig az önkormányzati múzeumok, gyűjtemények és kiállítóhelyek kiállításainak tartalmi és infrastrukturális megújítása volt. Szerettük volna elérni, hogy a fejlesztések nyomán a múzeumaink 17-19 éves átlagéletkorú kiállításai megújuljanak és mind tartalmukban, mind megjelenésükben alkalmassá váljanak tudományos, oktatási és közművelődési szerepük betöltésére. Régóta várt lehetőség nyílt meg ily módon a vidéki múzeumok előtt, hiszen az önkormányzati költségvetésből gazdálkodó intézmények csak minimális forrást tudtak fordítani a szakmai munka feltételeinek korszerűsítésére. A nagyszabású állandó kiállítások létrehozását, pedig egyáltalán nem, vagy csak 15-20 évente tudták tervezni.

A program megvalósítása során a múzeumi hálózat modernizációja a kulturális vidékfejlesztésnek is központi elemévé vált. A múzeumi kiállítások megújulásával, a múzeumi infrastruktúra fejlesztésével olyan kulturális terek jöttek létre, amelyek szerepet kapnak a szabadidő tartalmas eltöltésében és egyben az iskolarendszeren kívüli tanuláshoz is színterei lehetnek.

Emlékeink múltunk és jelenünk tárgyaiban sűrűsödnek össze, múzeumaink pedig a kollektív emlékezés tárgyait, írásos dokumentumait, szellemi örökségét őrzik. Közös felelősségünk, hogy mindenki számára elérhetővé, értelmezhetővé tegyük a bennük rejlő tudást.

A program egyik legnagyobb eredményének tartjuk, hogy mára az Alfa pályázat elkészítése és megvalósítása magas színvonalú tudományos műhelymunkát igényel, amely szakemberek összefogását, együttgondolkodását, közös akaratát igényli. „Alfás” programban részt vállalni, közreműködni szakmai rangot és kihívást jelent. A pályázathoz értékelő megbeszélések és konferenciák kapcsolódnak, melyek szintén a kö-

A Pataji Múzeum épülete

zösségépítést, a minőségi csoportmunkát segítik elő.

(Részlet a Múzeumok változásban – Az önkormányzati múzeumok Alfa-program keretében megvalósult modernizációja 2004-2006 című kötet előszavából.)

Az Alfa-program jelentései számadatokkal megtekinthetők az Oktatási és Kulturális Minisztérium honlapján. www.okm.hu

Vígh Annamária

Pályázatokat olvas(hat)ni önmagában is izgalmas, hiszen még a legegyszerűbbek is túlmutatnak önmagukon...

Tapasztalatok, várakozások és remények

Bár az idén már a negyedik „Alfa-pályázat” elbírálásának döntés-előkészítésében veszek majd részt, ugyanolyan érdeklődéssel várom a pályázatokat, mint az első évben. Pályázatokat olvas(hat)ni önmagában is izgalmas, hiszen még a legegyszerűbbek is túlmutatnak önmagukon: miközben jól átgondolt vagy éppen hevenyszett terveket fogalmaznak meg, kényszerűen vagy rutinosan behelyezkednek abba a kívülről meghatározott kontextusba, amelyet a pályázat jelent.

Míg kivétel nélkül minden jelentkező tisztában van vele, hogy a pályázat voltaképpen önbemutató, arról azonban, hogy milyen a sikeres önbemutató, nagyon is különbözően vélekednek. Abból, hogy csaknem minden pályázó a szakszerűsége és rendezettségére utaló külsőségekkel (is) meg kívánja jeleníteni alkalmasságát, arra lehet következtetni, hogy (nyilvánvalóan megfelelő élettapasztalatok nyomán is) az érvényesülés egyik fontos mozzanatának a megfelelő megjelenést tartják. Akadnak, akik (véltetőleg) azt gondolják, hogy a megjelenés a legfontosabb: ha tetszetős burkolatokba bujtatva, szépen tasakozva csatolják a hibátlanul kitöltött adatlapokat, ha a megfelelő „kulcsszavakat” beleszóvik célkitűzéseiket és várható eredményeiket taglaló fejtegetéseikbe, akkor mindent megtettek a sikerért. Az efféle szövegek olvastán olykor egyenesen az az érzése támad az embernek, mintha a pályázók valamiféle vizsgahelyzet-

ben (és az alkalmas megoldó kulcs birtokában) éreznék magukat. Mindezek mögött természetesen az a (nemegyszer meggyőződéssé erősödött) elképzelés állhat, amely a pályázat bírálóit egy szövegértékelő automata szerepében gondolja el, vagyis nem számol értékelő szabadságuk és önállóságuk lehetőségével. Ez az elképzelés közvetlen vagy közvetett tapasztalatokon és racionális megfontolásokon egyaránt alapulhat. Abból nem lehet baj – vélekedhetnek némelyek –, ha a kiírások (vagy a deklarált kormányzati célkitűzések) szavaival, kifejezéseivel mint sajátjaikkal élnek, míg az önálló szóhasználat és fejtegetések hatása kiszámíthatatlan; másfelől az átvett szövegrészek

jótékonyan eltakarhatják a gondolatmenet réseit, illetve mentesíthetnek az önálló álláspont (terv) kimunkálásának erőfeszítéseitől. Bár az efféle megfontolások mindenekelőtt a marketing- és múzeumpedagógiai tervekben játszanak szerepet, az sem megy ritkaságszámba, hogy éppen ezeknek semmiféle jelentőséget nem tulajdonítanak, s csaknem tüntetőleg nem is fordítanak rá gondot. (Például egy emlékház /épület és kiállítás/ teljes körű megújítására beadott pályázatban nagyjából a következő múzeumpedagógiai terv szerepelt: tavasz a kertben: festés, rajzolás, nyár a kertben: festés, rajzolás, ősz a kertben: festés, rajzolás, tél a kertben: festés, rajzolás). Mindezzel együtt persze ők is nyerni akarnak, s igen sokszor nyernek is.

Matyó Múzeum – Mezőkövesd

A kiállítási forgatókönyveket ezzel szemben minden esetben saját elképzelés hatja át, s bár ezek az elképzelések nemegyszer alapjaikban különböznek egymástól, általában erős szakmai meggyőződés (elköteleződés) áll mindegyik mögött. A forgatókönyvet tehát nemcsak kell, hanem érdekes is elbírálni, hiszen érdemi szakmai feladatot kínálnak még abban a ritka esetben is, ha a hibák és hiányosságok túlsúlya szembeszökő bennük. A szakértőnek állást kell foglalnia a tervezett kiállítás koncepciójáról, s ezzel együtt a kiemelt (bemutatandó) tárgyokról és történeti tényekről/eseményekről, a választott értelmezésekről, az ismeretek elrendezéséről, megjelenítéséről. Jótékonyan oldja a szakértő felelősségérzetét az a kö-

rülmény, hogy számos kérdéshez más szakértők (bírálok) is hozzászólnak, s hogy a végső döntés alapját a vélemények együttese alkotja. Minthogy azonban a pályázati anyag különféle egységei összefüggnek, a közös vélemény kialakításáig olyan kérdésekben is – akarva-akaratlanul – állást kell foglalni, amelyek túllépnek a szakértő legsajátabb kompetenciáján. A legfontosabb ezek közül talán a látvány, a megjelenés kérdése (nyilvánvaló, hogy egészen más látványtervvel vagy anélkül nézni egy forgatókönyvet). A pályázók egyébként nem mindig fordítanak figyelmet arra, hogy tájékoztassák a bírálókat a kiállítótér sajátosságairól (méréteiről, belső elrendezetségéről stb.). De ez már átvezet a másik fontos szemponthoz: a megvalósíthatósághoz. A kiállítótér (terek) mellett számításba kellene venni az érintett múzeum anyagi és szellemi forrásait. Erről általában kevesebb (közvetlen és közvetett) tudomása van a bírólónak, mint az előzőekről. Tapasztalataim alapján (amelyek nyilvánvalóan nem átfogóak) a pályázatok általánosan jellemző sajátosságainak egyike, hogy a pályázók lényegesen többet ígérnek, mint ami reálisan megvalósítható, pontosabban, mint amire a megpályázott pénzüsszeg, valamint a meglévő, illetve várható (szellemi és tárgyi) feltételek lehetőséget nyújtanak. A forgatókönyvek persze kimondva vagy kimondatlanul sokat elmondanak a szellemi erőforrásokról, mint ahogy arról is, milyen szerepet szánnak a kiállításban a látogatóknak. Nyilvánvaló, hogy minden forgatókönyvnek megvan a maga látogatóképe. Van forgatókönyvek, amelyek párbeszédet kínálnak, vannak, amelyek elsősorban oktatási helynek tekintik a múzeum- (vagy kiállítás) látogatást, megint mások egy (tágabban vagy szűkebben elképzelt) kulturális közegbe való beillesztés feladatát tartják szem előtt. Más kérdés, hogy aligha kezdhet valaki párbeszédet egy történelmi örökséggel, ha nincsen róla semmiféle előzetes ismerete, ilyenkor inkább az értelmezés (vagy inkább elsajátítás) feltételeit kell számára megteremtteni, hogy képes legyen a maga távlatából rátekinteni arra, ami különbözik a saját világától. A történelmi tudat különbözőségeit a legjobbak akkor is szem előtt tartják, ha erről a kérdéstről vajmi

keveset beszélnek. Ők azok, akik kikerülnek a visszafelé írt (egyetlen) történelem kísértését. Természetesen olyan tárgyakra (és összefüggésekre) összpontosítanak, amelyeket mint szakemberek a jelen távlatából fontosnak vélnék, de nem keltik azt az érzést, hogy csak a bemutatott tárgyak a fontosak vagy éppen a legfontosabbak. A hiányok így a koncepcióból is adódhatnak, s persze így nem is tűnnek hiánynak. (Persze adódhatnak abból is, hogy nincs mindenre alkalmas tárgy, tárgycsoport, szakember, stb.)

A megyei múzeumok nagy állandó kiállításainak esetében általában éppúgy, mint a helytörténeti kiállításokéban több korszak (és többféle szaktudomány eredményeinek) bemutatását tűzik ki célul, s ezt leg-sikeresebben azok a forgatókönyvek (és kiállítások) oldják meg, amelyek nem töreksznek a minden áron való egységesítésre, más és más módszerrel, megközelítés- és megjelenítésmóddal fordulnak például a római kor, a barokk vagy a dualizmus évtizedeinek tárgyaihoz. Megjelenítik, hogy minden tárgynak története van, és hogy ezek egyszersmind a mai értelmezők története is.

A történetiségről, és a történelmi tények és események interpretálásáról, a múzeumok rendeltetéséről, a muzeológusi (régészeti, néprajzi, művészettörténeti, történeti stb.) munkáról és a látogatókról dek-

Matyó Múzeum – Mezőkövesd

larált és (valójában) érvényesített nézeteket nyilvánvalóan az információátadás formái nyomtatékosítják. Nagyon is eltérő, hogy a tervezett kiállítás milyen mértékben van tekintettel a látogató személyes igényeire: tudásának, érdeklődésének és figyelmének egyéni sajátosságaira.

A hagyományos iskola hívei pontosan előírt útvonalat, kimerítő szöveges tájékoztatást kínálnak, előszeretettel alkalmaznak diorámákat és zárt tárlókat, s ha felvonultatnak is digitalizált vagy videóra vett anyagokat, ezek általában előre meghatározott, egyféle módon vehetők birtokba. A történeti kontinuitás felmutatását általában nemcsak pedagógiai feladatnak, hanem (lokál)patriótai kötelességnek is tartják. Helytörténeti kiállítások esetében ez sokszor az őskortól a 21. századig terjedő tematika vállalására készíti a forgatókönyvírókat és – a megvalósult kiállításokat látva – a rendezőket is. Mintha abból indulnának ki, hogy a saját örökség értékét csakis a teljesség (?) adhatja meg. Így azután sokszor éppen a legfontosabb sikkad el: az igazi különlegességek, az igazi (jól lehet nem mindig nagyszabású) teljesítmények középpontba állítása. Nem vitás, hogy a kiemelések (és elhagyások) nagyobb felelősséget követelnek meg a kiállítási tervek készítőitől, mint a „teljességre” törekvés, egyszersmind biztosabb önértéktudatot is. Az ilyen kiállítások leginkább régi vágású tanintézetek diák-

jainak szerepét osztják a látogatókra, anélkül azonban, hogy a „képzés” értékét szavatolni tudnák. Mindazonáltal, a lokális és mentális összetartozás érzését még így is képesek felkelteni. Erről a forgatókönyv-bíró is meggyőződhet, ha módja lesz a megvalósult kiállítást, netán a megnyitót magát megtekinteni. (Az efféle látogatások már csak azért is hasznosak, mert a birtokbavétel vagy az elsajátítás olyan lehetőségeire is figyelmeztet, amelyet a tervek nemhogy nem jelenítenek meg, de nem is érzékeltetnek. Ha például a bíráló azzal szembesül, hogy egy minden ízében hagyományos és szakmailag igen kevésbé nagyra törő, szolid helytörténeti kiállítás megnyitóján, a romokból újjávarázsolt épületben a település színe-virága meg-

jelenik, ha politikai hovatartozástól függetlenül együtt mutatkoznak az egykori és jelenlegi önkormányzati vezetők, ha minden résztvevő az együttléte és együttműködést ünnepli, akkor arra kell gondolnia, hogy messziről, látatlanban megítélhetetlen, hogyan is működik a valóságban a kiállítótér, sőt maga a kiállítás is.)

A másik (némi leegyszerűsítéssel korszerűnek nevezhető) álláspont képviselői a megszokottnál jóval nagyobb szabadságot adnak a látogatóknak. Az ő kiállításokban lehet folyamatosan, a felkínált kronologikus (vagy tematikus) útvonalhoz ragaszkodva haladni, le-

het attól elszakadva bolyongani. Lehet csak a (tömör, majdhogynem szűkszavú) feliratokra hagyatkozni, de lehet a részletekbe menően tovább tájékozódni. Általában véve az ismeretközlés változatos módozataival élnek: a tárgyak kiállításától, a kinyomtatott szöveges és képi közléseken át az elektronikusan rögzített szövegekig és képekig kínálják föl szaktudásukat, amellyel a látogatók a maguk érdeklődéséhez, igényeihez és előzetes ismereteihez mérten léphetnek be az egymásra épülő és egymásnak megfeleltetett valós és virtuális kiállítási terekbe.

Az eddigi tapasztalatokat összegezve tehát a bíráló arra számíthat, hogy az idén újabb nagyra törő, de legalábbis a bizonyítás szándékával megalkotott forgatókönyveket olvas-

hat, újabb pénz-, tárgy-, hely-, szakember- és ki tudja még milyen hiány áthidalására született elmés vagy kényszeredett tervek ismerhet meg, s (ahogy eddig is) egyszerre szembesülhet a magyar múzeumi világ valóságos sokszínűségével és változékony minőségével, valamint megtartásának és megújításának olykor lenyűgöző, olykor megindító vízióival. Egyszersmind minden oka megvan arra, hogy bízzon benne: a megtartás és megújítás szándékával meghirdetett támogatás újabb érdemes felhasználókra találhat.

Fabri Anna

Matyó Múzeum – Mezőkövesd

(Gondolatok a múzeumok metamorfózisáról és az Alfa-programról)

„Múzeumot építék, tehát vagyok”

A felvilágosodás korának Európájában szállóigévé vált mondatot minden bizonnyal ismerték azok a jeles magyar főurak, tudós értelmiségiek, akik a 18. század utolsó évtizedeiben országos múzeum létrehozásáról álmodoztak/ábrándoztak. 1796-ban Benkő Ferenc kezdeményezésére a nagyenyedi kollégiumban több magángyűjteményből létrejött az első nyilvános magyar természettudományi múzeum. A mineralógus, tanár, református lelkész A Ritkaságoknak és Természeti Dolgoknak Museuma vagy Gyűjteményes Háza ismertetőjében európai tudományos tapasztalatainak birtokában elsőként fogalmazta meg magyar nyelven a múzeumi gondolatot: „Sokaknak talán különösnek fog tetszeni, hogy az enyedi kollégium thékájának és museumának ritkaságait, melyekhez a magamét is ragasztottam, nyomtatásban világ eleibe bocsátottam (...), de (...) az ilyenek által serkentetik az ifjúság szép hasznos, gyönyörűsége és már módivá vált természettudományi tanulására. (...) Külső országokon bámuljuk a ritkaságokat, meg is fizetjük a nézéseket, miért kelljen hát a hazabélieket elhallgatni és elrejteni, mellyeket az idegenek kihordanak és fennyen mutogatnak; azokat hát nem esmérni hiba is, szégyen is.”

Mi a múzeum? Ezt a kérdést az elmúlt évszázadokban a legkülönbözőbb szakmák művelői, a legkülönbözőbb értelmiségi-intellektuális körök, s a legkülönbözőbb intézmények működtetői időről-időre fel tették. Benkő Ferenc korában a múzeum már kezd a művészi, kulturális, történelmi vagy tudományos je-

lentőségű és értékű tárgyak, alkotások gyűjtő, őrző és nyilvános kiállítóhelyévé válni, bár a szót ezidőtájt/ekkor még elsősorban eredeti latin jelentésében használták. Lehetett a tudományok és a költészet otthona, műsáknak szentelt hely. Lehetett tudós professzor dolgozószobája külföldi tanulmányutakról hazahozott könyvekkel, természeti ritkaságokkal, régiségekkel, amit büszkén mutogatottak, magyaráztak a tanítványoknak. A múzeum lehetett – Bod Péter megfogalmazásával élve – „szép tsinos tanuló-ház, mesterséggel rakott tanulóház”, és lehetett különleges természeti tárgyak gyűjteménye, könyvtár, szertár is. Magyarország a 19. századba főúri és értelmiségi ma-

gángyűjtemények sokaságával lépett át. Ezek a gyűjtemények magukban hordozták az előző évszázadok gyűjtési, rendszerezési tapasztalatait, s egyúttal az adott kor tudásról, tudományokról, honi és idegen kultúrák működéséről alkotott elképzeléseit. Az uralkodói reprezentáció, a teaurálás célját szolgáló középkori kincstárak (Schatzkammer) előfutárai voltak a reneszánsz idején kialakuló mű- és ritkasággyűjteményeknek (Kunst- und Wunderkammer), amelyekben a humanista tudományosság és a retorika követelményei szerint a dolgok rejtett hasonlóságai alapján már üveges szekrényben, polcokon, falakon kiállítva, látható módon helyezték el a tárgyakat. Ezek a jobára természeti ritkaságokból, ötvösművekből, fegyverekből, numizmatikai emlékekből, antik torzókából álló gyűjtemények voltak a modern kor múzeumainak előzményei. A felvilágosodás közegében már megjelenik az időbeliség és a fejlődés gondolata, s a gyűjteményeket a szakszerű, tudományos igényesség új struktúrába rendezi át. Diszciplínák szerint különülnek el az egyes szakok: a kőzetek, az ásványok, könyvek, kéziratok, régiségek, technikai eszközök, stb. Valóságos látvány-enciklopédiák születnek, ahol a teljesség és fokozatosság elve szerint elrendezett sorozatok összeállítására törekedtek. Benkő Ferenc korában a világi és egyházi elit gyűjteményeit már a leletmentés, a köz szolgálata, s annak felismerése jellemzi, hogy a múzeum nemzeti létünk egyik megtartó helye lehet. A 18. század utolsó

Pesterzsébeti Múzeum

9

harmadában főurak és főpapok gyűjteményeik szakszerű bővítéséhez, a tárgyak elrendezéséhez, a tárgyleírások és katalógusok összeállításához tudósok rendszeres segítségét vették igénybe, akik maguk is jeles gyűjtemények tulajdonosai voltak. Ezek a kis és nagy gyűjtemények szakemberek közreműködésével a következő évszázadban nyilvános, közérdekű intézményekké váltak.

De vajon mi ma a múzeum? Ritka tárgyak gyűjteménye, az „univerzum tüköre”, tudományos műhely, tanulóhely, múzsáknak szentelt hely, az értékörzés és leletmentés helye, a nemzeti emlékezés helye, vagy csupán egy intézmények által működtetett intézmény? A globalizálódás hatására összeszűkülő látszó 21. századunkban az egyes kultúrák egymásra hatása révén egyre inkább elmosódnak azok a kulturális különbségek, amelyek egyedivé tehetnek egy országot. Az uniformizálódással szemben hatékony válasznak tűnik gyökereink, elődeink évszázados pozitív törekvései felé fordulás, s ennek „megmutatásában” kiemelt szerep és felelősség jut a múzeumoknak. A nagy 18-19. századi elődök által megfogalmazott múzeumi gondolat máig érvényes. A múzeum ma is – miként azt Benkő kortársa, a tudós, gyűjteményt építő Teleki József is felismerte – az a hely, amely terjeszti az ország jólétéhez elengedhetetlen tudást és műveltséget. A 21. század múzeuma a 21. századi ember tudásához és igényeihez, a rendelkezésre álló szinte elképesztő technikai eszköztárhoz igazodva az értékek megőrzésének, művészi megmutatásának, látvánnyá és élménnyé formálásának, az inspiráló oktatásnak a műhelye. Feladata abban áll, hogy megteremtse a látogató számára azokat a körülményeket, amelyek között, és amelyek hatására a múlt „érzékeltető”, a jelen élvezhetőbbé, s a jövő érthetőbbé válik.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium által a kulturális vidékfejlesztés részeként 2004-ben útnak indított Alfa-program a fenti törekvések anyagi és szakmai támogatását szolgálja. A program legfontosabb célja az

önkormányzati múzeumok, gyűjtemények, kiállítóhelyek állandó kiállításainak tartalmi és infrastrukturális megújítása és új állandó tárlatok létrehozása, hogy a kiállítások minél hatékonyabb módon tudják szolgálni értékörző, tudományos, oktató, kultúrákövetítő szerepüket. Az elmúlt négy esztendőben (2004-2007) a rendelkezésre álló mintegy 1.180 millió forintból a beérkezett 103 pályázatból 53 projekt indulhatott útjára. Tekintettel arra, hogy az Alfa-program igen magas szintű szakmai követelményeket támaszt a pályázókkal szemben, igazi kihívást, s egyben rangot jelent ebben részt venni. A pályázatok elkészítése, de bírálata is minőségi tudományos műhelymunkát, több szakma együttgondolkodását, összefogását igényli. A projektek szakmai véleményezését, valamint megvalósításuk helyszíni terepszemlékkel is egybekötött különböző fázisait egy hétagú, történészekből, irodalomtörténészekből, művészettörténészekből, képzőművészből, közművelődési és műemlékvédelmi szakemberekből álló szakértői testület végzi.

Az elmúlt négy évben beérkezett pályázatokról kitűnik, hogy a 21. század múzeumi számára fontos célkitűzéssé vált az a törekvés, hogy a látogatók minél nagyobb mértékben emlékezzenek a látottakra. Éppen ezért a magasabb határfok elérése érdekében egyre inkább előtérbe kerültek a különböző interaktív módszerek. Századunk technológiai csodái a múzeu-

mokban is új élmények felfedezését teszik lehetővé, a megmutatás korábbiaktól eltérő formáinak megvalósítását teszik lehetővé. Egyre kifinomultabb módszerek és eszközök állnak rendelkezésre, amelyek segítségével megvalósíthatóvá válik az, hogy egyszerre több érzékszervre is hatni lehessen. A hagyományos, elsősorban a passzív megfigyelést szolgáló tárlókban elhelyezett eszközök (fényképek, rajzok, modellek, makettek, térképek, kéziratok, nyomtatványok, poszterek, hírlevelek, stb), a látványnak perspektívát kölcsönző diorámák, helyszín-rekonstrukciók mellett a virtuális valóságra építő audiovizuális és számítástechnikai eszközök terjedése megállíthatatlannak tűnik a múzeumok világában is. A cél a látogató bevonása a

Sowitsch Kristóf lelkész sírköve – Soproni Múzeum

megmutatásba. Információs pontok, hangkalauzok a látogatók közreműködésével (gomb megnyomásával, telefonkagyló leemelésével) előre rögzített információkat nyújtanak. A csúcstechnikai eszközök alkalmazása lehetőség, amely ugyanakkor számos veszélyt is hordoz. Fontos, hogy a bemutatni kívánt tudás és a bemutatást szolgáló technikai eszköztár szerves egységet kell képezzen. Könnyen előfordulhat ugyanis az, hogy maga az eszköz válik attrakcióvá és a megmutatás tárgya másodrendűvé. A pályázatok elbírálásakor ugyanígy kritikus kérdés szinte minden esetben a bemutatni kívánt információk mennyisége és minősége. A szakértői testületnek több esetben is azal kellett szembesülnie, hogy az adott múzeum által a pályázatban megfogalmazott célkitűzések megvalósításához sem a kiállítótér mérete, sem gyűjteményeik, sem a rendelkezésre álló szakember gárda felkészültsége nem kielégítő. Napjainkban, amikor a pályázat üzletszerű intézménnyé vált, amikor egy-egy múzeum fennmaradása sokszor adott pályázat sikerének függvénye, szinte természetes jelenség, hogy a valós lehetőségekkel csak kevésbé összhangban álló célkitűzések is bekerülnek egy-egy projektbe.

Az Alfa-program keretében eddig elfogadott és többségében megvalósított projektek számos, követendő kreatív megoldást tartalmaznak. A megvalósult kiállítások között vannak egészen professzionális és példaértékű vállalkozások. Ezek közé tartozik a Veszprém megyei Laczkó Dezső Múzeum megújult állandó kiállítása. A „Szellem a tárgyban ... a helyben ... a képben” címet viselő interaktív kiállítás e három téma köré csoportosítva mutatja be a megye kulturális örökségét. Mintaszerűen sikerült megvalósítani az egyes korok, jelenségek, emberek bemutatásában az egyensúlyt a hagyományos és korunk csúcstechnológiáját képviselő audiovizuális eszközök alkalmazásában, a közölt információk mennyiségében és minőségében. De ezen túl a kiállítás nem csak konkrét ismereteket közvetít, hanem pozitív és negatív érzéseket, súlyos döntési helyzetek provokálta emberi drámákat, vagyis mindazt, amivel bármelyik látogató a személyes életében maga is szembesül. A látogató az őskortól napjainkig terjedő időszak valamennyi megidézett momentumának

valódi átélőjévé, részesévé válik. A kezdetektől a 16. századig tárgyi emlékek idézik meg az emberi élet különböző színtereit: őskori telep főnöki házát, kelta család halomsíriját, Kinizsi Pál szarkofágját, a veszprémi székesegyházat. A 17-20. századot pedig ismert és ismeretlen emberek szemüvegén keresztül élheti újra a látogató. Egyedi sorsok, személyes életek sorakoznak fel, de valamennyi része a nagy egésznek, a történelem folyamatának. „Megjelenik” Szegedy Róza, mint a romantika korában a női sors reprezentánsa, az 1848-as forradalmat egy veszprémi borbélymester naplójából hallgathatjuk végig, a 20. század előtt az Amerikába kivándorlók sorsába egy szegény

Kubinyi Ferenc Múzeum – Szécsény

ember, Bódis Mihály életén keresztül nyerhetünk bepillantást, szembesülhetünk Brusznai Árpád 1956-os mártíromságával.. Végül a kiállítás egy családi levelesládával zárul, mely palimpszesztként őrizte meg a 19. századi iratok mellett az 1949-es államosításai és az 1990. évi kárpótlási dokumentumokat...

Narratio demonstrationi similis est, az elbeszélés hasonló a megmutatáshoz – mondja Augustinus. A múzeumi világ nyelvén ez annyit jelent, hogy események és történések végtelenjéből kihalított tárgyak, dokumentumok segítségével a látogatónak különféle időrétegekben leírni, elbeszélni a múltat. A „Múzeumok változásban” címmel 2007-ben megjelent kötet az Alfa-program sikeres „elbeszélőit”, sikeres változtatóit mutatja be.

Krász Lilla

... amit ma a legtöbb helyen hátránynak éreznek a muzeológusok, csaknem leküzdhetetlen nehézségnek, e kis épületben mintha előnnyé vált volna.

Hogy fest az új Munkácsy?

Békéscsaba, Békés Megyei Munkácsy Mihály Múzeum – új állandó kiállítások

Ha egy pillantást vetünk a Békés megyei Munkácsy Mihály Múzeum épületére Békéscsabán, az első, amit nyugtázhathatunk, hogy arányos, szép – és kicsi. Legálábbis Nemzeti Múzeumhoz szokott szemmel... Jól lehet az első magyar múzeumépületnél csaknem fél évszázaddal később emelték, mégis annak a típusát követi. A 19. századi vidéki múzeumalapítási lendületben mindenhol tudták, mi szolgálhat mintául, és az csak egy lehetett – Pollack Mihálynak az akkori pesti városszélére tervezett nemes arányú, európai összehasonlításban is kiemelkedő értékű épülete.

Ha egy nem túl nagy vidéki városnak nemcsak a múzeumépületét, hanem annak gyűjteményeit is szemügyre vesszük, megismerjük, akkor még inkább a fenti minta juthat eszünkbe. Alapításakor a Nemzeti Múzeum is többféle, sokféle gyűjteményt foglalt magába, bár megnyitáskor, 1846-ban képtárként működött. Békéscsabán is a 19. századi múzeum-eszmét tükrözi az ott őrzött műtárgy-együt-

tes: minden megtalálható, ami a város és a megye múltjával kapcsolatos – régészeti ásatások tárgyi anyaga, néprajzi kollekció, a helytörténetet illusztráló fényképek, dokumentumok, természettudományi gyűjtemény. Van egy nagyon jelentős vonása is a múzeumnak, amely különlegessé, egyedivé teszi a vidéki társai között, sőt tágabb viszonylatokban is, és ez a névadó festő, Munkácsy Mihály hagyatéka, emléktárgyai, az életével kapcsolatos dokumentumok, a relikviák, s persze maguk a művek. Ez olyan különleges adottság, amit ki kell használni, s amire mindig is épített a Munkácsy Mihály Múzeum, az utóbbi időkben azonban ezáltal országosan, sőt a határokon túl is ismertté, sőt híressé, sikeressé vált.

Ma már egy efféle, az európai közgyűjtemények alapításának korát idéző gyűjtemény állandó kiállításon történő bemutatása inkább nehézséget okoz, semmiképpen sem jelent előnyt a bemutatás elveinek kialakításakor. Itt, a Munkácsy Mihály Múzeumban mintha nem így lenne: amit ma a legtöbb helyen hátránynak éreznek a muzeológusok, csaknem leküzdhetetlen nehézségnek, e kis épületben mintha előny-

Munkácsy Mihály Múzeum – Békéscsaba

nyé vált volna. Élvezetes látni, hogy ennek a gyűjteményi sokféleségnek a láttatása ösztönző is lehet, olyan megoldásokat eredményezve, amelyek révén a látogató magában kénytelen összerakni a látott részeket egy egészé; szűkebb környezetének, egy megyének, tájnak a képévé. Ez a kép portré – a vidék minden olyan jellegzetességét felismerhetjük, ami sajátos, csak rá jellemző.

Milyen képet rakhat össze tehát magának a látogató? A bordó-arany előtér azonnal érzékelteti, hogy a hagyományostól és szokványostól eltérő múzeumbelső fogad bennünket. A fogadótér, amelynek a legfontosabb feladata, hogy jól érezzük benne magunkat, kedvet kapjunk arra, hogy alaposan körülnézzünk és persze, hogy tudjuk, mit hol találunk és merre, tökéletesen megfelel ennek.

Két terem – egy reprezentatív szoba alapításkori bútorokkal berendezve, szükség esetén tárgyalói feladatot betöltve és egy másik, nagyobb nyílik az előtérből. Ez utóbbi első látásra meglehetősen tűnik – legalábbis szokatlannak egy hagyományos múzeumi környezetben. Baumhoff Borbála gobelin technikával készített „képeit” láthatjuk mindenhol, a bútorok és a berendezési tárgyak is az ő adománya. Susan Sontag „camp”-nek nevezte azt, ami szerinte – némileg leegyszerűsítve – annyira rossz, hogy már jó. Ez esetben is valami ilyesmiről lehet szó, ezek a keretezett festmények látszani akáror szövegtől képmások zavarba ejtően nem illenek ide. Aligha hihető, hogy valaha is többre becsüljük, mint amit most is jelent. Érdekesség, dokumentum – lehet vitatkozni arról, érdemes-e egyáltalán múzeumi megőrzésre, állandó bemutatásra.

Ugyancsak az előtérből jutunk a Múzsák termének elnevezett nagyterembe, amelynek 170 négyzetmétere időszaki kiállítások fogadására szolgál. Most a több mint száz éves múzeum gyűjteményeiből válogatott tárgyakat láthatunk itt – festményeket, az eredeti berendezési tárgyakat, a néprajzi, történelmi gyűjtemé-

nyek különlegességeit. A terem hosszában egy folyosónyi Haan Antal festmény a helyi születésű művész életművéből ad némi ízelítőt. A Munkácsy teremben – amely a fő látványosság, amit mindenki keres – két nyelvű feliratok ismertetik meg „a világ legnagyobb Munkácsy gyűjteményé”-nek műtárgyait, relikviáit. Itt láthatjuk annak a páratlan közadakozásnak az eredményét, a Kis Jeanne című festményt, amelyet a 2008 januári megnyitó óta láthat a közönség mint különleges és egyedi példáját annak, hogy pénz nélkül is lehet gyűjteményt gyarapítani, ha sikerül az érdeklődést és adakozó kedvet fölkelteni, s megnyerni az ügynek a nyugdíjastól, az általános iskolástól a kisebb és nagyobb cégeken, vállalkozásokon keresztül a fenntartókig mindenkit. Meg is emlékezik az adakozói díszalbum és a felirat mindnyájukról.

A természettudományi kiállítás még 1998-ban készült, de szinte észrevétlenül illeszkedik az új részekhez, csakúgy, mint az 1996-os Honfoglalás tárlat kazah jurtaja. A megye történetét bemutató kiállítás időrendben követi végig az eseményeket, amelyek szerencsére nem a többnyire az ország-történet fordulópontjait helyi vonatkozásban tálaló eseménysort jelentenek csupán.

A földszinti nagyobb termekhez a mélyföldszinten kisebb termek sora csatlakozik, ahol a kiállítások folytatódnak, természettudományi, régészeti és néprajzi egységekkel, tartalmilag a fent láthatókhoz kapcsolódva.

Egy minden bizonnyal sokáig, évekig, sőt ismerve lehetőségeinket akár évtizedekig álló állandó kiállítás esetében rendkívül fontos, hogy mit adunk a

látogatóknak, de talán még fontosabb, hogy hogyan. Már a földszinti termekben is érzékelhető volt, hogy erre a bizonyos „hogyan”-ra a legapróbb részletekig gondot fordítottak a rendezők, látványtervezők. A falak színe, a tárlók, vitrinek, a tárgyfeliratok, az érintőképernyős terminálok – egy szóval a látvány minden eleme nyilvánvalóan a kiállítás tárgyait szolgálja. Ilyen a padlóba rejtett térkép – a felnagyított műtárgy és a légi felvétel –, amelyeken járva a látogató a leg-

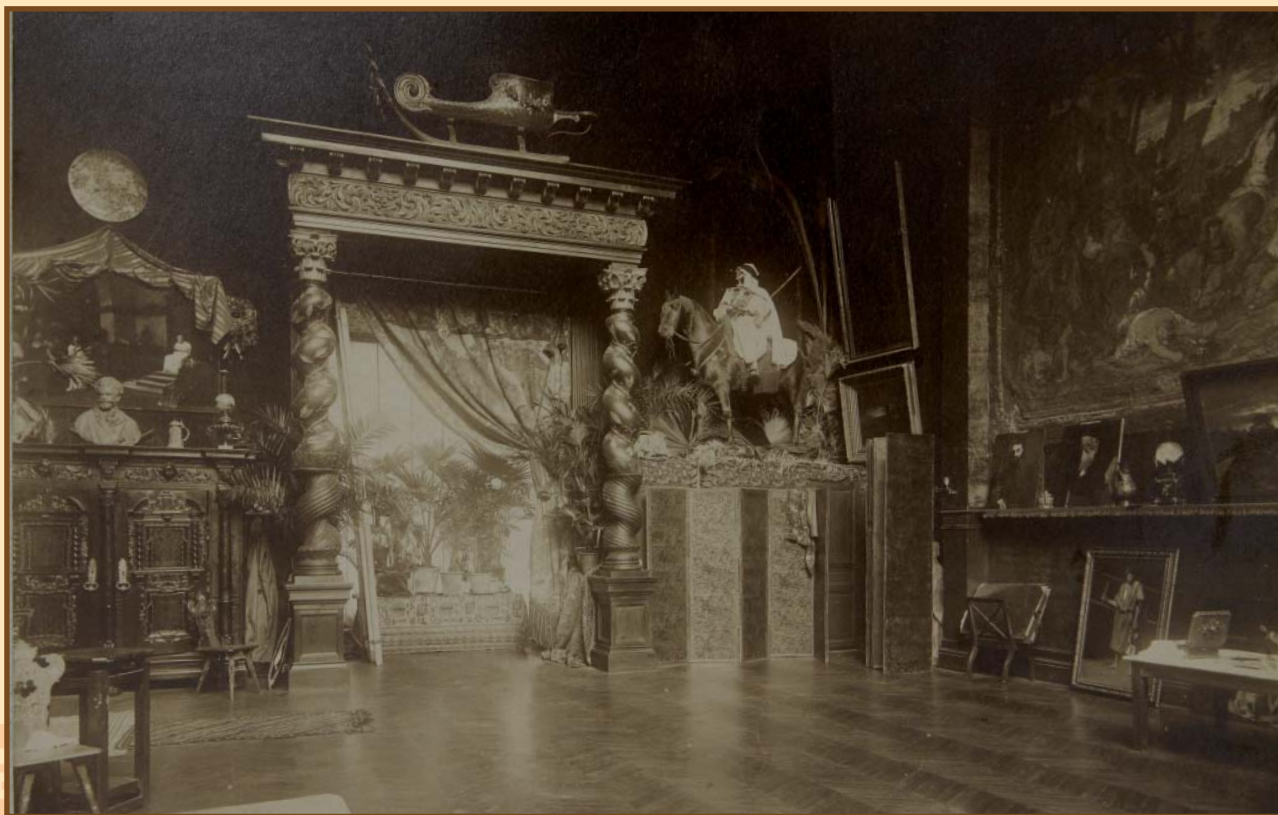
Munkácsy Mihály – Zongoralecke (részlet)

szívesebben letérdelve keresné meg, amire kíváncsi. S ilyen az ország egyetlen segédeszköz nélkül nézhető háromdimenziós képet adó hatalmas képernyője, vagy az óriás akvárium. S mindez nem a műtárgyak helyett, hanem értük.

A szórakoztatásunk is a műtárgyakhoz kapcsolódik, mint ahogy a huszonkilenc érintőképernyős terminál – gyerek, és felnőtt „méretre” igazítva – is kiegészíti a bemutatott anyagot, további információt ad a gyűjteményekről. Beöltözhünk subába, ingbe és lefényképeztethetjük magunkat, örömlhetünk gabonát, mikroszkópon keresztül vizsgálódhatunk, csigaházat válogathatunk. Van tökéletesen felszerelt gyerekfoglalkoztató szoba, ahol lehet agyagozni, tűzzománcot készíteni. S van különlegességeket kínáló bolt, de ülhetünk a kávézóban is élvezve annak változatos kínálatát. A múzeum tehát betölti feladatát: oktat, nevel, szórakoztat egyszerre. Mindezt azonban szinte észre sem veszi a látogató, amint halad előre és újabb és újabb érdekességek várják. Ezt az összetett célt más feladatok ellátásának lehetőségével is szolgálja a Munkácsy Mihály Múzeum. A mélyföldszinten a fentivel megegyező méretű nagy terem kiválóan alkalmas rendezvények, konferenciák befogadására, a közösségi terek sokféle módon hasznosíthatók.

Készült CD, DVD a legszebb műtárgyakról és tárgye gyűjtésekről, a honlapon elérhetők a már feldolgozott gyűjtemények.

Munkácsy Mihály műterme

A biztonságról sem feledkeztek meg a felújítás során, az egész épület összes közönség által látogatható terében kamerákat helyeztek el, s a bejárat melletti biztonságtechnikai központban folyamatos a felügyelet. Az akadálymentesítés is teljesen megoldott. Minden egyes mozgatható műtárgy chipet rejt és a bejáratnál mágneskapu teszi lehetetlenné ezeknek kikerülését az épületből.

S hogy mindez mibe került? Három Alfa program pályázatán 2005-2007 között elnyert összesen 48 millió forintba (az állandó kiállítások megépítésére 12 millió, biztonságtechnika és műtárgyvédelem céljaira 11 millió, továbbá világítástechnikára s a korszerű előtér kialakítására 25 millió forint), valamint a R.O.P. 1.1. pályázat 314 millió forintjába, melyet jó részt az épület felújítására fordítottak.

És még mibe? Persze nem feledkezhettünk meg arról a munkáról, amit a muzeológusok végeztek, hiszen ők „találták ki” állandó kiállításukat. És ennek a közös munkának az eredménye egy példamutatóan korszerű múzeum, amely több mint múzeum, inkább valamiféle kulturális központnak tekinthető. Egy olyan új múzeum-elképzelést képvisel, amelyről az alapításkor nem is álmodhattak, s amely méltán kapta a pályázatok során a 21. század múzeuma elnevezést.

Basics Beatrix

Az Alfa-program keretében megvalósított új állandó régészeti kiállítás a Tornyai János Múzeumban

Hétköznapiak Vénuszai

Csongrád megye múzeumi közül elsőként a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeumban került sor az Alfa-program keretében egy új állandó (régészeti témájú) kiállítás megvalósítására. A múzeumok modernizációját célul kitűző Alfa-program meghirdetésének évében, 2004-ben benyújtott pályázatunkat a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma 31.000.000 forinttal támogatta, ehhez Csongrád Megye Önkormányzata 10 %-os önrésszel járult hozzá. (A Tornyai János Múzeum 2004-ben még a Csongrád megyei múzeumi szervezet része volt, 2007. január 1-től Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata a múzeum fenntartója.) A Magyar Múzeumok hátsóháza 2005-ben már beszámoltunk terveinkről és az előkészületi munkákról, most a megvalósult kiállítás eredményeit, tapasztalatainkat szeretnénk röviden összegezni.

Mivel Hódmezővásárhely környéke kiemelkedően gazdag újkőkori leletekben, az új kiállítást is e korszak anyagára építettük. „Hétköznapiak Vénuszai” címmel terveinknek megfelelően 2005. október 21-én nyitottuk meg, a nagyközönség és a szakma komoly érdeklődése mellett. A körülbelül 185 m²-es felületen – két kisebb és egy nagyobb teremben, valamint a hozzájuk kapcsolódó előtérben és lépcsőfeljáróban – felépített kiállításon a hangsúlyt elsősorban az egykori életmód, a mindennapi élet szemléletes és közzérthető megismertetésére helyeztük.

A nagy teremben és a belőle nyíló kisebb teremben szakítva a hagyományos („vitrines”) kiállításrendezői gyakorlattal a tárgyakat nem önmagukban, hanem – lehetőség szerint – egykori környezetük részeként, funkciójukat is szemléltetve, a látványra jelentős hangsúlyt helyezve próbáltuk a látogató elé tárni. Nem állt szándékunkban az újkőkori elejétől a végéig tartó időszakot minden szempontból egyforma súllyal bemutatni, ez nem is lehet célja egyetlen kiállításnak sem. Három fő témakört emeltünk ki: egy korai újkőkori falu mindennapjainak, a tiszai kultúra hitvilágának, valamint a késő neolitik gyékény- és textilművességnek a bemutatását. Emellett Horváth Ferenc külön teremben mutatta be az újkőkori végét és a korai rézkor kezdetét képviselő Hódmezővásárhely-gorzszai tellen végzett ásását.

Tornyai János Múzeum – Hódmezővásárhely

Úgy véltük, hogy azt az alapvető életmódbeli változást, mely az újkőkori elején végbement, egy korai újkőkori falu (a házak és berendezésük, a mindennapi használati tárgyak és munkaeszközök, az ott élő emberek és legfontosabb tevékenységeik, valamint a környezet, az egykori növény- és állatvilág) bemutatásával tudjuk a legszemléletesebben érzékeltetni. A Selmeczi László által Tiszajenő-Szárászparton feltárt épület alapján felépítettünk egy házat. Környezetét és részben a berendezését is az eddigi régészeti, antropológiai, paleozoológiai és paleobotanikai eredmények alapján próbáltuk rekonstruálni életkép és falfestmény formájában.

A tiszai kultúra hitvilágát azért emeltük ki, mert Csongrád megyében (elsősorban Szegvár-Tűzkövesen és Hódmezővásárhely-Kökénydombon) rendkívül nagy számban kerültek elő a népesség hitvilágához kapcsolódó emléktárgyainak kiemelkedő darabjai: nő alakú edények (kökénydombi I., II. és III. Vénusz), férfiakat ábrázoló szobrok (Sarlós Isten, Baltás Isten), oltárok (kökénydombi oltár) és kisplasztikák. Szentélyrekonstrukció felépítésére megfelelő mennyiségű adat hiányában nem vállalkoztunk, így a hitvilágához kapcsolódó emlékeket egy, a késő neolitik oltárokhoz hasonló formájúra kialakított zárt térben helyeztük el,

mely reményeink szerint valamelyest felvillantja az egykori szentélyek bensőséges hangulatát.

A szakrális emlékeken ábrázolt — az istenszobrokon feltehetően a ruhát jelképező — jellegzetes és gazdag tiszai motívumkincs megjelenik a mindennapi élet egyéb területein is: az agyagedényeken, a házak falán, valamint a gyékény- és textilművesség emlékein. Ez adta az ötletet ahhoz, hogy (elsősorban a kiállításrendezésben közreműködő Richter Éva kutatásai alapján) egy kis ízelítőt adjunk a késő újkőkori gyékény- és textilművességből. Arra próbáltuk felhívni a figyelmet, hogy a neolitikumban minden bizonyos nagy számban készítettek szerves anyagokból (fából, textilből, gyékényből, háncsból stb.) használati és viseleti tárgyakat, valamint munkaeszközöket is, annak ellenére, hogy egykori meglétükről meglehetősen kevés bizonyíték maradt fenn.

A látottak értelmezéséhez és a szemléltetni kívánt korszak időrendi elhelyezéséhez a lépcsőfordulóban, az előtérben és a vetítőteremben modern technikai eszközök (elektronikus térképek, érintőképernyős információpultokon megtekinthető leírások, fotók, rajzok, ábrák, videofilmek) révén igyekeztünk segítséget nyújtani a látogatóknak. A vetítőteremben megtekinthető, a kiállítás egyes részleteinek készítése során felvett rövid videofilmek (a fazekasságról, a kő- és csonteszközök készítéséről, a házépítésről, a szövőszék-rekonstrukciók, a bábuk ruházata és a gyékényfonatok elkészítéséről) az egykori kézművestechnikák meg-

ismeréséhez nyújtanak támpontot.

A kiállításához kapcsolódóan több kiadványt is megjelentettünk: egy leporellót, egy gyerekeknek és egy felnőtteknek szóló kiállításvezetőt (utóbbit angol nyelven is), továbbá egy, a szűkebb szakmának szánt tanulmánykötetet. A tanulmánykötet (melynek hiánypótló voltát jelzi, hogy bő egy év alatt valamennyi példánya elfogyott), a korszakra vonatkozó, több esetben az adott témát összefoglalóan értékelő régészeti, antropológiai, paleozoológiai és paleobotanikai tanulmányok mellett a kiállított tárgyak katalógusát is tartalmazza.

Az Alfa-program a korábban rendelkezésünkre álló korlátozott, meglehetősen szétaprózott pályázati lehetőségekhez képest minőségi változást jelentett a múzeum számára. A támogatásnak köszönhetően olyan nagyságrendű anyagi forrás állt rendelkezésünkre, mely lehetővé tette egyrészt egy „látogatóbarát”, közönségcsalogató kiállítás felépítését, másrészt lehetőséget adott egy komoly szakmai háttérmunka elvégzésére is. A kiállítás rendezésében számos külsős szakember vett részt szakértőként, közreműködőként (a teljesség igénye nélkül: Dr. Makkay János, Dr. Vörös István, Dr. Gyulai Ferenc, Antoni Judit, Kustár Ágnes, Richter Éva). Mindemellett módunkban állt közös munkánk eredményeit a kiadványok révén is a szakma és a nagyközönség elé tárni.

Paluch Tibor – Tóth Katalin

Tornyai János Múzeum – Hódmezővásárhely

A népművészet stíluskorszakait, az egyedi hímzőkultúra változását eredeti textilek jelenítik meg...

Színpompás népművészet A mezőkövesdi Matyó Múzeum

A Matyó Múzeum megalakulásának előzményei és története közel egy évszázada nyomon követhető. A matyóság színpompás népviseletének és népművészetének bemutatására már 1903-ban Miskolcon kiállítás jött létre a Borsod-Miskolczi Múzeumban, mely a Mezőkövesd városától ajándékba kapott teljes matyó szoba-berendezésből és viseleti darabokból állt. Mezőkövesden a település vezetői és a helyi értelmiség számára az 1920-as évektől egyre égetőbb kérdésként fogalmazódott meg, hogy a mezőváros hagyományos értékeit miként tudja megőrizni. A mai közgyűjtemény 1952-ben kiadott működési engedély alapján kezdhette el néprajzi gyűjteményének kialakítását. A Matyó Múzeum 1953-ban nyitotta meg első kiállítását a hajdani Korona Szálló 19. századi épületében, ahol rövid ideig működött, majd négy évtizedig más helyszínen üzemelt. Megújulását az tette lehetővé, hogy 2002-ben Mezőkövesd Város Önkormányzata megvásárolta ezt a régi épületet, jelentős anyagi ráfordítással felújíttatta, hogy alkalmassá váljon a közgyűjtemény befogadására. Így múzeumunk a város egyik legrégebbi épületébe, régi otthonába kerülhetett vissza. A NKA Múzeumi Szakmai Kollégiuma 2005-2006. évi pályázatain elért eredmények és az Alfa-program pályázati sikere biztosította az új múzeum magas szintű tevékenységének megszervezését, korszerű muzeológiai és idegenforgalmi hasznosítását is.

Matyó Múzeum – Mezőkövesd

A mezőkövesdi Matyó Múzeum Mezőkövesd mezőváros és a két szomszédos falu, Tard és Szentistván hagyományos népi kultúrájának, kulturális örökségének emlékművét őrzi. A kollekciónak anyagában azonban a táji kapcsolatokra kitekintve a Dél-Borsodi Mezőség és a Bükkalja településeinek bemutatására is törekszik. Néprajzi tárgyi gyűjteménye elsősorban a népviselet változatos darabjait és a hímző kultúra történeti fejlődésének különböző korszakaiból származó textileket tartalmazza. A lakáskultúra tárgyai és a hétköznapi élet tevékenységeinek eszközei, a helyi festett bútor és a jellegzetes díszes kerámiák valamint a vallásos népelet emlékei is megtalálhatók a gyűj-

teményben. A mőtárgyraktárak berendezése során az anyagfajtánkénti elkülönítést meg tudtuk oldani, s a végleges raktári rend kialakításán dolgozunk a mőtárgyrevízió munkájával párhuzamosan. Az adattár, a gazdag fotótár valamint szerény szakkönyvtár is a kutatók és érdeklődők rendelkezésére áll.

A Matyó Múzeum emeleti szintjén kialakított új állandó kiállítás 2005. június 25-én nyílt meg. A matyóság gazdag népművészeti örökségét kialakulásától, az 1800-as évek második felétől mutatja be, hangsúlyozva az 1930-as évek kiteljesedését, de érzékeltetve a változást, modernizációt is. A népművészet stíluskorszakait, az egyedi hímzőkultúra változását ere-

deti textilek jelenítik meg, de a népi iparművészek jeles munkáinak bemutatásával egészen napjainkig eljut a kiállítás időmetszete. A hagyományos parasztház berendezését, a tisztaszoba–konyha–kamra tárgyi világát is ismerteti a tárlat. A kiállításban számos archív fotó gazdagítja az anyagot. Múzeumunk megújulásának fontos részét jelentette az időszaki kiállítótér kialakítása. Így folyamatosan lehetőségünk van különböző tematikájú időszaki tárlatok megrendezésére (pl. karácsonyi, húsvéti ünnepkör hagyományainak ismertetése, fotókiállítás, modern textilművészeti tárlat, hímzéspályázat zsűrizett darabjainak és népművészek tematikus anyagának bemutatása). Ehhez kapcsolódóan rendszeresen szervezünk múzeumpedagógiai programokat és egyéb rendezvényeket.

Az Alfa-program támogatásával valósíthattuk meg egyes kiállítási elemek beépítését, az időszaki kiállítótér és a közönségfogadó tér berendezését. Különösen nagy jelentőségű a kiállítás utolsó egységének

újrarendezése, mivel itt a hímzéstörténeti anyag bemutatásához a múzeumi állományvédelmi program támogatásával speciálisan kialakított, légmentes vitrinek biztosítják a textilek állagmegővését. Kiemelkedő lehetőséget jelent a látogatóbarát programok megvalósításában a múzeumpedagógiai terem berendezése és technikai felszerelésének biztosítása valamint a kutatóterem kialakítása. Elkészülhetett az állandó kiállításához egy reprezentatív katalógus, mely idegen nyelven is hozzáférhető (angol, német, lengyel fordítás készült). Intézményünkben múzeumi bolt fogadja a látogatókat, ahol népi iparművészek igényes munkáit vásárolhatják meg az érdeklődők.

Múzeumunk a tavalyi évben az intézmény megújulásához és az új állandó kiállításához kapcsolódóan sokrétű és színvonalas munkája elismeréseként, kiállításaiért és látogatóbarát tevékenységéért megkapta „Az Év Múzeuma 2006” kitüntető címet.

Viszóczky Ilona

Matyó Múzeum – Mezőkövesd

A Békés Megyei Munkácsy Mihály Múzeum - Békéscsaba

Laczkó Dezső Múzeum – Veszprém

Egy újkőkori idolszobrocska, Szegedy Róza hímezései és egy, a II. világháború áldozatává lett veszprémi kisfiú levelei – három, különböző korból származó, személyes és egyben közösségi szimbólum. Meglepőnek tűnhet, hogy egy állandó tárlat szereplői, és első pillanatban az sem egyértelmű, hogy mi kapcsolja össze őket?

Hamarosan azonban megértjük. A Laczkó Dezső Múzeum állandó kiállításán az időrend az elsődleges rendezőelv, melynek nyomán haladva Tóth G. Péter és tizenhat régész, történész, művészettörténész és néprajzos szakember mutat be egyedi tárgycsoportokat.

Körkép

Kiállítások itthon és külföldön

**Kukucskáljunk be Veszprémbe!- „Szellem a tárgyban, a helyben, a képben...”
– a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum állandó kiállítása**

Ezek az együttesek kisebb-nagyobb közösségekhez, illetve egyéni életutakhoz tartoznak, melyeket nemcsak megmutatni, de értelmezni is többféleképpen lehet. Segítségükkel Veszprém megyét, és az itt élők történelmét, életmódját ismerhetjük meg.

Tóth G. Péter kurátor bevezető szavai, összefoglalója elgondolkodtatják a látogatót.

Már az első kérdés egy időszerű problémára, a múzeum, mint intézmény funkciójára hívja fel a figyelmünket, mely funkció a 21. században éppen változóban van. Tóth szerint a múltörző helynek úgy kellene működnie, hogy az ott elhelyezett tárgyak valahogyan élők maradjanak: kapcsolatban korábbi tulajdonosaikkal, használóikkal, és a kiállítást nézőkkel, látogatókkal egyaránt. Így már nem beszélhetnénk a kurátor szavaival „lefagyasztott intézmény”-ről.

A három részre osztott kiállítás ezek szerint az itt látható tárgyak, gyűjteményegyüttesek életben maradását, vagyis inkább életben tartását célozza meg. Mindezt oly módon szervezték meg, hogy a kiállított használati eszközök, személyes tárgyak sorát video-, és hanganyag egészítse ki; illetve, hogy a mai kor emberéhez közelebbi, 20. századhoz kapcsolódó tárlók egy-egy ember életének, sorsfordulóinak jelképeit rögzítsék. Így többféle médiumon keresztül szólnak hozzánk a -látszólag- élettelen tárgyak, és ezáltal, a nézővel teremtett kapcsolat által élővé válhatnak.

A kurátor által felvázolt, és a kiállításon alkalmazott elrendezés hatására úgy érezzük, mintha nem egy mú-

zeumban, hanem ket-
tőben, vagy háromban járnánk egymás után. A tárlókban, üveglapok mögött elhelyezett tárgyak fokozatosan vezetik át a látogatót a régmúltból a közelmúltba. Az első terem régészeti kiállítását a második teremben építészeti-szobrászati témájú tárlók követik, majd a harmadik teremben néprajzi-történelmi-helytörténeti gyűjtemény zárja.

Az első terem Veszprém megye, pontosabban a város és a megye régészeti lelőhelyeinek kincseivel ismerteti meg az érdeklődőt. A tárlókhoz illesztett rövid, tömör megfogalmazású ismertetőszövegek kiegészítik a látottakat, és a legfontosabb kifejezéseket magyarázzák meg, így válik érthetővé mi az a larárium és miért értékesek a langobárd arany brakteáták. Az eredeti lelőhelyeket imitáló tárlók mellett egyedi érdekesség a római kori lószerszám-maradványok lófej-modellre helyezett együttese.

A második teremben az üveglapok alól kilépnek a tárgyak: így például a nagyvázsonyi pálos kolostorban megtalált Kinizsi Pál-szarkofág és Horváth Márk-szarkofág részletei a falakon elhelyezve láthatók; a veszprémi székesegyház román, gótikus, reneszánsz töredékei pedig egy 20. század eleji fotó elrendezését követve a terem padlóján foglalnak helyet. A látogató

így majdnem hozzá is érhet a múlthoz: a történelem korszakait jelképező kőmaradványok között vezet az út a harmadik terembe.

A kiállítás utolsó részlegében a 18. századból fennmaradt kézimunka-darabokkal folytatjuk az utat. A tárglok alá visszabújó tárgyak jelentőségét, szerepét itt a hangfelvételek, filmrészletek erősítik. A '48-49-es szabadságharc relikviáival, a Bach-korszak mintacsaldjának hagyatékával, vagy 19-20. század fordulójának kivándorlóival találkozáva az egyéni, vagy a kisközöségi sors kerül a tárlat középpontjába.

Miért újszerű, vagy miért más ez az állandó kiállítási koncepció, mint az eddig megszokott kiállítástípusok?

Elsősorban azért, mert itt a tárgyak bemutatásán kívüli feladatokat is magukra vállalták a szervezők. Ha nemcsak a hagyományos értelemben véve kívánjuk megnézni a múzeum anyagát, hanem megérteni, megélni egy-egy pillanatot a tárgyak életéből, előző tulajdonosaik világából, itt és most megtehetjük. Lehetőségünk van továbbgondolni a látottakat, tovább kutatni: meghallgatni egy-egy rádiójáték-részletet, regényfeldolgozást, megnézni egy ásatás valódi körülményeit, vagy egy római villa rekonstruált belső terét, egy templom háromdimenziós képét.

Így kerülhetünk közelebb a múzeumokba kényszerített, és valóságában sokkal izgalmasabb, kalandosabb tudományos és mű-

vészeti területekhez - amelyeket másként talán nem ismerhetnénk meg.

Az agyagedénykészítés fázisairól készített videót adhat a valódi agyagozáshoz- gyerekek és felnőttek egyaránt. A múzeummal szemközt álló Szent Miklós-szegi templom számítógépes rekonstrukcióját, történetét az épületen belül ismerhetjük meg, ám az épületből kinézve rá is láthatunk a mai Kálvária-domb-ra, így a tényleges helyszín, a jelen, és a múltbeli esemény sor szinte filmszerűen áll össze a látogató előtt.

Az életnagyságú, uszályos szoknyában végződő millenniumi díszruha, és a hozzátartozó legyező látványa pedig főképpen a hölglátogatókat nyugtözi le, hiszen ismét egy személyes, és kivételes tárgyat látunk – egy valaha élt grófnő ünnepi estjeinek kiegészítöjét.

Ezenfelül a kiállításhoz illeszkedő hanganyag további csemegéket kínál: így Szegedy Róza és Kisfaludy Sándor szerelméről Eötvös Károly regényrészletének rádióváltozata mesél, ezzel pedig átléphetünk az irodalom és a rádió világába. Az irodalmi alkotás mellett a történelem is megtalálja „hangját”: hallhatunk drama-

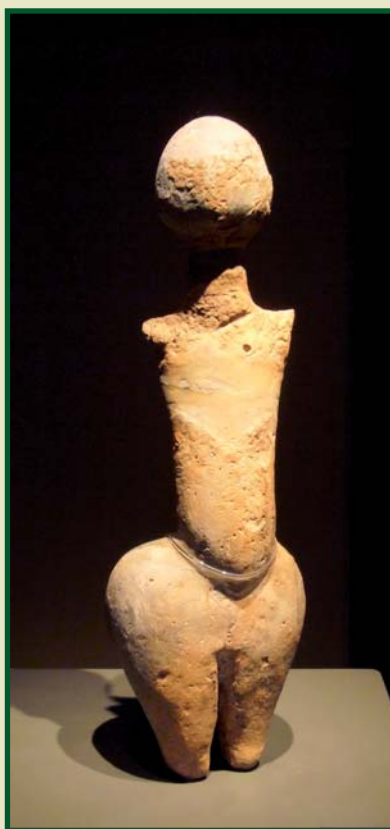
tizált naplórészleteket a '48-as forradalomról, és az „Amerikás” magyarok, a kivándorló veszprémiek mődalainak gyűjteményét.

Ha pedig ez még mindig kevés lenne, lehetőségünk van egy 1950-es évekbeli társasjáték kipróbálására is – ehhez át kell mennünk a foglalkoztató terembe, mely szintén az első emeleten található, és itt akár már ketten, vagy nagyobb baráti társasággal együtt vehetünk részt egy újabb, aktivitásra serkentő időutazáson.

A történelem és az emberi kapcsolatok összefonódása iránti érdeklődés maga, mely a múzeumba is beléptet bennünket szintén „látható”: a kiállítás kulcstárgyaként emlegetett kukucskálódoboz alakjában. A „dobozba rejtett kép” valaha még csak a mutatványosok eszköze volt, most pedig a kíváncsi látogatót elbűvölő, gyerekkort idéző játék. Mintha szem-

beszállna a múzeum emlékanyagának komolyságával, meseszerűségével kissé oldja a súlyos történelmi események hangulatát.

Fábián Anikó

Laczkó Dezső Múzeum – Veszprém

A Magyar Nemzeti Múzeum Családi ezüst című kiállítása külön méltatást érdemel az általános muzeológia szemszögéből, melynek szempontrendszere napjainkra ijesztően háttérbe szorult. A kiállításon látható tárgyakat Kiss Erika kurátor válogatta a Nemzeti Múzeum raktárában őrzött anyagból, azaz a nagyközönség számára „rejtett kincsek” közül. A múzeumi munkatársak jól tudják, a „raktári anyag” anynyit jelent, hogy a darabok nem szerepelnek állandó kiállításon. A nagyközönségnek viszont, ha múzeumi raktárakról hall, nagy valószínűséggel a porosodó tárgyak jutnak eszébe. A bulvársajtó jóvoltából állandósult szókapcsolattá vált a következő fordulat: „a múzeumi raktárban porosodik”. Akik ezt a fordulatot használják, sosem láttak még klimatizált, nemzetközi elő-

nem hagyhatná figyelmen kívül azokat. Márpedig a gyűjtemény konzerválásáról nemigen olvashatunk az utóbbi időben magyar szerzők tollából megjelent, múzeumokról szóló elméleti szakmunkákban.

Mindenesetre a múzeumok munkatársai számára sosem volt kérdés, hogy ez a fizikailag jelenlévő, őrzői számára erkölcsi kötelezettséget jelentő gyűjtemény az, ami egy ilyen intézmény presztízsét és hitelét megteremti – nem, pedig a múzeumépület falai között időlegesen megfordult vendégkiállítások darabjainak biztosítási összege. Sem pedig az, hogy hány olyan rendezvényt sikerült szerveznie az intézménynek, amely valamiképpen beleilleszthető az aktuálisan futó gigaprojektbe.

A múzeum négy fő feladata közül a kiállítás csak egy: a külvilágnak szóló, a látványos, a pillanatnyi. A töb-

bi három – a gyűjtemény gyarapítása, konzerválása és fel-
dolgozása véget nem érő folyamatok. Példá-
kat a Családi ezüst kiállításon is láthatunk: több darab meghatározását éppen ennek a kiállításnak az előké-

Kiállítások itthon és külföldön

Saját tárgyak, saját koncepció, saját kiállítótér: Családi ezüst a Magyar Nemzeti Múzeumban

írások szerint felszerelt múzeumi raktárt, (amilyenek például a Magyar Nemzeti Múzeum épületében vannak) – de másfélét sem.

Hasonló tájékozatlanságra akár egész rendszerek is épülhetnek, például azok a manapság különösen divatos elméletek, amelyek a múzeumot nem tekintik többnek elméleti konstrukciónál – s amelyek szerzői csak sajnálhatják, hogy sosem juthattak be a múzeumok kullisszái mögé. Ott ugyanis valami egészen másra derül fény: a múzeumi tárgyak fizikai valósága nemcsak hogy nem kerülhető meg, hanem szinte mindent ennek kell/kellene alárendelni. A fizika törvényei alapján elkerülhetetlen pusztulásra ítélt tárgyakat ugyanis – egy különös, 19. századi, már-már szürreálisan romantikus elv szerint – a múzeumnak korlátlan időkre kell megőriznie. Az anyag és az idő ellenében folytatott harc eszköze a restaurálás, amely a természettudományok különféle szakterületei legújabb eredményeinek naprakész ismeretét és azok alkalmazását jelenti. A természettudományos szempontokkal persze aligha tud mit kezdeni az elméletíró bölcsész – de ettől még

szítése során sikerült pontosítani. Az elméletek konstruktőrei azt sugallják, a számítógépesítéssel gyakorlatilag megszűnik a kurátorok munkája, a gyűjteményre alkalmazott emberi szaktudás helyébe egy egyszerű adatbázis lép. A számítógépes nyilvántartás nagyon sok adminisztratív munkát levesz a múzeumi munkatársak válláról – de csak egy bizonyos határig. Az adatbázis minden egyes rekordja egy-egy adott időpillanatban érvényes meghatározást tartalmaz; az egyiket hamarabb vitték be, a másikat egy fontos cikk publikálását követően. Ezeket az adatokat a kurátoroknak kell rendszeresen frissíteniük, hiszen a gép, bármilyen intelligens legyen is, nem tud érdemben tájékozódni a folyamatosan bővülő szakirodalomban, és nem tud abból olyan, az adott művekre vonatkozó következtetéseket levonni, amelyek fényében időről időre revidálni lehet az adatbázisban szereplő meghatározásokat. És ez az a terület, ahol a legkisebb hiba is helyrehozhatatlan presztízsveszteséget jelenthet. Elég, ha az intézmény csupán egy-két túlhaladott megállapítást közöl a szakmai és nagyközönséggel – a szakmai hi-

tele azonnal összeomlik.

A Családi ezüst kiállítás a feldolgozó munka folyamatossága mellett a gyarapítás folyamatosságát is dokumentálja. Az utóbbi évek kiállításában és publikációiban – a több évtizedes kényszerű csend után – megérdemelten kerültek a figyelem középpontjába az egykori műgyűjtők, akik a múzeumok történetébe is beírták a nevüket azzal, hogy adományaikkal gazdagították a közgyűjteményeket. De nem volna szabad megfeledkezni az egykori kurátorokról és mai utódaikról sem, akiknek a szakmai hozzáértése, gyarapítási elképzelései alapvetően határozza meg egy-egy gyűjteményegység arculatát. Ez a szempont is megjelenik a tárlaton, amelynek fogadójánál is olvasható, hogy a rendező Kiss Erika a kiállítást szakmai elődjének, T. Németh Annamáriának ajánlotta.

A kurátorok generációinak szaktudása is beépült abba a gyűjteménybe, amely a múzeum létalapja, amely nélkül a múzeumépület üres és arctalan rendezvényhelyszín volna, és amellyel kapcsolatban örömmel kell üdvözölni azt a tényt, hogy ezt a gyűjteményt hozzák minden korábbinál közelebb a közönséghez az újonnan kialakított látványraktárak – itt a Magyar Nemzeti Múzeumban is. Üdvözölni kell a látványraktárak létrehozásához vezető múzeumpolitikát is, mert minden szakmai érv mellette szól ugyan – viszont éppen csak az aktuális kiállítási trendekbe nem illeszkedik. Holott külföldön is folyamatos érdeklődés mutatkozik a tanulmányi raktárakban látható anyag iránt; ha nem is olyan felpörgetett a látogatottságuk, mint a sikeres kiállításoké, de a kétféle műfajt nem is lehet összehasonlítani. Az itthoni közönség még csak most kezdi tanulni, hogy a látványraktárakban a tárgyak installálása a legelemibb körülményekre szorítkozik, de akit igazán őszintén és mélyen érdekelnek az egyes darabok (amelyek reálisan vannak jelen, nem pedig virtuálisan!), annak ez a bemutatás is megfelel. Akit mélyebben érdekel a múzeum, korábbi kiállításokról, publikációkból, vagy akár még az iskolai tankönyveiből is ismerhet jó néhány kiemelkedő darabot a gyűjteményből, és örömmel látja viszont őket egy-egy időszaki kiállításon, amelynek installációja méltó körülmények között jeleníti meg, ünnepli meg a tárgyat.

Nem az a baj, hogy a hazai múzeumi és kiállítási világ aktuális trendjeiben olyan blockbusterek jelennek meg, amellyel egyetlen állandó kiállítás sem konkurrálhat. Kétségtelen, hogy az időszaki kiállítások hoz-

nak el rövid idő alatt sok látogatót a múzeumba, a „be-tévedő” eseti látogató visszatérhet, akár több ízben is, és idővel a múzeum törzslátogatója válhat belőle. Ez nem is kétséges. De a blockbusterek kapcsán nyilvánul meg a legélesebben a hazai múzeumok legkomolyabb problémája, a mindinkább eluralkodó aránytévésztés: már-már nagyobb súlyt kap a marketing, mint a bemutatandó anyag, és ezzel a folyamattal párhuzamosan háttérbe szorul a saját gyűjtemény, illetve a saját munkatársak szaktudása és kreativitása. A média és a közérdeklődés kizárólag csak a nagy vendégkiállítások és a nagy projektek felé irányul. A kullisszák mögött járatlanok, pedig azt hihetik, hogy nincs is élet ezeken a kiállításokon kívül. Holott az érdemi múzeumi munka, amely folyamatosan építkezik, és amelynek az eredményeire hosszú távon építhet a tudományos kutatás, éppen a projekteken túl, rejtetten zajlik, tárgya, pedig túlnyomórészt a raktárakban kiállításra várakozó, a nagyközönség számára két időszaki kiállítás között „rejtve” maradó anyag. A Családi ezüst kiállítás azért érdemel nagy tiszteletet és elismerést, mert – felülemelkedve a trendeken – a múzeum saját gyűjteményének darabjait mutatja be, a saját mun-

Családi ezüst – A Magyar Nemzeti Múzeum kiállítása

katársak elképzelése szerint, a saját épületében. Még csak az éves nagy projekthez sem próbál kapcsolódni: nem akar sem reneszánsz, sem reneszánsznak látszó, sem pedig reneszánsznak mondott témával ékeskedni. Ez a kiváló anyag, nem szorul rá arra, hogy ürügyet kelljen keresnie a bemutatásához.

A Családi ezüst kiállítás szimbolikus jelentőséget hordoz a mai múzeumi világ számára: meri a tárgyak, a bemutatás módja és a kiállításon megjelenített egyéb információ segítségével „csupán” azt üzeni, hogy lenyűgözően gazdag a Nemzeti Múzeum – mind a műkincsek, mind pedig a szaktudás tekintetében.

Prékopa Ágnes

Családi ezüst – A Magyar Nemzeti Múzeum kiállítása

BUDAPEST KIÁLLÍTÓTEREM

Turcsányi Antal festőművész kiállítása április 20-ig

Turcsányi Antal művészete első ízben 1990-ben került a szakmai érdeklődés előterébe, amikor Lajos utcai kiállításán "teljes vértetben" lépett a magyar festészet színpadára, kiformált, tiszta beszédű festészeti nyelvvél, egységes szemléletű munkákkal.

Fontos állomás volt Turcsányi pályáján kiállítása, 2001-ben a Vigadó Galériában, pontosabban az Underground című monumentális műve, amit kifejezetten erre az alkalomra és kiállítóhelyre festett. A kilenc részből álló, 18 méteres festményen korábbi munkáinak expresszív formahalmazát, a képelemek zsúfolt nyüzsgését tágas nyugalom, higgadt, kiegyensúlyozott kompozíció váltotta fel. A természeti és természetire utaló organikus jellegű képelemek közé geometrikus formák vegyültek; sajátos módon gazdagítva az „ábrázoló” motívumok körét. Sajátos a mód: hiszen ábrázolt ugyan, de elvont formát, geometrikus testet. Nem történt más, mint hogy a műből korábban csak itt-ott kivillanó puszta képi összefüggésben értelmes, semleges felületek konkrét mértani formákká és testekké, olykor építészeti fragmentumokká tágultak. A két eltérő motívumvilág változatosan hullámzó formarendje harmonikus egészben egyesült a kompozícióban, mégis valamely lefojtott feszültséget su-

gallt. A mű a korábbi években kavargó és nyugtalan tudattalan kiegyensúlyozottabb képét tükrözte egy elvonatkoztatott „benső önarckép” formájában.

Mintha egy új formaleltár készülné, új típusú formák és megoldások számbavétele egy új, másféle képtípus előkészítéseként. Mintha az eddig ismert szoros kompozíciós rendből, a formák sűrű, összeszoruló rendjéből kiszabadulnának, önálló létre kelnének a formák, méghozzá a nem ábrázoló típusúak, és kivetnék maguk közül a régiket, a szörnyekre, testdarabokra, más, felismerhető részletekre emlékeztetőket. Megint más formák a szemünk előtt születnek a festői kavargásból, s nyernek konkrét, nonfiguratív formát. A paletta is megújul: szélesebb skálájú, világosabb tónusú és színvilágú, mint korábban.

Turcsányi Antal portréja

KOGART HÁZ

A varázsló kertje – Gulácsy Lajos festő- művész gyűjteményes kiállítása július 2-ig

Gulácsy Lajos munkássága a 20. századi magyar festészet egyik legérdekesebb és legeredetibb fejezete. A személyét és képeit körülvevő rejtélyek sokasága miatt már életében is különc, magányos művésznek tartották. Miközben kortársainak többsége a kor haladó stílusáramlatainak valamelyikéhez kapcsolódott, ő egyfajta múltba vágódástól vezetve sajátos álomvilágot alakított ki magának, amelyet különféle valós vagy mesebeli alakokkal népesített be. A reneszánsz szellemiségétől átítatott itáliai városok, és az olasz táj szépsége rabul ejtette érzékeny lelkét, ide menekült saját korának egyre erősödő politikai és társadalmi problémái elől. Az angol preraffaelita mozgalomtól a szecesszió át a szimbolizmusig több stílusirány nyomai is megtalálhatók alkotásaiban, mindezeket azonban egyéni módon használja fel saját képi világának kialakításához.

Gulácsy Lajos: A varázsló kertje

26

Ez az alapja annak, hogy Gulácsy Lajos festészete ma is a közönség érdeklődésének középpontjában áll. Képei múzeumok és magángyűjtemények féltett kincsei, s művészetét a képzőművészettel foglalkozó szakemberek az öt legfontosabb modern magyar festői életmű között tartják számon. Éppen ezért szinte hihetetlen, hogy utoljára több mint négy évtizeddel ez előtt rendeztek nagyszabású tárlatot Gulácsy Lajos munkáiból.

A Kovács Gábor Művészeti Alapítvány köz- és magángyűjteményekből válogatott mintegy 80 festmény és 60 grafika bemutatásával az eddigi legjelentősebb gyűjteményes kiállítást rendezi meg, amely teljes keresztmetszetét adja Gulácsy Lajos festészetének.

LUDWIG MÚZEUM KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM

...függőleges...

Nádler István új festményei június 1-ig

Nádler István: Diptichon II/A

neoavangard művészeti mozgalom egyik alapítója. A hetvenes évek elején geometrizáló hard edge stílusban alkotott, majd a következő évtizedben teljesen új alkotói módszert alakított ki: zenei hatásokra egy fel szabadultabb, heterogén formavilágot épített fel. Figyelme a kilencvenes években a keleti filozófiák felé fordult: festményei tibeti szertartászenére és japán tradicionális dobzenére készültek. E korszak képei radikálisan nélkülözik a színeket, szinte kizárólag a fekete árnyalataival dolgozik.

A meditatív monumentális festményeken később megjelennek a színek is, sőt, egyre intenzívebbé válnak.

A most nyíló kiállítás az utóbbi hét év műveiből válogat, valamint bemutatásra kerülnek a 2008 első felében készült új festmények is.

MAGYAR KERESKEDELMI ÉS VENDÉGLÁTÓIPARI MÚZEUM

Reneszánsz ételek – Ételek reneszánsza május 4-ig

Magyar torta

A kiállítás Mátyás uralkodásától az Erdélyben továbbélő hagyományokon keresztül napjainkig mutatja be a reneszánsz-korabeli étkezési kultúrát. Színes táblókkal és eredeti tárgyakkal vezeti a látogatót az évente Nagyszakácsiban megrendezett hagyományörző verseny hangulatos képeitől a mai gasztronómiai fesztiválokig. A kiállítás látogatói az interaktív módszerek segítségével a „reneszánsz életérzés” részeseivé válnak. A tárlat célja, hogy bemutassa a mai gasztronómiai kultúra újjászületését, és bátorítást adjon a további hasonló törekvésekhez is.

Találkozás a vendéglátó művészetével” - Kulinyi István kiállítása április 17-ig

Kulinyi István (1945, Innsbruck, Ausztria) Munkácsy-díjas, grafikával, formatervezéssel és képzőművészettel foglalkozó művész, korosztályának emblematikus alkotója. A „Találkozás a vendéglátó művészetével” című Kulinyi István munkásságának a nagyközönség számára ritkán látható szeletét takarja. A nemzetközi nagyszállodák, a szállodákba kiválogatott műalkotások világába nyerhetünk a kiállítással bepillantást.

Rónai Kata bábjelenei május 4-ig

Rónai Katának három korhű jelenete látható, „Szent Péter Kávéháza”, Mátyás és Beatrix esküvője” és „Korabeli vadászat” címmel.

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

Modern mesterművek 1910 – 1925 Válogatás a Grafikai Gyűjtemény leg- szebb alkotásaiból október 30-ig

Az ötven esztendő Magyar Nemzeti Galéria anyagának fontos részét képezik az 1960-as években bekövetkezett politikai enyhülés következtében megszerzett életművek. Tihanyi Lajos és Uitz Béla avantgárd alkotásai külföldről, Bortnyik Sándor hagyatékának egy része 1977-ben pesti műterméből került a múzeumba. A nagyrészt külföldön született modern alkotásoknak

a kurzusok szorításában sajnos megkésett gyűjtése mégis és eddig kevésbé hangsúlyozott eredményeket tudott hozni. Következetes muzeológusi tevékenység részeként kerültek a Grafikai gyűjteménybe a továbbiakban Mattis Teutsch János linómetszetei, vagy a Bernáth Aurél által életében megtagadott Graphik mappa, s más alkotások. Most számos külföldi avantgárd kiállítás után ezekből adunk ízelítőt, ahogy évkönyvünkben is erre a méltánytalanul elfeledett gyűjteménygyarapításra hívjuk fel a figyelmet.

A bemutató másik aktualitását „Az újraértelmezett Moholy-Nagy” kiállítás szolgáltatja, mellyel párhuzamosan, hatásának kiszélesítésére tárjuk a közönség elé a témához illő további múzeumi remekeket a C épület II. emeletén az állandó kiállítási térben, ahol a papír érzékenysége miatt a grafikák a festmények mellett csak fél évig szerepelhetnek.

Tihanyi Lajos szálkás, dinamikus, expresszív tollrajzai nyitják a sort az 1910-es évekből. A Nyolcak köréből hozzá kapcsolódva láthatjuk Berény Róbert Őnarcképeit és eddig soha nem szerepelt rézkarcait. Ezek valának az izmusokra korán felfigyelő művésze, aki különben Moholy-Nagy mestere volt. Az 1910-es években robbantak bele a magyar művészetbe Nemes Lampérth József erőteljes táj- és aktábrázolásai. Ezek nyomán bontakozott ki az ún. aktivista stílus expresszív, kubizáló, magyarosan drámai, kontrasztos erejével. Ez a tendencia Uitz ecsettel készített monumentális tusfestményein és Bortnyik egyre elvontabbá váló geometrizáló kompozícióin érte el csúcspontját az 1910-es évek második felében. Kassák Lajos MA folyóirata naprakészen közölte rajzaikat.

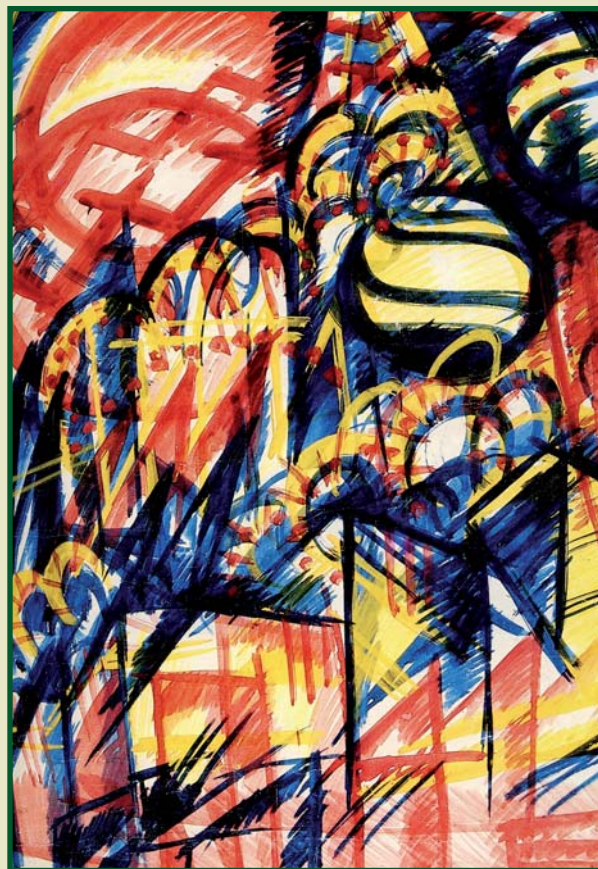
Kassák özvegyétől 1983-ban sajnos már csak későbbi munkákat vehettünk, de vásároltunk tőle a folyóiratában közölt Mattis Teutsch linómetszeteiből. A brassói származású művész, a zenei expresszionizmus mestere a MA révén került be a berlini Der Sturm (A vihar) folyóirat és galéria körébe, ahová eddig páratlan módon először sorolódtak be a magyarok Kelet és Nyugat legkorszerűbb alkotói közé. Kádár Béla e körből való művei láthatók a kiállításon. A magyar és a német lapban és 1923-ban a berlini Sturm Galériában szerepelt Bernáth Graphik mappájával. A művész az elmaradt hazai félfeudális viszonyokat primitivizáló, kuboexpresszív, egyéni formanyelvvel közvetítette itthon készült és Bécsben befejezett sorozatával.

Az osztrák fővárosban bontakozott ki az 1920-as

évek elején a magyar konstruktivizmus. Itt születtek Bortnyik és Kassák híres Képarcitektúrái. Ide hozta Uitz Moszkvából Malevics és Rodcsenko manifestumait a modern orosz mesterek munkáiról készült fotókkal, s publikálta elsőként ezeket az Egység folyóiratban. Uitz fő művei közé számító tusfestmények közül az orosz templomok expresszív, formabontó átköltéseiből mutatunk be néhányat. Ezek után az 1921-22-ben Bécsben készült 37 lapos ún. Analízis sorozatának linómetszeteiből válogatott egység következik. A lapok a konstruktivista elemi formakísérletek intuitív, szférikus irányba való továbbfejlesztését jelzik, az immár világszerte ismert Ikonanalízis festmények közelében. A papírra készült mesterművek sorát Tihanyi Lajos portréjaival zárjuk. Ezek részben Budapesten (Tersánszky Józsi Jenő), részben Bécsben, Berlinben (Bölöni György, Őnarckép), illetve Párizsban készültek. A Magyar költők lugasa címmel tervezett albumához születtek az emigrációban Kassák Lajos és Márai Sándor portréi.

A válogatás csak kis ízelítőt adhat a Magyar Nemzeti Galéria 75 000 lapot számláló Grafikai gyűjteményében rejtőzködő, s a nemzetközi műkereskedelemben

Uitz Béla Vaszilij Blazsennij székesegyház

is jelenleg legtöbbször becsült klasszikus magyar avantgárd művekből.

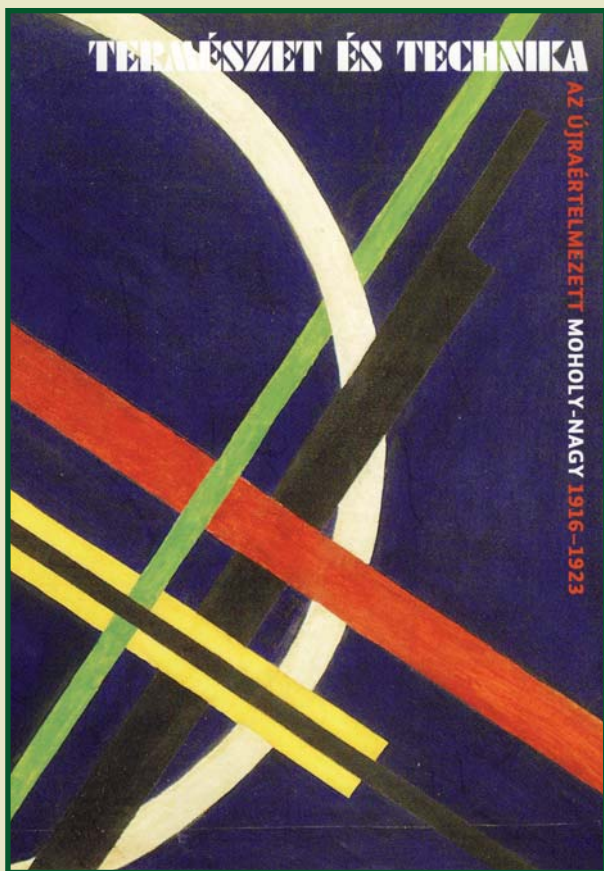
Kurátorok: Bajkay Éva és Zsákovics Ferenc.

Az újraértelmezett Moholy-Nagy 1916

„Természet és technika” 1923 augusztus 20-ig

A kiállítás Moholy-Nagy László korai korszakára, a pályakezdéstől a Bauhausba történt meghívásig terjedő néhány évre összpontosít. Azt elemzi, hogy miként lett a jószerevel autodidakta fiatalemberből az első világháború végét megelőző és követő évek egzisztenciális hanyódásai és szellemi hullámverései között az egyetemes konstruktivizmus mértékadó mestere, a 20. század egyik legnagyobb hatású művészetpedagógusa. Botár Olivér Kanadában élő művészettörténész több országban, hosszú évekig folytatott kutatásai, - melyeknek foglalata a kiállítás és a hasonló című könyv – tehát nemcsak Moholy-Nagy tevékenységének már a kezdetekkor is megmutató sokoldalúságát mutatják be, a költésztől és lapszerkesztéstől a fes-

Moholy-Nagy katalógus címlapja

tészetten, grafikán, fényképezésen, színházi és színpadtechnikai munkákon át a kísérleti filmig, hanem e rendkívüli kreativitás forrásait, a Moholy-Nagyra hatást gyakorló tényezőket elemzi minden eddig felülmúló alaposággal. A kiállítás a családi, történelmi, hazai és nemzetközi kontextust tárja fel, miközben bemutatja e hihetetlen dinamikájú művészi pálya gyors metamorfózisait, a magyar aktivista mozgalom perifériájáról a nemzetközi centrumba kerülésig, az expresszionizmustól a dadaizmuson át a konstruktivizmusig. A látogató dokumentumok – fényképek, folyóiratok, könyvek, kiáltványok, plakátok – és eredeti műtárgyak széles köre révén bepillantást nyer a magyar és a nemzetközi avantgárd történetébe, kölcsönhatásaiba, kézzelfogható közelségbe kerül a tízes-húszas évek mozgalmainak csomópontjaival, műhelyeivel és katalizátor-egyéniségeivel. A kutatás természetesen új összefüggéseket tárt fel, nemcsak a Moholy-Nagy életmű alakulására, hanem az avantgárd művészeti kezdeményezések terjedésére, s ebben a magyarok szerepére vonatkozóan. A kiállítás mindezt rendkívül attraktív formában mutatja be, amerikai, németországi, svájci és hazai köz- és magángyűjtemények anyagára támaszkodva. Moholy-Nagy korábban itthon soha nem látott művei (a Salgo Alapítvány és Hattula Moholy-Nagy gyűjteményéből) mellett a magyar és a nemzetközi avantgárd olyan személyiségei szerepelnek a tárlaton, mint Kassák Lajos, Bortnyik Sándor, Uitz Béla, Tihanyi Lajos, Mattis Teutsch János vagy a dadaizmus legendás vezéregyénisége, Kurt Schwitters. A műtárgyakat és dokumentumokat az „új látás” jegyében vetítések – Peter Yeadon négydimenziós, digitális modellje a „Kinetikus – konstruktív rendszer”-ről, valamint Andreas Haus berlini csoportjának rekonstrukciós szimultán filmje a „Nagyváros dinamikájá”-ról – egészíti ki a kiállításban.

Az előzőleg Pécsen a Vasarely Múzeumban bemutatott kiállítás a Janus Pannonius Múzeum és a The Salgo Trust for Education együttműködésében készült. Létrejöttét, valamint a Vince Kiadó gondozásában megjelent magyar nyelvű kötetet a Pécs 2010 Menedzsment Kht, az Oktatási és Kulturális Minisztérium, valamint a British American Tobacco Hungary Kft. támogatta. Kurátor: Botár Olivér, Winnipeg, University of Manitoba. Társkurátorok: Várkonyi György, Pécs, Janus Pannonius Múzeum és Gergely Mariann, Magyar Nemzeti Galéria

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

Képben vagyunk május 1-ig

Az elmúlt év legjobb sajtófotóit felvonultató tárlaton azok az események, arcok, hangulatok „köszönnek vissza”, amelyek a 2007-es esztendőt emlékezetessé tették. Olyanok, amelyek rögződtek az emlékezetünkbe, és amelyeket már másnap elfeledtünk. Drámai és örömteli pillanatok, küzdelmek, ünnep és gyász, hétköznapi élethelyzetek és soha többé ugyanígy tetten nem érhető művészi és sportteljesítmények, természeti csodák.

A hazai sajtófotográfia legnagyobb seregszemléje kaland és időutazás a mögöttünk hagyott, de az életünket még mindig befolyásoló 2007-es esztendő eseményei között.

Az esélyegyenlőség jegyében

A XXVI. Magyar Sajtófotó Kiállítás kísérő kiállításának szlogenje és témája megegyezik a 2008. évi Buda-

Kurucz Árpád (Népszabadság): Görögország lefeketítése

30

pesti Tavasz Fesztivál szlogenjével. A tárlaton Bege Nóra szabadfoglalkozású fotóriporter, Illyés Tibor, az MTI fotóriportere, Pintér Márta fotóriporter, a BEST képszerkesztője, Sopronyi Gyula, a Népszabadság fotóriportere és Szalmás Péter, a Népszava fotóriportere képei láthatók.

15 év – 15 kép

A Ringier Kiadó Magyarország egyik legnagyobb lapkiadójaként 1993 óta van jelen a magyar piacon. A tárlaton az elmúlt 15 évet visszaidéző különleges fotógyűjteményből látható válogatás. Azoknak a fotóriportereknek a munkái, akik a kiadóhoz tartozó lapoknál dolgoztak vagy jelenleg is dolgoznak, és egyéni látásmódjuk, sokszínű témaválasztásuk bizonyítja, hogy a magyar sajtófotográfia élvonalába tartoznak.

A kiállítás a svájci anyavállalat 175. évfordulója mellett a Ringier Magyarország 15 éves jubileumát is ünnepli e képes visszatekintéssel.

A megnyitón kerül a nagyközönség elé „Az Év Fotói 2007” című könyv, amely a 2007-es pályázatra beérkezett képekből ad bőséges áttekintést.

A tárlat a budapesti helyszínt követően országos turnéra indul, és látható lesz Debrecenben, Szegeden, Pécsen és Veszprémben.

A kiállítás kurátora: Kiscsatári Marianna

MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM

Eifert János: Kína, Selyemút május 28-ig

Az alábbiakban Eifert János gondolatait közöljük kiállításáról. „Sokan azt gondolhatják, hogy a Magyar Természettudományi Múzeumban megrendezésre kerülő kiállításom képei egy hajdan a Természetbúvár fotóriportereként, az ember és természet viszonyát kutató, faggató fotográfus „tudós” munkáinak összegzése. Egyáltalán nem, ezek egy nagy szerelem képei, melynek középpontjában ugyan a hegyek, a folyók, a sivatagok, a falvak, városok és az itt élő emberek arca áll, és mind-mind egy csodálatosan szép ujjur lány arcát idézik (aki persze meg sem jelenik a képeken), akinek vonzása, szerelme, szenvedélye fejeződik ki a táj- és

zsáner-képekben. Hogyan kezdődött ez a szenvedély, ami újból és újból visszavon, visszahív, találkozássra késztet Kínával?

2006. júliusában felkértek a Chinese Photographers Association-tól, hogy készítsék fényképeket Xinjiangban augusztusban. 2002-ben, Henan tartományban már részt vettem egy hasonló fotózáson a szervezésükben, így rögtön igent mondtam. 2006. szeptember-októberében hívtak újra. S én ismét elfogadtam a felkérést. Egy nemzetközi csapat résztvevőjeként – amelybe a világ legjobb fotográfusait igyekeztek összeválogatni, természetesen a kínaiakat is – Marco Polo nyomdokain haladva, Xinjiang tartományban az északi és déli Selyemutat jártuk végig. Mintegy 10000 kilométert gépkocsin, 12000-et repülőn, s gyalogosan számolatlan kilométert megtéve egy csodálatos utazás részese lehettem.

Képeimből kitűnik talán, hogy nemcsak a közhelyeket vettem észre a természeti szépségekben gazdag, etnikailag sokszínű és különlegesen rokonszenves világukból: az embert, a maga valóságában, valóságos környezetében. Mindezt a legegyszerűbb, legletisztultabb képi megfogalmazásban: elkerülve a szépséges

Eifert János: Ujgur kislány

képek esztétikai csapdáját, a nyers valóság felmutatása volt a célom.”

Jégkorszak november 17-ig

A Jégkorszak című nagyszabású interaktív kiállítás megrendezésének aktualitását a napjainkban oly sokszor emlegetett és sokakat foglalkoztató globális klímaváltozás adja. A kiállítással az e körül forgó tévhiteket, a jégkorszakról alkotott esetenként téves elképzeléseket is tisztázzák.

Tudatosítani kívánják a látogatókban, hogy jelenleg is egy jégkorszakban, annak egy felmelegedési szakaszában élünk.

Bemutatják, miért és hogyan alakulnak ki a jégkorszakok. Sorra veszik az állandóan változó környezeti feltételek között élő állat- és növényvilág alkalmazkodási stratégiáit.

Részletesen szólnak arról, hogy az ember természet-átalakító tevékenysége mikor, milyen mértékben hagyott nyomot a Földön.

A kiállításhoz kapcsolódik a jégkorszaki „ki nevet a vé-

Gyima – mammutborjú – múmia

gén” játék, mellyel gyermekek számára teszik még érthetőbbé a látottakat. A látogató a jelen környezetéből a legutóbbi jégkorszak klimatikus, környezeti változásait nyomon követve ismét a jelenbe jut el, miközben megismeri a változások tendenciáit, különös tekintettel a klímaváltozásokra.

A kiállítást a raktárak mélyéről előkerült, eddig még be nem mutatott eredeti jégkori emléksontvázak, gerinces maradványok, tudományosan hiteles életnagyságú állatrekonstrukciók, preparátumok is színesítik. A kiállításon több mint 200 tárgyat láthatunk.

Mi vár ránk 100 év múlva?

Az ember által is élt természet, az utolsó 150 000 év történetét is sorra veszi a kiállítás. Bemutatják a következő legalább 100 év klímaváltozására vonatkozó tendenciákat, jóslatokat, hogyan válhatott a Kárpát-medence ebben az időszakban a különböző állat- és növényfajok menedékterületévé, hogy azután a számkra kedvezőbb környezeti feltételek között innen terjedjenek el Európában.

Egy Jégkorszakról szóló kiállítás mamut nélkül elképzelhetetlen. Éppen ezért érkezett Gyima, a 40 000 éves mamutborjú-múmia Magyarországra. Gimát 1977-ben találták meg Szibériában, konzerválása után a Szentpétervári Zoológiai Intézetbe került tudományos vizsgálatra.

Gymát június 8-ig tekintheti meg a nagyközönség, mivel utána világkörüli útra indul, de hiteles életnagyságú rekonstrukcióját, Dömét, november 17-ig láthatják az érdeklődők.

BALASSAGYARMAT, PALÓC MÚZEUM

„Palóc fafaragás régen és ma” október 30-ig

2008. március 28-án a Palóc Múzeum gazdag programmal várta az érdeklődőket. Megnyílt a „Palóc fafaragás régen és ma – Gyurkó Pál életműve és öröksége” című kiállítás, s e témában rendeztek könyvbemutatót és konferenciát is.

Nógrád vidékén az állatok őrzésével, gondozásával foglalkozó pásztorok közül sokan faragtak, készítettek használati eszközöket vagy díszes tárgyakat. A palóc pásztorművészet egyik kiemelkedő egyénisége volt

Gyurkó Pál (1869-1959) uradalmi kanász. Hagyományos életmódja a régi pásztortradíciókat hordozta, kiemelkedő faragó tevékenysége mellett jó dudás is volt. Kanál-, gyufa-, só- és fűszertartók, ivócsanakok, ónberakásos botok, ostomyél, vagy például választóvízzel sárgított, karcolt díszítésű tülök maradt fenn tőle. E kisebb tárgyak mellett huszáros lócat, karosszékét is faragott. Alkotásai képviselik a régies díszítési módot, de később az újabb stílusjegyek és témák is megjelentek munkáin. Alkotásainak nagyobb részét a Palóc Múzeum őrzi, de megtalálhatóak tárgyai a Néprajzi Múzeum, az Egri Dobó István Vármúzeum és a hatvani Hatvany Lajos Múzeum gyűjteményeiben is. A kiállítás egyik célja volt, hogy a Palóc Múzeum anyagát tárgykölcsönzésekkel kiegészítve, egy faragó pásztor életművét teljes egységében tárja a közönség elé, s ezen túlmenően bemutassák örökségét is, a palóc fafaragás hagyományait felhasználó mai alkotók munkáit.

A kiállításához kapcsolódott Gyurkó Pál munkásságát bemutató könyv-katalógus, melynek szerzője dr. Lengyel Ágnes főmuzeológus. A könyv Egy palóc pásztor öröksége - Gyurkó Pál számadókanász faragásai címmel jelent meg. A kötet mintegy hetven, zömmel színes képet és rajtot tartalmaz és a faragó-pásztor fennmaradt önéletrajzi elbeszélései nyomán bemutatja életútját, a pásztorok különleges világát. Ismerteti a palóc fafaragás múltját, az idetartozó tárgytípusokat, elemzi ezek motívumait.

A kiállításához Fafaragó népművészek palóc öröksége címmel konferencia is kapcsolódott, amelyen a néprajz és művészettörténet jeles képviselői, pedagógusok, illetve maguk a fafaragók tartottak előadásokat. A konferencia a hagyományos palóc értékek bemutatása mellett legfőképpen a fafaragással foglalkozó népművészek ismereteit hivatott elmélyíteni. Emellett nyitott volt a téma iránt érdeklődő nagyközönség számára is.

A kiállítás és a konferencia megrendezését, illetve a könyv-katalógus megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap és Balassagyarmat városa támogatta. Rendezte dr. Lengyel Ágnes. Megvalósításában együttműködött a losonci (Szk.) Novohradské Múzeum és Galéria, az egri Dobó István Vármúzeum, a hatvani Hatvany Lajos Múzeum és a Néprajzi Múzeum.

DOMBÓVÁR, HELYTÖRTÉNETI MÚZEUM

Szobor és ünnep született – Egy emlékmű reneszánsza június 30-ig

Rendhagyó múltidéző tárlat látható a megújult Dombóvári Helytörténeti Múzeumban. Kevéssé közismert, hogy március 15.-ét hivatalosan 1928 óta ünnepelheti nemzetünk, s hogy 1951 és 1988 között csupán a tanuló ifjúság számára volt „kötelezően szabad” emléknap. Március 15. történelmi jelentőségének és Kossuth Lajos személyének törvénybe iktatását, pedig annak a sajátos művészi alkotásnak köszönhetjük, amelynek terve éppen 100 évvel ezelőtt nyert első díjat Budapest főváros zsűrije előtt, ám majdnem két évtized elteltével állították csak fel az Országház-tér északi oldalán.

Alkotója: Horvay János (Pécs, 1874–Budapest, 1944), a 20. század első évtizedeinek kiemelkedő honi szobrásza volt; ő az, akinek Cegléden látható alkotását mindannyian ismerjük. /Ennek nyomán a New York-

Részlet a kiállításból

ban élő magyarság szintén tőle rendelte meg és avatta a Kossuth-emlékművet éppen 80 évvel ezelőtt./ A Parlament előtt 1951-ig állott s Kossuthon kívül az első felelős magyar kormány tagjait együtt ábrázoló monumentum a kulturális diktatúra következtében maga is sírkertbe került, de 1957-ben egy elszánt vidéki tanácselnök, Antal István bátorságának köszönhetően megmenekültek az értékes kövek a további enyészettől.

Ezeknek az ünnepeknek és jubileumoknak az érdekes összjátéka, valamint az immár fél évszázada Dombóváron otthonra lett Kossuth-szoborcsoport kalandos sorsa és tervezett megújulása először elevenedik meg a nyilvánosság előtt fotókon, tárgyakban, dokumentumokban és számos, ez alkalomból felkutatott és eddig be nem mutatott film- és hangszalagokon. A tárlat egyúttal bevezetője a dél-dunántúli kisváros most induló új, örökségtudatos iskolabarát múzeumprojektjének, amelybe a település és környékének többi gyűjteményét is be kívánják kapcsolni.

A város szívében lévő, úgynevezett „Kiskastély” épülete a múzeum mellett április elejétől a kistérség Tourinform Irodájának és egy mini-kávézónak is helyet ad.

MOSONMAGYARÓVÁR, HANSÁGI MÚZEUM

„Bűnözők nyomában” június 30-ig

„Bűnözők nyomában” címmel rendőrség-történeti kiállítás nyílt a Hansági Múzeum Szent István király út 1. szám alatti épületében.

A Mosonmagyaróvári Rendőrkapitányság és a Hansági Múzeum közös kiállítása a rendőrség és bíróság XX. századi történetét mutatja be látványos, interaktív eszközökkel.

Az információs pultnál az érdeklődők rendőrségi akciókat bemutató archív filmeket tekinthetnek meg. Régi fotókat, dokumentumokat, egyenruhákat, különböző bűnjeleket, valamint egy berendezett fogdát is bemutatunk a látogatóknak. A helyszínelők munkájával egy betörési helyszín rekonstrukcióján keresztül ismerkedhetnek meg.

SZENTES, KOSZTA JÓZSEF MÚZEUM SZÉCHÉNYI LIGETI ÉPÜLETE

Múzeum a múzeumban december 31-ig

Egykoron bezúzásra ítélték, most kiállítják. 1964-ben a szentesi múzeum könyvtárának legrégebbi kiadványait, közel ezerkétszáz könyvet vittek el ismeretlen helyre. A munkatársakat akkoriban arról tájékoztatták, hogy az ódon köteteket bezúzásra ítélték. Több száz éves tudományos és bölcséleti kiadványokat, illetve kézzel írt könyveket fenyegetett a pusztulás réme.

A Szentesről elhurcolt könyveket a hódmezővásárhelyi könyvtár pincéjében helyezték el, de különös módon a bezúzásról döntő illetékesek megfélemltek a régi kötetekről. A későbbiekben, amikor már elmúltak a „bezúzásos idők”, a könyvtár rendszerezte és megmentette az értékes könyvritkaságokat. Most a szentesi Koszta József Múzeum ligeti kiállítóhelyén tekinthet meg a látogatók a legrégebbi 102 darab könyvet, köztük Szenci Molnár Albert 1600-ban kiadott Bibliáját is. A kiállítás másik szenzációsnak mondható válogatása László Gyula nemzetközi híru régészprofesszor szentesi múzeumhoz kapcsolódó tevékenységét mutatja be.

A kiállításban a tárlat rendezői, dr. Fári Irén és Richter Éva önálló tárlóban hívják fel a látogatók figyelmét dr. Csalog József régész, egykori múzeumigazgató munkásságára. A tárlat részét képezik a napjainkra több mint háromezreszer darabot számláló szentesi gyűjtemény legszebb tárgyai, 48-as relikviái, illetve a múzeumalapító Csallány Gábor munkássága révén világhírnévre szert tett régészeti ásatások leletei, köztük a speyeri „Attila és a hunok” című európai híru kiállítás szentesi mőtárgyai is.

A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI MÚZEUMOK LENGYEL KAPCSOLATAI

Észak-Magyarország népművészete Észak-Lengyelországban június 8-ig

34

2008. március 14-én Kiss Róbert varsói magyar nagykövet jelenlétében nyílt meg a miskolci Herman Ottó Múzeum és a mezőkövesdi Matyó Múzeum néprajzi gyűjteményeinek vendégkiállítása az észak-lengyelországi Ostrołęka városában. A lengyelországi Bem József-kultusz egyik központjaként Ostrołęka évről évre a magyar-lengyel szabadságharcos megemlékezések helyszíne március 15-én. Ennek keretében az „Észak-Magyarország népművészete” címet viselő kiállítás volt az idei magyar kulturális napok fő eseménye.

A Herman Ottó Múzeum nemzetközi kapcsolataiban az elmúlt években a lengyel intézményekkel való együttműködés vált a leghangsúlyosabbá. 2000/2001-ben a varsói Állami Néprajzi Múzeummal (Państwowe Muzeum Etnograficzne) megvalósított kiállításcsere jelentette a kapcsolatok szorosabbá válásának kezdetét. Ezt követte a Visegrádi Négyek kulturális partnerségének keretében a Sosnowiec-i Múzeummal (Muzeum w Sosnowcu) megkezdett közös munka, amely azóta is folyamatosan zajlik. Két vándorkiállítás („4 x 40 mőtárgy”, illetve „A régi konyha körül” címmel) és két nemzetközi konferencia jelenti eddig az együtt-

Részlet a kiállításból

működés főbb állomásait. Emellett élő regionális kapcsolatot ápol a miskolci múzeum a galíciai Krosno városi múzeumával, mellyel jelenleg a második kiállításcsere szerveződik.

Az Ostrolęka városában bemutatott anyag három karakteres tárgycsoport köré szerveződik. A leghangsúlyosabb, a kiállítóterben is a középpontba rendezett egység a mezőkövesdi textilkultúra reprezentáns darbjait vonultatja fel, a 19. század végi régi stílusú hímzésektől és szőttésektől a 20. század elejének népviseletén át napjaink élő népművészetével bezárólag.

Emellett jelenik egyrészt Észak-Magyarország pásztorművészete és fafaragó hagyománya, másrészt Borsod-Abaúj-Zemplén megye területének rendkívül gazdag népi kerámiája.

A kiállítás 2008. június 8-ig látogatható, és több múzeumpedagógiai program is kapcsolódik hozzá. Májusban, a múzeumi világnap alkalmából magyar népzenei koncert, néptánc tanítás és táncház, majd az iskolaév végén Borsod-Abaúj-Zemplén megyei népművészek mesterségbemutatója és kézműves gyermekfoglalkozásai várják a lengyel közönséget.

Részlet a Békés Megyei Munkácsy Mihály Múzeum kiállításából: jurta

MŰGYŰJTŐK, MŰKERESKEDŐK

Újronnan induló rovatunkban, interjúk, cikkek formájában a hazai műgyűjtés, műkereskedés helyzetéről szeretnénk beszélni. Fontosnak érezzük a témát, hiszen ha a múzeumok, a közgyűjtemények létrejöttére gondolunk, jelentős részük magán- gyűjteményből vált a közönség egyre szélesebb rétege számára is elérhető, megismerhető gyűjteménnyé. A 16. században elkezdődött folyamat napjainkig tart. Sok érdekes kérdést tartogat a téma: a gyűjtők és a múzeumok kapcsolatát, kiállítások létrejöttét, szakmai képzést, ismeretterjesztést. Szeretnénk e kapcsolatnak több oldalát is megmutatni, képet adni a jelen helyzetről és szólni a jövőbeli lehetőségekről.

a szerk.

AKI ÁLLANDÓ VIZUÁLIS ÉHSÉGBEN SZENVED – VÖRÖSVÁRY ÁKOS

Ő az a műgyűjtő, akit nem lehet semmilyen kategóriába besorolni. Már a háza is egészen fantasztikus látványt nyújt, a szobákban mintha egy kissé átvették volna az uralmat a tárgyak. A ház ura és felesége, Kinga megnyugtatnak – ez már kissé jobb állapot, hiszen az egyik szobában az ablakon sem lehetett kilátni, most szép rend uralkodik. Vörösváry Ákos azonban nem a rendet, hanem a tárgyakban megbúvó rejtett szépséget szereti igazán.

36

Tegye a szívére a kezét: Ön szerint valóban önálló művészeti ág a kiállítás- rendezés?

Mi más lenne, még ha „egyedül” vagyok is e felismeréssel. Interpretációról van szó, előadásról, a kiállítási darabok értelmezéséről, és ez már a keretezésnél, paszpartúzásnál kezdődik. Szokatlanul fiatalon kezdtem el „műgyűjteni”, nem csoda, hogy másként gondolkodtam. Nem volt kidolgozott koncepcióm, merre induljak. Igazság szerint nem is élt túl nagy tisztelet bennem a művek iránt, de azt tudtam, hogy valamiképpen „nagy dolgok” részese lettem. Állandó vizuális éhség „gyötört”, csilapítani időről időre sikerült, de sohasem laktam jól. Ami régen is, most is nagyon zavar, hogy rengeteg dögunalmas kiállítás van, amelyek mint a rossz filmek, rossz írások, vagy rossz képek... persze jó képekből is lehet rossz kiállítást rendezni... Régóta vallom: mutasd meg a gyűjteményed és megmondom, ki vagy, honnan jössz, merre tartasz.

Akkor Ön jós is?

Nem, természetesen nem, de minden gyűjtemény beszédesen árulkodik a tulajdonosáról. A gyűjtés több mint magánügy és

én áldom a szerencsém, hogy ezt idejében felismertem és elfogadtam. Mondanom sem kell, többek között ezért is rendezek kiállításokat, immár több mint harminc esztendeje. Csak néhány címet említek: Meglőkött csendélet, rosa, rosa, neurosa, Mindenkinék kenyér és rózsa, Szubjektív, Minden mulandó, Életöröm. Kiállításaink alapját a Látványtár gyűjteménye biztosítja, de mindig kérünk műveket a szerzőktől, gyűjtőtársaktól, esetenként múzeumoktól, olykor civilektől. Meglehetősen terjedelmű a Látványtár kollekcója, (persze a gyűjteményeket tekintve sem a méret a döntő) néha mégis eljátszom a gondolat: hányszor tudnánk megtölteni a Múcsarnok összes termetét?

Mi alapján válogat a tárgyak között?

Erre a gyakran elhangzó kérdésre van egy már megtalált válaszom. Kétségtelen: működik bennem egy kontrolálatlan szűrő, ami vagy átengedi a darabokat, vagy fennakadnak rajta. Így épül a gyűjtemény évtizedek óta. Sokkal ritkább, hogy tudatos a választás. Például a Minden mulandó című kiállítás egyik meghatározó darabjára gondolok. Ez a hosszában kettéhasadt fürdőkád – melyet mintha villám sújtott volna - fémgyűjtő cigányoktól vásároltam, nem kis kalandok árán, és nem sokkal a kiállítás rendezése előtt. Jobbkor nem is jöhetett volna! Viszont ugyanennek a kiállításnak nem egy darabját már húsz éve őriztem és kerülgettem. Nos, a kiállítások nem egyik napról a másikra születnek Szerencsés vagyok, mert 40 évvel ezelőtt a műgyűjtés már és még nem volt luxus, akkor bárki gyűjthetett akinek eszébe jutott. Példák sokasága bizonyítja ennek igazát. A műgyűjtés mára ismét luxussá vált, mint ahogyan – hazánkban pár évtizedes intermezzót leszámítva – mindig is volt.

Azért egy szépen, ízléssel, érzéssel összeválogatott gyűjtemény komoly értéket képvisel. Ön nem így gondolja?

Természetesen igen, ez így van, főntartva, hogy az érték nagyon relatív fogalom. Kevés úgynevezett értékes gyűjteményt becsülök nagyra. Hol az eredetiség, hol a személyes meggyőződés? Hol a saját út, amit minden gyűjtő minden művésztől számon kér! Érdemes elgondolkodni a művészeti primőr és a zöldség-gyümölcs piac újdonságainak ellentétes megítélésén. Az előbbi igen olcsó, s mire elveszíti primőr voltát, méregdrága lesz. Persze bármennyire is komoly a témánk, a gyűjtemények élete, sorsa is csak olyan, mint a szívárványé, - s ha belegondolunk, a látszólagos kivételek sem kivételek - megszületik, fejlődik, tündököl, majd elenyészik.

És az Ön főműve, a 18 éves Látványtár? Az is el fog akkor enyészni?

Nos, az majd elvállik. De, hogy utánunk bizonyosan arcot vált, az megjósolható és törvényszerű. 1974-ben, idestova 34 éve, hogy a második érettségi találkozómon bejelentettem a fiúknak, hogy már építem az ország legnagyobb magángyűjteményét. Nem tudhattam, hogy majd 28 év gyűjtőmunkája „ér véget” az Első Magyar Látványtár megalapításával. A Látványtár talán legnagyobb értéke, hogy szabad, hogy nem akar semmi

külső elvárásnak, „kényszernek”, „receptnek” megfelelni, nő, mint a fű, és a vadvirágok a réten... talán a legszabadabb, talán az egyetlen szabad gyűjtemény.

Van még olyan terv, amit szeretne megvalósítani?

Terveink bőséggel vannak. Máris készülünk a 20. születésnapunk méltó megünneplésére. Szeretnénk egy Pipamúzeumot létrehozni, amely nem pusztán pipamúzeum, de amely az apánk által megalapozott, és mára már sok ezer darabosra növekedett dohányzástörténeti gyűjtemény állandó bemutatóhelye lesz, és persze sok minden egyébre is jó lesz az az épület, sok-sok meglepetés születésének helye lesz...

(Az interjút készítette: Gerhardt Máté)

Vörösváry Ákos mögötti kép
Roskó Gábor: Repülőtéren című alkotása

Hírek

Eifert János: Újgur kislány

Hírek - röviden

OKM HÍREK

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

HONGKONGBAN FOLYTATÓDIK A „SZABADSÁG, SZERELEM” PROGRAMSOROZAT

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium „Szabadság, szerelem” – Fókuszban a Magyar Kultúra címmel Magyar Évadot szervez Kínában 2007-2008-ban.

A Hongkongi Művészeti Fesztiválon – a Városháza koncerttermében – február 28-án közös hangversenyt adott Schiff András és felesége, Yuuko Shiokawa hegedűművész, valamint Perényi Miklós csellóművész. Ezt követte március 1-jén Schiff András zongoraművész szólókoncertje. Ugyancsak e fesztivál keretében lépett föl március 15-16-án a Magyar Állami Népi Együttes a Magyar Concerto – Hommage à Béla Bartók című műsorával. A nagy érdeklődés miatt a szervezők az eredetileg tervezett két előadás mellé harmadikra is kérték az együttest.

A Hongkongi Művészeti Központ galériájában március 3-án nyílt Fehér László „Festmények 2001-2005” tárlata, amely két hétig volt látható. Fehér László tavaly, Schiff András idén vehette át A Magyar Kultúra Követe megbízatást Hiller István oktatási és kulturális minisztertől.

A Hongkong Egyetem Múzeumában – a sokoldalú együttműködésnek, helyi cégek és alapítványok támogatásának köszönhetően – március 17-től látható a Stein Aurél írásos hagyatékát bemutató emlékkiállítás a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának válogatásában.

A hongkongi eseményekkel a „Magyar Évad Kínában” rendezvénysorozat még nem zárult le: áprilisban az ExperiDance együttes lép fel Pekingben és Qingdaóban. Az évad zárórendezvénye 2008 júniusában lesz Shenzhenben.

ELINDULT AZ ARTS AND BUSINESS MAGYARORSZÁGI MEGVALÓSÍTÁSA

Hiller István oktatási és kulturális miniszter a KOGART Házban bejelentette: az OKM megállapodást kötött a KOGART Alapítvánnyal a Kortárs Művészeti Gyűjtemény közös támogatásáról. Az Alapítvány 100 olyan vállalkozást keres, amely öt

éven át évi egy-egy millió forinttal támogatja a Művészeti Gyűjtemény létrehozását, az OKM pedig három éven át minden – az üzleti szférából érkező – egy millió forintos adományt kiegészít további fél millióval. „Ez példaértékű összefogás a kultúráért, a magyar képzőművészetért. Az Arts and Business modell magyarországi megvalósításának első állomása. A művészeti és az üzleti világ összefogott, felismerve, hogy a kultúra, a modern magyar képzőművészet kiemelten fontos érték a 21. században. Olyan kortárs magyar képzőművészeti gyűjtemény jön létre, amelyben szerepet játszik az állam, s progressziót képvisel az üzleti világ” – mondta Hiller István a sajtótájékoztatón. A tervek szerint még ebben a félévben beterjesztik a Parlament elé a közmegrendelés törvényt, más néven az egy százalékos törvényt. Vagyis a közpénzből finanszírozott építési beruházások értékének meghatározott hányada kortárs műalkotások megvalósítására fordítható majd. Ezzel megtöbbszörözödhet a kortárs magyar képzőművészet támogatási összege.

A Kortárs Művészeti Gyűjtemény Alapítvány

Kortárs Művészeti Gyűjtemény létrehozásának célja, hogy megszülethessen egy, a korunk magyar képzőművészetét méltóképpen reprezentáló, a kortárs képzőművészek főműveit magába foglaló reprezentatív válogatás.

Az Alapítvány a független szakértői kuratórium döntése alapján az adományokból – amelyek az adóalapról levonhatók – minden évben 100 műalkotást vásárol száz kortárs magyar képzőművésztől. A tárca támogatásának feltétele: a fiatal művészek támogatása érdekében a gyűjteményt évente 5-10 millió forint értékben az OKM Derkovits Gyula képzőművészeti ösztöndíjasainak alkotásaiból gyarapítsák.

Az Alapítvány 2008 végén, kiállításon mutatja be az év során megvásárolt 100 művet, kiad egy igényes katalógust a művek fotójával, valamint három-három művészt külföldi tanulmányi ösztöndíjban részesít. A gyűjtemény anyagából kiállítást rendeznek évente egy budapesti, illetve egy vidéki kiállítóhelyen, valamint a magyar képzőművészet értékeinek külföldi megismertetése érdekében két évente egy külföldi kiállítási intézményben.

Jótekonyság más társadalmi ügyek javára

A KOGART a 100 műalkotásból évente 25 művet jótekonysági árverésen történő értékesítésre vásárol. Az eladásra kínált alkotások kiválasztása közjegyző által hitelesített sorsolással történik. Egy erre a célra felkért Jótekonysági Bizottság pályázat alapján kiválaszt 25 jótekonysági szervezetet, mely a művek eladásából befolyó összegből részesül. Közjegyző je-

lenlétében mindegyik jótékonyági szervezetnek ki-sorsolnak egy művet, melyet ezt követően aukción értékesítenek; az egyes alkotások elárverezéséből befolyó összeg, pedig az adott jótékonyági szervezetet illeti meg. Az Alapítvány 2008-ban és ezt követően minden évben a független szakértői kuratórium döntése alapján kiválasztott három művész részére – akiknek az alkotása a gyűjteményhez kapcsolódó kiállításon vagy az árverésen szerepelt – egymillió forint értékű, külföldi tanulmányút céljára felhasználható díjat ad át.

A KOGART széleskörű nyilvánosságot biztosít valamennyi adományozónak a folyamat minden szakaszában: a műalkotások megvásárlásától kezdve a kiállításon, az ösztöndíjakon, és a jótékonyági célra történő kiválasztáson át egészen a nagyszabású jótékonyági árverésig.

NAGYARÁNYÚ FEJLESZTÉST HOZ A SKANZEN ÖRÖKSÉG PROGRAM

Két milliárd 222 millió forint európai uniós és állami támogatásban részesül a Magyarország népi építészetét és életmódját bemutató szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum az Új Magyarország Fejlesztési Terv kiemelt projektjeként. A Skanzen Örökség Program pályázat négy beruházást foglal magába, amelyek költsége együttesen két milliárd 222 millió forint, a megvalósítás ideje pedig a 2008. áprilistól, 2010. március 31 -ig terjedő időszak. A projekt költségeiből két milliárd forintot az Európai Unió, 222 millió forintot pedig a magyar állam áll. Az első beruházás keretében a Skanzen az eddig meglévő hét tájegység mellé felépíti az észak-magyarországi Falut, amely az Ipoly és a Hernád közötti észak-magyarországi palóc terület hagyományos népi építkezését és életmódját mutatja be. A múzeum új bejárati épületet kap, amely a mezőhegyesi vasútállomás épületének eredeti tervek szerinti rekonstrukciója. A modern igényeknek megfelelően az épület fogadó részében csomagmegőrző és pelenkázó, valamint a közönségfogadás legkorszerűbb kiszolgáló helyiségei is helyet kapnak.

A harmadik kiemelt beruházás keretében 2,4 km hosszú, korhű Skanzenvasút épül öt megállóval. A vonalon közlekedő 1916-os szabadalmaztatású, 1930-ban készült műemlék motorvonat elsősorban a mozgáskorlátozottak, idősek és kisgyermekes családok kényelmét szolgálja. A fejlesztés negyedik elemeként Nyitott Múzeológiai Műhely épül, amely a múzeumi háttér munka bemutatására szolgál, és nyilvános műhelyként, interaktív látványraktárként, kiállítóhelyként és új oktatási színhelyként is szolgál majd.

RENEZÁNSZ HÍREK

Az OKM 340 millió forinttal támogatta a „4x a reneszánszról” programot. A sorozatot az OSZK Csillag a Holló árnyékában című kiállítása indította, amely egyben a Budapesti Tavasz Fesztivál nyitóeseménye is volt. A Budapesti Történelmi Múzeum Hunyadi Mátyás, a király – hagyomány és megújulás a magyar király udvarban 1458-1490 című kiállítását március 19-étől láthatja a nagyközönség. Március 26-ától az Iparművészeti Múzeum kapcsolódott a sorozathoz Beatrix hozománya című tárlatával, amely a reneszánsz itáliai luxusiparát, a majolikaművészetet mutatja be. Március 29-én a Magyar Nemzeti Galéria Mátyás király öröksége a gótikától a barokkig – Reneszánsz művészet Magyarországon a XVI.-XVIII. században című kiállítása nyílt meg. A négy tárlathoz muzeológus szakemberek „kiállítási kódexet” is készítettek, amelynek célja: miként tehető a tárlatok látogatóbaráttá? Mind a négy intézmény arra törekedett, hogy olyan feliratok szerepeljenek kiállításainkon, amelyek mind tartalmilag, mind pedig formailag is közel hozzák a tárgyakat a ma emberéhez. A műtárgyak alatti feliratok kétnyelvűek (magyar-angol), gondolva a külföldi látogatókra is. A kiállítások családbarátok és interaktívak. A jegyár kalkulációnál az intézmények figyelembe vették, hogy akár négyfős család számára is kifizethető legyen a belépő (1600 Ft; az OSZK-ban: 1000 Ft).

Minden megvásárolt jegy a „4x a reneszánszról” közvetkező helyszínének a meglátogatásakor 25% kedvezményt biztosít. Mindez a már meglévő kedvezményekkel együtt (diák-, tanárjegy) is érvényes. A négy intézmény számos múzeumpedagógiai eseménnyel, kísérel rendezvényekkel és gyerekfoglalkozásokkal is készült. Ezek célja, hogy a reneszánsz korát, Mátyás király személyét közelebb hozzák, illetve a múzeumlátogatás már kisgyermek korban is élménnyé váljon. Az OKM a Reneszánsz Év – 2008 programjai révén a társadalom kulturális fogyaszt-

tásait is szeretné felmérni. A nagyszabású kulturális évadhoz kapcsolódó intézmények kérdőíveket töltenek ki a látogatókkal. Ebből az intézmények közvetlenül visszajelzést kapnak a munkájukról, a tárca pedig még pontosabb képet kap arról, milyen igényei, elvárásai vannak a látogatóknak. A kérdőívek abban is segítenek, hogy a jövőbeli programoknál megkönnyítsék az adott program profiljához, látogatói köréhez legközelebb álló mecénások, szponzorok felkutatását.

A „4x a reneszánszról” sajtótájékoztatóján mutatta be Csáki György, a Magyar Posta Zrt. igazgatóságának elnöke azt a bélyegsorozatot, amelyet a Posta kifejezetten a Reneszánsz Év alkalmából adott ki.

A RENESZÁNSZ KIÁLLÍTÁS SIKERE A BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUMBAN

Másfél hét alatt több mint 5600 látogatót vonzott a „Hunyadi Mátyás, a király” című kiállítás. A Reneszánsz Év - 2008 programjaként a Budapesti Történeti Múzeumban nyílt kiállítás igazi kuriózum: a tárlathoz 65 külföldi műtárgy érkezett ausztriai, csehországi, németországi, olaszországi és szlovákiai gyűjteményekből, köztük számos olyan műtárgy is, amely még soha nem volt látható Magyarországon. Mint a többi kiállításhoz, a BTM tárlatához is számos múzeumpedagógiai és kísérő-rendezvény kapcsolódik.

A „4x a reneszánszról” kiállítás-sorozat - amely a Reneszánsz Év - 2008 programsorozatának és a Budapesti Tavasz Fesztiválnak is része - március 14-től nyár közepéig folyamatosan várja az érdeklődőket.

EGY MILLIÁRD FORINT ÖSSZÉRTÉKBEN ÚJABB PÁLYÁZATOK INDULNAK A RENESZÁNSZ ÉVBEN

A Reneszánsz Év nemcsak egy programsorozat, hanem számos nagy fejlesztés is elindul országszerte a reneszánsz gondolat jegyében.

A tárca a 2008-as költségvetéséből színvonalas megemlékezések és programok mellett 2,6 milliárd forintot biztosít kulturális fejlesztésre, mindenképp a közművelődés és a művészetek külön támogatására. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium pályázatok révén az évad középpontjába állítja a magyar közművelődést csakúgy, mint a tudományt, az irodalmat, a művészeteket, valamint hozzájárul ahhoz, hogy az ország különböző részein élő diákok felfedezhessék Magyarország reneszánsz értékeit.

A februárban meghirdetett, 1. 260.000.000 Ft összértékű, igen nagy érdeklődést kiváltó közművelődési és közgyűjteményi pályázatok után most 910.000.000 Ft összértékben újabbakat indít el, amelyek a vá-

rosokat szólítják meg, tudományos konferenciák és kiadványok, illetve újító szellemű zenei, fotóművészeti, színházi és irodalmi művek létrejöttéhez teremtenek lehetőséget.

130 millió Ft összértékben hirdeti meg a tárca a Városok reneszánsza című pályázatot, amellyel köztéri képzőművészeti és iparművészeti alkotásokat és „Public Art” műalkotások vidéki nagyvárosokban való megjelenését kívánja támogatni. A pályázatok célja, hogy megszólítsa a városokat, és új köztéri, képzőművészeti és iparművészeti alkotások szülessenek.

A tudomány és technika a reneszánsz jegyében című pályázaton 150 millió Ft összértékben lehet támogatást elnyerni. A pályázatok célja egyrészt olyan konferenciák és tudományos kiadványok támogatása, amelyek segítenek feltérképezni Hunyadi Mátyás tevékenységét és a reneszánsz kort a legújabb tudományos ismeretek tükrében, másrészt pedig a reneszánsz gondolatiságához szorosan kötődő műszaki, technikai és közlekedéstörténeti emléktárgy megőrzése, hozzáférhetőségének biztosítása.

Az „Irodalmi reneszánsz”-ra 250 millió Ft-ot fordít a tárca, amely keretében egyrészt magyar irodalmi művek idegen nyelvre fordítását, másrészt olyan alkotások megszületését támogatja, amelyek új látásmóddal, irodalmi eszközökkel ábrázolják az új évezred „Mátyás királyát”. Az „Irodalmi reneszánsz” pályázat harmadik eleme az ország irodalmi emlékházainak infrastrukturális fejlesztéséhez, új, közösségformáló színterek kialakításához nyújt segítséget.

Újító szellemű, de az európai reneszánsz történelméhez kapcsolódó színházi produkciók létrehozása, új magyar zenedarabok megalkotásának ösztönzése és támogatása, valamint fiatal zenei tehetségek és kulturális menedzserek külföldi képzésének támogatása a célja a Művészetek a reneszánsz évében című pályázatnak, amelyet 180 millió Ft összértékben hirdet meg a minisztérium. A „Camera Obscura” fotópályázat felhívás az általános és középiskolásoknak, valamint amatőr és hivatásos fotográfusoknak a reneszánsz korból származó technika modern, mai felhasználására.

200 millió Ft összértékben lehet pályázni „Reneszánsz túrák” szervezésére. A pályázat célja, hogy a Reneszánsz Év - 2008 program keretében az ország bármely részén élő általános és középiskolás diákok, iskolai osztályok megismerhessék Magyarország reneszánsz emlékhelyeit és emlékműveit, valamint meghatározó múzeumi élményekkel gazdagodásának, és múzeumpedagógiai foglalkozásokon vehessenek részt az év folyamán.

Bővebb információk a pályázatokról a www.okm.gov.hu <<http://www.okm.gov.hu/>> illetve a www.reneszanszev2008.hu

<<http://www.reneszanszev2008.hu/>> cím alatt érhetőek el.

RENEZÁNSZ RENDEZVÉNYEK

„ITT JÁRT MÁTYÁS KIRÁLY” – ALKOTÓNAP MÁJUS 1-ÉN A SKANZENBEN

1999. óta minden évben május elsején tartják a kiírt pályázat témáját megjelenítő Alkotónapot. 2008-ban, a Reneszánsz évben is folytatják alkotónapi hagyományainkat. Mátyás király megkoronázásának 550. évfordulója alkalmából olyan szépirodalmi művek vagy népköltészeti alkotások illusztrációit várják iskoláskorú pályázóiktól, amelyekben Mátyás király áll a középpontban.

Az idei Alkotónapon igazi Mátyás-kori forgatagot rendeznek a Skanzenben. A legények a Fekete seereghez, a lányok Beatrix udvartartásához csatlakozhatnak, ha elkészítik kellékeiket a programnap műhelyeiben. Jártunkban-keltünkben megtudhatjuk, hogy Mátyás király „a piacon kaszáltat”, hogy hogyan találkozott először Kinizsi Pállal a vízimalomnál, és hogy ki az „Eb, aki a kanalát meg nem eszi”. Mulathatunk Mujkón, az udvari-bolondon, együtt tanulhatunk a kis Mátyással Vitéz Jánosnál. Mátyás király hol álruhában, hol királyként, Beatricével az oldalán bukkan fel a közönség között. A nap során megízlelhetjük a reneszánsz lakoma fogásait és gyönyörködhetünk reneszánsz muzsikában, miközben a reneszánsz táncok alaplépéseit is elsajátíthatjuk. Mindeközben ízelítőt kapunk a 15. századvég jobbagyainak, polgárainak, gyerekeinek életéből is. Tudományos találósdiban megtornáztathatják az agyukat a felnőttek is. A művészklubokban Janus Pannoniusnál szónoklattant is tanulhatnak, vagy a képzőművészet újabb technikáival ismerkedhetnek meg. Kopernikusz a korabeli tudományos felfedezéseket mutatja be. Reneszánsz játékszerek, játékos elemek – a humanizmus és a játészó (kísérletező) ember – a technikai vívmányok és a játék kapcsolata hatja át a nap programjait.

Díjak, kitüntetések

Hiller István oktatási és kulturális miniszter március 15-e, az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 160. évfordulója alkalmából állami kitüntetések és művészeti díjakat adott át az oktatás és a kultúra területén kimagasló munkát végzőknek a Szépművészeti Múzeumban.

Németh Lajos díjat kapott: Százados László a Magyar Nemzeti Galéria művészettörténésze,

Tímár Katalin: a Ludwig Múzeum művészettörténésze

Ferenczy Noémi díjat kapott: Millei Ilona restaurátor-művész

Munkácsy Mihály díjat kapott: Jeszeniczky Ildikó festő-restaurátor művész

Pályázatok

„RENEZÁNSZ ÉV-2008” KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGYŰJTEMÉNYI PÁLYÁZAT

Mint ismeretes, Hiller István oktatási és kulturális miniszter február 12-én hirdette meg – a Reneszánsz Év – 2008 keretében – a közművelődési és közgyűjteményi pályázatok első körét 1.260.000.000 Ft összértékben. Az Interneten hozzáférhető pályázatokat eddig, négy hét alatt 11.356-an töltötték le. A Reneszánsz Év – 2008 Hungary Mátýás trónra lépésének 550. évfordulója tiszteletére rendezett, egy éven át tartó nagyszabású kulturális évad, amelyben megközelítőleg 100 kulturális rendezvény valósul meg itthon és határon túl. Ezen kívül az évadhoz számos közművelődési, közgyűjteményi, illetve fejlesztési pályázat kapcsolódik.

Az első körben meghirdetett pályázatok közül a Közkincs és a Tengertánc Program támogatási összege a korábbiakhoz képest megemelkedett; ezt a Reneszánsz Év tette lehetővé.

A Közkincs Program (320 millió Ft) célja a közösségi értékek ápolása, hátrányos helyzetű térségek és rétegek esélyegyenlőségének javítása; a Tengertánc (210 millió Ft) a népművészet támogatására létrejött pályázati lehetőség.

Megjelentek új pályázatok is, ilyen a települési önkormányzatokat megszólító Fókuszban a közművelődés (100 Millió Ft) program, és a Megújuló gyűjtemények (100 Millió Ft) pályázat is, amely kifejezetten az egyházi közgyűjtemények állományvédelmét segíti elő. Ebben a pályázati csomagban kapott helyet a Tájházak a közösségért (110 Millió Ft) pályázat is, amelynek a célja a kulturális vidékfejlesztés, ezen belül, pedig a tájházak felújítása.

Szintén „reneszánsz gondolatként” született meg Magyar Digitális Képkönyvtár (220 Millió Ft) pályázat is, amely azért jött létre, hogy digitalizálják, később, pedig a lehető legszélesebb körben hozzáférhetővé tegyék a könyvtárakban őrzött magyar képörökséget, fotókat, illusztrációkat, rajzokat, metszeteket.

Március hónapban újabb pályázatokat – kulturális, művészeti, tudományos – hirdet meg az Oktatási és Kulturális Minisztérium a Reneszánsz Év – 2008 keretében.

Tehetséges fiatal képzőművészeket kutat föl a Debreceni Művelődési Központ pályázatával.

Önálló kiállítás a debreceni Mű-Terem Galériában 2009-ben – ez a jutalma annak a Hajdú-Bihar megyei fiatal képző-, fotó- vagy iparművésznek, aki a legkiválóbb alkotást nyújtja be a Fresh Art 2008 című pályázatra április 26-ig. A legértékesebb munkák a pályázatot záró kiállításon szerepelhetnek 2008. július 3-25. között.

Debreceni Művelődési Központ kiírására 35 évnél nem idősebb, hivatásos, vagy képző-, iparművészeti egyetemet végzett, illetve azokon tanuló művészek jelentkezhetnek. Ebben az évben önálló művészi kifejezés-módot teremtő, technikákat és stílusokat sokszínűen alkalmazó munkákat várnak a pályázat kiírói.

Képzés

Múzeumpedagógia szakirányú továbbképzés indul az ELTE Pedagógia és Pszichológiai Kar szervezésében

A négy féléves múzeumpedagógia szakirányú továbbképzési szak célja, hogy a múzeumpedagógia speciális elméleti és gyakorlati ismereteinek elsajátításával a hallgatók képesek legyenek a tananyaghoz kapcsolódó múzeumi tanórákat és szabadidős programokat megtartani.

A képzés során az előadásokat és foglalkozásokat mindvégig más-más budapesti múzeumban tartják. A képzés során az I. félévében főleg művészeti-, a II. félévében történettudományi-, a III. félévében természettudományi-, a IV. félévében néprajzi múzeumokkal foglalkoznak behatóan.

A továbbképzésre jelentkezés feltételei: főiskolai vagy egyetemi szintű végzettség, pedagógusi (óvoda-pedagógusi, tanítói, gyógypedagógusi vagy szociálpedagógus) szakon, vagy közművelődési és felnőttképzésimenedzser szakon, valamint régész-, muzeológus szakon szerzett szakképzettség.

A képzés jellege: diplomás esti (melyhez diákigazolvány is jár!)

A képzési idő: négy félév, 465 óra. Hetenként egy alkalommal, csütörtökön 10-17 óráig.

A négy félév elvégzése után múzeumpedagógia szakos szakirányú diplomát kapnak a hallgatók.

A részvétel költsége: 110.000 Ft (félévenként), melyet fizethet a hallgató vagy a munkáltató.

A jelentkezés határideje: 2008. július 1.

Érdeklődni lehet: ELTE PPK. Továbbképzési Csoport: Dr.H.Nagy Anna 461-4500/38-56 mellék

További tájékozódásra lehetőség: a jelentkezési lap, mely letölthető: www.ppk.elte.hu lapról.

Pécsi Tudományegyetem – Örökségmenedzser szakértő – posztgraduális szakirányú szak

Az örökségmenedzseri felsőfokú, szakirányú képzettséggel rendelkezőkre az örökség menedzselésben, örökségi kínálatok létrehozásában és szervezésében, bemutatásban és idegenforgalmi hasznosításban az örökséggel foglalkozó állami és önkormányzati intézmények, szervezetek, valamint az üzleti élet egyes szereplői egyaránt igényt tartanak.

Kiemelt elhelyezkedési területként vehetők számba az önkormányzatok és intézményeik, ahol a kulturális fejlesztések, az idegenforgalmi és településmarketing szakterületek fejlesztése, örökségi és kulturális rendezvények, fesztiválok menedzselése, helyi gyűjtemények hasznosításának kidolgozása, valamint a témakör mellé támogató helyi, civil környezet megteremtése lehet a feladatuk. A kulturális rendezvényeket, fesztiválokat szervező irodáknál, a kulturális turizmusban és ökoturizmusban érdekelt programszervezőknél, utazási vállalkozásoknál nyílhatnak új lehetőségek.

Képzési forma, tagozat: Másoddiplomás szakirányú továbbképzési szak, levelező tagozat

Képzési idő: négy félév

A diploma megnevezése: Örökségmenedzser szakértő

A képzés költségterítése: 130 000 Ft/félév

A legközelebbi indítás ideje: 2008/2009-as tanév őszi szemeszter

Általános tájékoztatás: PTE TTK Tanulmányi Osztály, 7624 Pécs Ifjúság útja 6, Tel.: (72)-503-600, Fax.: (72)-503-600/4833, www.ttk.pte.hu/to

Jelentkezési lapok a PTE TTK Tanulmányi Osztályának honlapjáról tölthetők le.

Közönségkapcsolat

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM-NYITOTTHÁZ

Minden hónap második csütörtökén este 10 óráig várják látogatóikat. A kiállításokban különleges tárlatvezetésekkel, kicsiknek és nagyoknak kreatív foglalkozásokkal, érdekes beszélgetésekkel és izgalmas koncertekkel készülnek hónapról hónapra!

18.00-19.00 Tárlatvezetések és gyermekmegőrző kreatív foglalkozással

19.00-20.00 Winkler Nóra vendége Mundruczó Kornél rendező 20.30-22.00 Pál István Szalonna és bandája koncert

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM -PAPÍR ŪRREPŪLŐ ÉS RÉPAAUTÓ A CSALÁDI VASÁRNAPOKON

A múzeum új szolgáltatásaként vasárnaponként családi programokra várnak kicsiket és nagyokat. A Közlekedési Múzeumban külön gyerekfoglalkoztató sarok található a kiállítási téren belül, ahol minden korosztály számára izgalmas foglalkozásokat tartanak a múzeum munkatársai.

A vasárnapokon a közlekedéshez kapcsolódó tárgyakat, képeket készítenek a gyerekek, így pl. hűtőmágnest, papírrepülő, répából autót, vagy papír ūrrepülő.

A családi vasárnapra előzetes bejelentkezés nem szükséges. A családi vasárnapok ideje: minden vasárnap 11-13 óra, Helye: Közlekedési Múzeum, XIV. kerület, Városligeti krt. 11

MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MŪZEUM-PROGRAMOK, MŪZEUMPEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁSOK A JÉGKORSZAK CÍMŪ KIÁLLÍTÁSHOZ

A foglalkozáson a gyerekek választ kapnak többek között arra: mit jelent a jégkorszak, kik éltek akkor, miért volt gyapjas a mamut, mit evett a kardfogú tigris?

A múzeumpedagógus segítségével ismerkedhetnek meg közelebbről a 2,5 millió évvel, ezelőtti élővilággal, jelenségekkel és ezen keresztül az ember környezet-átalakító tevékenységével is.

Találkozhatnak a földi élet kialakulásának legfontosabb lépéseivel, kézbe vehető ősmaradványok segítségével tanulmányozhatják a jégkorban élt állatok jellegzetességeit. Átélik a jégkori vadászatok izgalmát, a foglalkozás végén pedig közösen készíthetnek el egy barlangrajzot is.

A foglalkozásokra előzetes bejelentkezés szükséges a 210-1085-ös telefonszámon.

A foglalkozás díja: 900 Ft/fő, mely tartalmazza a kiállítás belépő díját is. Óvodásoknak 500 Ft/fő.

CSALÁDI HÉTVEGE A JÉGKORSZAKBAN

A jégkor jegyében szervezett családi hétvégéken a látogatók személyesen találkozhatnak a téma szakértőivel, paleontológusokkal, paleobotanikusokkal, éghajlatkutatókkal, régészekkel. Amíg a felnőttek, nagyobb gyerekek előadások, beszélgetések, interaktív bemutatók során a legavatottabb szakemberektől értesülhetnek a legújabb kutatási eredményekről, elméletekről, a család fiatalabb tagjai kézműves foglalkozáson vehetnek részt. A programokat filmvetítés egészíti ki.

Időpontok: május 3., június 7., szeptember 13., október 11., november 8.

A program ingyenes.

A kiállítás témájában és aktualitásában is illeszkedik ahhoz a rendezvénysorozathoz, mely 2008-at az ENSZ kezdeményezésére a Föld Bolygó Nemzetközi Évének nyilvánította. A Geológiai Világkongresszus Firenzéből indult kezdeményezéséhez csatlakozva „A Föld Bolygó Nemzetközi Év” Magyar Nemzeti Bizottság kérte fel a Magyar Természettudományi Múzeumot a nemzetközi év magyarországi nyitóprogramjának megvalósítására. A többnapos rendezvény célja annak bemutatása, hogy a földtudományok milyen mértékben tudják az emberiség javát szolgálni. A program április 17. és 20. között kerül megrendezésre a múzeumban.

TAPINTHATÓ TÁRLAT A SZÉPMŪVÉSZETI MŪZEUMBAN

A Szépművészeti Múzeum egyik alapelve, hogy a rábízott páratlan kulturális vagyonnak ne csak jó gazdája legyen, hanem az itt bemutatott műkincseket a társadalom minél szélesebb köre számára megtekinthetővé, befogadhatóvá tegye. A múzeum ennek jegyében szervezett már több alkalommal is vakok és gyengén látók számára kiállításokat, ún. Tapintható tárlatokat, és a múzeumban most látható A Medicek fénykora – élet és művészet a reneszánsz Firenzében című kiállítás szintén ilyen elvek alapján épült. A kiállításhoz tartozó speciális tárlat így lehetővé teszi, hogy a vakok és gyengén látók is részesüljenek a művek befogadásának élményében.

Agnolo Bronzino: Cosimo Medici

JANUS PANNONIUS MÚZEUM NÉPRAJZI OSZTÁLYA

Előadássorozat gyerekeknek – a Janus Pannonius Múzeum Néprajzi Osztálya az alábbi időpontokra meghirdetett előadásokra várja iskolai csoportok jelentkezését a 72-315-629 telefonon.

Előadások a megadott napokon 9-14 óra között kérhetők.

Belépő 150Ft/fő.

2008. május 14-15. Pünkösöd, fagyosszentek

2008. június 3-4. Esővarázslás, Medárd (40 nap)

2008. november 10-11. Márton nap

2008. december 4-5. Mikulás, Borbála

2008. december 11-12. Luca nap

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY AZ EMLÉKPONT CSOMAGJA A KÖZELMÚLT TÖRTÉNELMÉRŐL

XX. század megdöbbentő eseményeiről, a közelmúlt máig vitatott történéseiről kíván képet adni a felnövekvő nemzedékek számára a hódmezővásárhelyi Emlékpont Múzeum a most kidolgozott speciális oktatási csomag keretében. Külön órák szólnak a kommunista hatalom erőszakos lépéseiről, de bemutatják azt is, hogy miként szórakoztak az emberek ezekben a nehéz időkben, vagy éppen milyen reklámok jellemezték a korszakot.

Az Emlékpont az országban egyedülálló módon, a legmodernebb múzeumi eszközökkel, különleges látványvilággal tárja a látogatók elé Magyarország 1945 és 1990 közötti történelmét. A kiállítás egyedülálló lehetőségeket nyújt az iskolák részére a 20. század történelmének oktatásához, melyet szervezett diákcsoporthoz és kísérő pedagógusaiuk ingyenesen tekinthetnek meg előzetes bejelentkezés alapján.

Az Emlékpont Múzeum munkatársai speciálisan összeállított oktatási csomaggal bővítik a pedagógiai lehetőségek körét, amelyek elsősorban az általános iskolák 8. és a középiskolák 12. osztályos diákjainak történelem tantervébe illeszkedik. Az oktatási csomag egy 45 perces tárlatvezetésből és 45 perces rendhagyó történelemórából áll.

A tárlatvezetés során megismerkedhetnek a diákok a 20. század második felének magyar történelmével, az Emlékpont előadótermében a korszak egy-egy része kerül részletesebben bemutatásra. A tárlatvezetéseket és a tanórákat az intézmény történész munkatársai tartják.

Az órákon az Emlékpont adatbázisából származó „oral history” (elbeszélte történelem) anyagok és archív filmrészletek felhasználásával készült kisfilmek segítségével a diákok személyes történeteken, sorokon keresztül szembesülhetnek a múlttal, s élhetik át a bemutatott korszakot. Az előadásokon részt vevő tanulók szócikkkel kiegészített óravázlatot és fel-

adatlapot kapnak, amelyet az iskolai történelemórán tölthetnek ki.

Külön óra szól a kommunista diktatúra kiépüléséről, az erőszakos tévesztéséről, a gazdák megtöréséről, a kuláklisokról, a tanyavilág elpusztításáról, illetve a vásárhelyi térség antikommunista ellenállási mozgalmairól. Rendkívüli órán mutatják be a történészek, hogy milyen volt az élet a Kádár-rendszerben. A tanulók interaktív módon ismerhetik meg az 1956-os forradalom helyi és országos eseményeit, a megtorlásokat, a puhuló diktatúra világát, új gazdasági mechanizmust, a gmk-mozgalmat, a korabeli szórakozási lehetőségeket, a zenei világot és a korszak reklámjait. További speciális órákon a diákok képet kaphatnak a GULÁG-szigetvilágról, a táborok típusairól és az egyházaknak a diktatúrában betöltött szerepéről.

Az Emlékpont Múzeum hétfő kivételével minden nap 10 és 18 óra között tart nyitva, részletes információ: www.emlekpont.hu internetes oldalon

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY-CÉHLEGÉNYEK ÉS CÉHLEÁNYOK AVATÁSI SZERTARTÁSA

Modernkori céhlegény- és céhleány-jelöltek jelentkezését várták az elmúlt hetekben Hódmezővásárhelyen. A Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ kezdeményezésének lényege az volt, hogy minél szélesebb körben felelevenítsék a mára már elhalványult céhes hagyományokat. Pályázni lehetett céhes ihletettségű mesterremekekkel.

Mint közismert a vásárhelyi Tornyai-múzeumban őrzik a vidéki Magyarország egyik legjelentősebb céhes anyagát. Erre az értékes gyűjteményre támaszkodik a múzeum céhes emlékekről szóló mostani időszakos kiállítása is.

Az ügyes kezű ifjak az akció keretében készítettek mézeskalács templomot, mini hokedlit, vasalatokat, sámlit, kicsinyített ablakkeretet, papírcéhládát, rajzolt és szövetszálból készült céhokleveleket, illetve kerámiából gyártott céhpecséteket.

A céhlegények és céhleányok avatására március 12-én került sor a Petőfi Sándor Művelődési Központban. A középkori zenére történő bevonulást a tradíciónak megfelelően a céhbehívótábla ünnepélyes körbehordozása előzte meg. Az eseményen az ifjú céhmesterek az „előjáróktól” átvehették díszes oklevelüket, majd a résztvevők „társposharat” ittak.

Összesen 34 diák kapott a szertartás során korhű oklevelet, amely bizonyítja az ifjú alkotó rátermettségét. A céhoklevélen eredeti minta alapján a következő szöveg szerepelt: „Mi tekintetes nemes Hódmezővásárhely városába helyezett Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ becsületos előjárói adjuk tudtára minden rendbéli polgárnak, hogy ezen tisztességes személy céhtagságunkra érdemesnek találtattott.”

Konferencia

XXXIII. NEMZETKÖZI RESTAURÁTOR KONFERENCIA

A Magyar Nemzeti Múzeum Műtárgyvédelmi és Restaurátor Főosztálya és a Magyar Restaurátorok Egyesülete a XXXIII. Nemzetközi restaurátor konferenciáját április 8-10-ig tartotta, a Magyar Restaurátor Egyesület éves közgyűlésére, pedig április 11-én került sor.

Az idei évben folytatták a tavaly megindított „Eltűnt mesterségek nyomában...” témakört, amelyben lassan feledésbe merülő technikák kerültek felélevenítésre.

Újonnan induló témakörük a „Régészeti örökségünk...” volt, melynek keretében a régészeti feltárásoknak, restaurálásoknak kívántak teret adni.

Mindezek mellett szóltak a legújabb szakmai eredményekről, az állományvédelemben alkalmazott új módszerekről és lehetőségekről.

A találkozó utolsó napján a Magyar Restaurátorok Egyesületének közgyűlésén fontos jogi és jogszabályi kérdések kerültek szóba.

FÓRUM A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGEK ÉS HAGYOMÁNYOS MŰVELTSÉGEK VÉDELMEÉRŐL A KÁRPÁTOK EGYZEMÉNY KERETEIN BELÜL

A Kárpátok Egyezmény keretén belül a Kulturális Örökségek és Hagyományos Műveltségekkel kapcsolatos rendezvényt Miskolcon, 2008. március 7-én tartották.

Az Egyezmény alapvető célkitűzése a Kárpátok térségének védelme a fenntartható fejlődés elveinek érvényesítésével. Magába foglalja az itt élő emberek életminőségének javítását, a helyi gazdaság és közösségek megerősítését, és a természeti és kulturális értékek megőrzését.

Az Egyezmény 11. cikkelye a Kulturális Örökségekkel és Hagyományos Műveltségekkel foglalkozik. Elsődleges célja a helyi emberek hagyományos ismereteinek, kézművességének, helyi termékek előállításának és értékesítésének biztosítása, a népművészet megőrzése. Ez magában foglalja többek között a hagyományos/táji építkezést, földhasználatot, tájgazdálkodást, és a vadon élő növények használatával való fenntartható bánásmódot a Kárpátok térségében.

A Kárpátok Egyezmény aláíróinak idén 2008. júniusában lesz a második Részes Felek Konferenciája. A felek többek között megvitatják a Kárpátok Egyezmény keretén belül fölállítandó Kulturális Örökségek és Hagyományos Műveltségek Listájának lehetőségét is.

A találkozóknak elsődleges célja az észak-magyaror-

szági szervezetekkel, helyi közösségekkel való kapcsolatfelvétel, az együttműködési lehetőségek feltérképezése. Emellett meg szeretnék vizsgálni egy jövőbeli Kulturális Örökségek és Hagyományos Műveltségek Lista felállításának feltételeit, a kiválasztás kritériumait, valamint a kulturális örökség hosszú távú védelmének támogatási szükségleteit.

Tekintettel arra, hogy a helyi közösségek ismerik a legjobban a helyi értékeket, részvételük és véleményük nagyon fontos a rendezvény és a további együttműködés sikeres szempontjából.

Múzeumi hírek

ÚJABB SZENT-GYÖRGYI RELIKVIA A MÓRA-MÚZEUMBAN

Újabb Szent-Györgyi Albert személyéhez köthető relikviával gazdagodott a Móra Ferenc Múzeum gyűjteménye. Egy saját kézzel dedikált portréről van szó, melyet a Nobel-díjas tudós hűséges munkatársának adott. A tárgyat a megajándékozott férfi immáron nyugdíjas fia adományozta a Csongrád megyei múzeumnak.

A Csongrád megyei közgyűjteményben található többek között Szent-Györgyi Albert íróasztala, szekrénye, szemüvege, írógépe és közel másfélszáz fotó Szeged Nobel-díjasáról. A múzeum munkatársai az utóbbi években rendeztek kiállítást Szent-Györgyiről például a Ferihegyi Repülőtér VIP várójában vagy a hollandiai Groningenben is.

A legközelebbi Szent-Györgyi Albert kiállításnak már a most közgyűjteménybe került dedikált portré is része lesz.

Szent-Györgyi Albert

Nemzetközi hírek

Az Európai Múzeumi Fórum Bulletinje negyedévenként jelenik meg, és a zsűri, illetőleg a nemzeti levelezők által beküldött híreket közli. Az alábbiakban a 2007. októberi szám híreiből sorolunk néhányat, inkább címszavakban, ahol lehet azt a honlapot is megadva, ahol az anyag teljes terjedelmében megtalálható.

Európai Digitális Könyvtár (EDLnet) alapjait rakták le szeptemberben a Holland Nemzeti Könyvtárban.

Önkéntesek a kulturális örökségért – egy európai projekt igyekszik felmérni, hogy a különböző országokban milyen mértékben játszanak szerepet az önkéntesek a kulturális örökség őrzésében, továbbképzési programot dolgoz ki az önkéntesek felkészítésére. A projektnek nincs magyar résztvevője.

Meglepő örökség – az évi 400 fontos (150 ezer forint körüli) költségvetéssel működő Bishopsteignton Museum of Rural Life a falu egyik lakójának örököse. A hölgy korábban már édesapja háborús kitüntetését adományozta a múzeumnak, a kapcsolatuk alapján várható volt, hogy végrendeletileg is megemlékezik a múzeumról. 1, 5 millió font örökségre azonban senki sem számított.

Az Európai Kulturális Alap (ECF) új társadalmi hálózatépítő környezete. Elsősorban a művészetekkel foglalkozók (művészek, kulturális menedzserek, muzeológusok, újságírók) bejelentkezését és csatlakozását várják. Néhány hívó mondat, ami a hálózat stílusát jól érzékelteti: Találj partnereket és barátokat! Oszd meg másokkal művészetedet, játssz a kultúrával! Meséld el a történetedet! A sok változatban leírható név a növények rizómának nevezett föld alatti szervére vezethető vissza. A rizómából gyökerek is és hajtások is fejlődnek. Növekedj www.riz.eu!

Ír múzeumi minősítési program – novemberben a Heritage Council-ért felelős miniszter bemutatja a programot, és egyben megnevezik azt a 34 múzeumot, amely teljesítette a minősítési követelményeket. (www.museumsireland.ie)

Műtárgykárosodás a párizsi Fehér Éjszakán – az ot-tani „múzeumok éjszakája” program során két részeg látogató tíz centiméteres vágást ejtett a Musée d`Orsay-ban őrzött Monet festmények egyikén (Az Argenteuil-i híd című képen).

A fenntartható jövőért – a londoni National Maritime Museum „A Te óceánod” (Your Ocean) címmel első ízben készített, környezettudatos eljárással és mondanivalóval kiállítást. Nem volt könnyű, nem is volt olcsóbb, de úgy tűnik nem is ez volt a lényeg. A múzeumon belül egyszerre fontossá vált a fenntarthatóság, a büfével, a bolttal, az emberi erőforrásokkal foglalkozó részlegek is elkezdtek átgondolni és átalakítani tevékenységüket ebből a szempontból, egészen odáig, hogy a büfében „fenntartható” halat szolgáljanak fel. (Tudnivaló, hogy a világtengerek lehalászása kezd kritikus méreteket öltetni egyes területeken.) A múzeum, annak ellenére, hogy egy új részleget is megnyitottak, 5 %-kal akarja csökkenteni energiafogyasztását ebben az évben, és idén több mint 50 %-kal több irodai hulladékot hasznosítanak újra, mint tavaly. (www.nmm.ac.uk)

EMF Annual Meeting és „Az Év Európai Múzeuma” díjkiosztás – 2008-ban Dublinban lesz, május 14-17. között (www.europeanmuseumforum.org)

Társasági hírek

PULSZKY TÁRSASÁG

Magyar
Múzeumi
Egyesület

A PULSZKY TÁRSASÁG HÍREI

A Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület 2008. évi közgyűlését Békéscsabán rendezi meg 2008. május 21-22-én. A közgyűlésen a Társaság vezetése beszámol a Társaság 2007. évi munkájáról, ismerteti a Közhasznúsági jelentését. Hagyományainkhoz híven a közgyűlésen adjuk át a Pulszky Ferenc és a Pulszky Károly díjakat, valamint a tavalyi díjazottak megtartják előadásukat. A közgyűlés szakmai programjában két téma szerepel: a vidéki múzeumokat támogató ALFA program, illetve a Magyar Múzeumi Etikai Kódex. A közgyűlés részletes programjáról minden tagot meghívóban értesítünk. További részletek a Társaság honlapján olvashatók: www.pulszky.hu

Sári Zsolt

A MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT HÍREI

A Társulat 2007 március 12-én tartotta a 2007. évet lezáró közgyűlését, melyen a reneszánsz év alkalmából Ritoókné Szalay Ágnes irodalomtörténész díszelőadását hallgathatták meg a résztvevők Andrea Mantegna és Janus Pannonius címmel.

Jávor Anna főtítkári beszámolójában összefoglalást adott a Társulat 2007. évi tevékenységéről, így az élményekben gazdag vándorgyűlésről Bács - Kiskun megyében valamint Szabadkán és környékén, a program gondos házigazdája a Bács-Kiskun Megyei Múzeumi Szervezet volt, a régészeti és művészettörténeti előadások mellett megtekintették a térség számos régészeti lelőhelyét, műemlékét, kiállítását, az épített örökség helyszíneit. 2007-ben 11 régészeti, 2 művészettörténeti programra és 11 szakvezetéssel egybekötött kiállítás-látogatásra került sor, ezek között folytatták a társulat kitüntetettjeinek előadás-sorozatát, az Archeometriai Műhely vitaüléseit, a Búvárrégészeti Szakosztály előadásait, a Társulat önálló és a BTM-mel közösen szervezett ásatási beszámoló sorozatát, a múzeumi világnap alkalmából átadásra került a Társulat Henszlmann Imre díjai, a XIII. századi zirci apátság kutatásáról régészeti vitaülés hangzott el. A Numizmatikai Társulattal közösen szervezték a Lányi Vera emlékülést halálának 10. évfordulója alkalmából. A Horvát Régészeti Társulattal közös szervezésben mutatta be öt horvát régész kolléga a horvátországi régészeti kutatások újabb eredményei az őskortól a középkorig. A Művészettörténeti Szakosztály közreműködött a CIHA (International Conference of the History of Art) nemzetközi művészettörténeti konferencia előkészítésében. A pénztáros és a Számvizsgáló Bizottság jelentései után Wollák Katalin titkár tájékoztatást adott a 2008-ra tervezett programokról és egyéb közérdekű információkról, így arról, hogy elkészült a társulat honlapja (www.mnm.hu/tarsulat) a Búvárrégészeti Szakosztály tagjainak közreműködésével. Sor került a vezetőség és a választmány leköszönő tagjainak megújítására, illetve a Társulat Alapszabályának szükséges mértékű (zömében technikai jellegű) módosítására.

Kovalovszky Márta bemutatta a Társulat megújított érmeit. A vezetőség egy ad hoc bizottságot bízott meg az előkészítéssel, a megfelelő művész kiválasztásával, a költségek fedezetét az NKA Képzőművészeti Kollégiuma által támogatott pályázat biztosította. A feladatra Vigh Tamás szobrászművész került felkérésre, a művész a társulat elvárásai mentén a kitüntetések tartalmát méltón kifejező éremsorozatot tervezett. Ezt követően került sor a Társulat kitüntetett érmeinek átadására:

A Rómer Flóris - érmet: Tomka Péter régész nyer-

te el, a laudációt Vida Tivadar tartotta, Ipolyi Arnold-érmet Nagy Ildikó művészettörténész kapott, akit Kovács Péter laudált. A fiatalabb kutatók régészeti kitüntetését, a Kuzsinszky Bálint-érmet Honti Szilviának ítelték oda, laudációt Bondár Mária tartott, míg a művészettörténészek közül ketten kaptak Pasteiner Gyula-érmet: Prakfalvi Endre és Somorjay Selysette méltatásukat Lővei Pál és Galavics Géza állította össze és olvasta fel. A Társulat levelező tagjának Dr. Sigríd Alföldy-Thomast választották, aki Alföldy Géza heidelbergi professzor feleségeként tudományos tevékenysége mellett többek között a Heidelbergbe látogató magyar régészek, ókortörténészek, epigraphusok részére nyújtott sokrétű támogatást.

Zárszávában Kovács Tibor elnök utalt a magyar régészet előtt álló ezévi feladatokra, és arra hogy az idén 130 éves szervezet a maga eszközeivel kíván részt venni ezek előre vitelében.

A Társulat március-április programjai között szerepel:

- Felhívás a 36th Annual Conference on Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology „On the Road to Reconstructing the Past” című, Budapesten 2008- április 2-6-a között megrendezésre kerülő konferenciára, melyet az MTA Régészeti Intézete, az ELTE, a MNM, a BTM, Archaeolingua Alapítvány szervezett, részletes programja a konferencia honlapján olvasható <http://www.caa2008.org/>

- Zichy Mihály festőművész kiállításának szakvezetéssel egybekötött megtekintése a Magyar Nemzeti Galériában: ZICHY MIHÁLY, A RAJZOLÓ FEJEDELEM, A szentpétervári Ermitázs és a Magyar Nemzeti Galéria közös kiállítása (2008. március 17, hétfő 15 óra)

- Két előadás a római kori amphitheatrumokról: Simone Pastor (Univeristá di Roma „La Sapienza” / Universtiat Heidelberg / ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszék): La percezione delle elites locali attraverso lo studio dell’epigrafia anfiteatrale, Borhy László: Podium cum suis spectaculis - Helykiosztás, helyfoglalás a római kori amphitheatrumokban (2008. március 19. Szerda, 15 óra, MNM)

- A reneszánsz év kiállításai közül a „Hunyadi Mátyás, a király. Hagyomány és megújulás a magyar királyi udvarban 1458-1490” Budapesti Történeti Múzeum kiállítását mutatják be a kiállítás rendezői (2008. április 1. kedd 15 óra)

- Április végén kerül sor Budapesti Történeti Múzeum ásatási beszámoló-sorozatára, illetve az Aquincumi Múzeum legújabb feltárásokból készülő Van új a föld alatt... Válogatás a 2007. év ásatási leleteiből c. időszak kiállításának megtekintésére (2008. április 21 10 óra)

Wollák Katalin
titkár

MAGYAR PAPÍR- ÉS VÍZJELTÖRTÉNETI TÁRSASÁG (MAPAVIT)

2008. február 16-án megalakult társaság alapvető célja a magyar papír- és vízjeltörténeti emlékek kutatása, védelme és megőrzése, a kutatási eredmények széleskörű közzététele, az egyetemes és magyar papír- és vízjeltörténet ismereteinek terjesztése. Egyik fő feladatának tartja a Magyar Vízjel Adatbank továbbfejlesztését, és a magyar papírhasználat kezdetének 2010-ben esedékes 700. éves évfordulója alkalmából nemzetközi kongresszus megszervezését. Ezek érdekében együttműködik a hazai és a határon túli múzeumi, levéltári, könyvtári és oktatási intézményekkel, társadalmi szervezetekkel és civil kezdeményezésekkel, valamint a kutatók szakmai támogatására elsősorban a következő területeken: papirologia, filigranológia (vízjelkutatás), genealógia (származástan), történeti földrajz, paleográfia (írástörténet), oklevéltan, irattan, numizmatika, címertan, pecséttan, történeti filatélia, az ipar-, kereskedelem, nyomda-, zene- és művészettörténet. Bővebb tájékoztatáshoz, kérjük, látogassa meg a www.mapavit.extra.hu honlapot, vagy írjon a mapavit@t-online.hu címre!

MEGYEI MÚZEUMOK IGAZGATÓSÁGAINAK SZÖVETSÉGE

A Szövetség Vándor László elnök vezetésével, 2008. február 27-én, Székesfehérváron a Szent István Király Múzeumban tartotta ülését.

A 19 megye küldöttei közül 16-an voltak jelen. A 16 megyei múzeumigazgató, illetve a képviselőikben megjelentek rövid áttekintést adtak megyéjük múzeumainak helyzetéről, terveikről, kilátásairól. A beszámolókból kiderült, hogy a szervezetek többségének pénzügyi-személyi helyzete nem javult, a jövőképet illetően nőtt a bizonytalanság.

Második napirendi pont témája volt a Szövetség kapcsolata a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálattal. 2007 őszén a Szövetség és a Szakszolgálat tárgyalásokat folytatott a lehetséges együttműködésről. Mivel előzetes információ alapján, a 2007 őszén lefolytatott egyeztetéseken a mindkét fél részéről elfogadott vál-

toztatások vélhetően nem kerülnek be a rendelet-módosításba, a szervezet úgy döntött, hogy ragaszkodik eredeti állásfoglalásához, de megvárja a rendelet-módosítás szövegének vitára bocsátását. Megállapodtak az új közös kiállítási tervekben, hogy egy előkészítő munkacsoport jön létre, a 2009-re tervezett közös autópályás kiállítás tervezett helyszíneiről. Végezetül meghallgatták az Arcanum Kiadó tájékoztatóját a megyei múzeumok kiadványainak digitalizálásának lehetőségeiről, és megegyeztek az ezzel kapcsolatos közös pályázat elkészítéséről.

Vándor László

„TIMPNET MŰHELY 2008”

Dombóvári Helytörténeti Múzeum munkatársai és a Dombóvári Városszépítő Egyesület elnöksége a helyi értékek megőrzése, népszerűsítése, valamint a múzeum és az oktatási intézmények szorosabb együttműködése érdekében olyan programok szervezésébe és megvalósításába kívánja bevonni az oktatási intézmények vezetőit és pedagógusait, amelyek a múzeumpedagógia eszközeivel segítik elő az általános és középiskolai tanulók látókörének szélesedését, alkalmazható tudást nyújtanak az érdeklődőknek, és erősítik a lakóhelyhez való kötődést.

A Múzeum a programokról, valamint a megújuló partnerség keretében a múzeum és iskolák szövetségéről szakmai tájékoztató napot szervezett a „TIMPNET Műhely 2008” március 18. -án.

A programban szerepelt az Iskolabarát Múzeum projekt ismertetése, a szakcsi Általános Művelődési Központ Kocsolai Tagintézményeinek tanulóinak beszámolója a budapesti múzeum-napról.

Előadások hangzottak el a múzeumok és az iskolák együttműködési lehetőségeiről, egy vándorkiállítás tapasztalatairól és a múzeumpedagógiai munka szerepéről a gyűjtemények megismertetésében.

Kriston Vizi József

MAGYAR MÚZEUMI TÖRTÉNÉSZ TÁRSULAT (MAMUTT)

A Magyar Múzeumi Történész Társulat (MAMUTT) Elnöksége kijelölte a 2008. évi közös feladatainkat; az éves közgyűlés és országos konferencia, valamint a két szakmai nap témáit, időpontjait és helyszíneit: A 2008. évi történész-muzeológus konferenciát ezúttal Dunaszerdahely-Galánta-Pozsony helyszíneken, június 18-20-án tartjuk, az éves MAMUTT Közgyűléssel egybekötve.

Témája: Főúri hagyatékok Közép-Európa múzeumaiban. Kastélyok egykori és/vagy fennmaradt be-

rendezései kapcsán családi örökségek – fegyver, kitüntetés, ötvösanyag, étkészletek, bútorgyűjtemények –, hagyatékok keresztmetszetét, 20. századi sorsát összegezzük – hazai, határon túli magyar, lengyel, cseh és szlovák kollégák, szakértők közreműködésével.

Tervezett szakmai továbbképzéseink ezúttal két újabb helyszínre szólítanak minket:

A Vasúttörténeti Parkban – Budapest, XIII. kerület Tatai út – vasút- és mozdonytörténeti szakkiallítások, szerelőcsarnokok, hajtányok és híres szerelvények várnak: Rákosi és Kádár vonata, az Orient Expressz díszvagonja, nosztalgiavonat stb.

Hódmezővásárhely megújult régi és vadonatúj létesítményeibe, a Tornyai János Múzeumba és az Emlékpont multifunkcionális épületébe látogatunk.

Szerkesztőbizottságunk gondozásában ez év nyarán ismét megjelenik soron következő MAMUTT évkönyvünk, a Történeti Muzeológiai Szemle 8. kötet; gerincét az előző évi Együtt élő népek Magyarországon (1689–1918) c. vészprémi konferenciánk előadásainak, korreferátumainak szerkesztett változata adja, kiegészítve tanulmányokkal, műhelymunkákkal, kiállítási ismertetésekkel, új szerzeményi híradásokkal, könyvajánlatokkal és a határon túli kapcsolataink bemutatásával.

A MAMUTT Kuratóriuma 2008-ban is tervezi odaítélni szakmánk ajánlott-javasolt kiválóságai közül két főnek a Wellmann Imre Emlékérmet, amelyet a közgyűlésen szándékozunk átadni.

Sikeres együttműködést, gazdag tapasztalatokat, élménydús együttlétet kívánunk fenti programjaink minden kedves résztvevőjének!

Ihász István titkár

A 15 ÉVES RESTAURÁTOROK EGYESÜLETE

A Magyar Restaurátorok Egyesülete a kulturális javak védelméért tevékenykedő okleveles restaurátorok szakmai érdekképviselete.

1991-ben, a rendszerváltás hajnalán kulturális örök-

ségünk tárgyi emlékeinek megóvása miatti gondoktól indítva, köz- és magánmegbízók, valamint a restaurátori hivatás védelme érdekében a MKISz Restaurátor-szakosztályának 62 tagja kezdeményezte a Magyar Restaurátor Kamara megalapítását. A szakosztály elhatározta, hogy a művészet és kézművesség, a bölcsészet és természettudományok alapelvein nyugvó szakma jellemzőit definiálja, hogy egyértelműen elhatárolható legyen e hivatás más, esetleg rokon tevékenységektől.

Alapszabályunk szellemében minden szakterületen megköveteljük a hivatásnak megfelelő képzettséget, hivatás megnevezése és gyakorlása számára megköveteljük a törvényes védelmet. Tesszük ezt annak érdekében, hogy boldogabb hivatásokhoz hasonlóan a restaurátori szakterület is átessen egy önvizsgáló-meghatározó fázison, hogy körülírjuk tevékenységünk körét, megállapítsuk a restaurátorok szükséges képzési követelményeit és tisztázzuk státusunkat a társszakmákkal kapcsolatban, akik tárgyabb értelemben szintén a kulturális örökség védelmével, vizsgálatával és nyilvántartásával foglalkoznak.

Az Egyesületet a Fővárosi Bíróság 1992. márciusában az 1989. évi II. Törvény 15. §-ának (1) bekezdése alapján 4427. sorszám alatt Magyar Restaurátorkamara néven a társadalmi szervezetek nyilvántartásába vette. Az 1994. évi Gazdasági kamaráról szóló XVI. tv. 79. § (1) rendelkezése névváltoztatásra kötelezte a szervezetet, 1997. márciusától új neve Magyar Restaurátorok Egyesülete, 1998-tól közhasznú szervezet. A 62 alapító taggal induló szervezet 2008-ra 443 bejegyzett tagot számlál.

Legfontosabb törekvésünk, hogy a piacgazdaságra való átállás időszakában kulturális örökségünk tudatlanságból vagy illetéktelen kezeletől, szakszerűtlen vagy egyéb érdekeket előnyben részesítő intézkedések miatt ne pusztuljon, ne veszítsen hitelességi értékéből. Ne semmisüljön meg nemzeti- és egyetemes értékeink egy darabja sem, ennek érdekében: definiáltuk a konzerválás/restaurálás fogalmát mely ma már beépült a vonatkozó törvényekbe, két évente közreadjuk az okleveles restaurátorok névjegyzékét az érdekeltek megaláztatására, elhatároltuk e hivatást más, esetleg rokon tevékenységektől, melyet sokszor értetlenség fogad.

Megalkottuk a restaurátorok Etikai Kódexét, részt vettünk a szakmagyakorlási rendelet megalkotásában. Közzététele még várat magára.

A hivatás megjelölése és gyakorlása számára megköveteljük a törvényes védelmet, ennek érdekében, mint aktív társadalmi szervezet, jelen vagyunk és a jövőben is jelen kívánunk lenni a magyar műtárgy- és műemlékvédelmet, illetve a restaurátorképzést érintő törvények megvitatásánál.

Minden szakterületen megköveteljük a hivatásnak megfelelő képzettséget, és a kontárok kiszorítását a területről, mert Magyarországon a restaurátorokat

erre a feladatra akkreditált Magyar Képzőművészeti Egyetem restaurátor szakán oktatják, ahol képzőművészeti- és iparművészeti- tárgyrestaurátor szakágakon magas fokú oktatást biztosítanak alap és a posztgraduális szinten egyaránt.

Munkánkat és célkitűzéseinket éppúgy, mint a restaurátori szakma gyakorlását alapvetően az Etikai Kódex határozza meg, mely segíti abban, hogy elfogadott irányelvek és módszertan szerint tevékenykedjünk, ahhoz ragaszkodjunk. Ha nem így cselekednénk, egyre nagyobb nyomás nehezedne a szakmára szabályzatok formájában, melyekben jogszabályszerűen határoznák meg, mit szabad és mit nem szabad tennünk. Ez nem kívánatos, mert a kezelendő tárgyak egyediek, egyszerűek és megismételhetetlenek, romlási fokuk is minden esetben eltérő, következésképpen kezelésük egyedi tervezést igényel. Másfelől a restaurátor szakterület folyamatosan fejlődik, és egy bürokratikus szabályozottság akadályozná a fejlődést. Ezért fontos e hivatás – és mindnyájunk számára – hogy világos, átfogó és közérthető alapelveket fogalmazzunk meg, és biztosítsuk, hogy akik a kulturális örökség megőrzése és átörökítése érdekében tevékenykednek, ezeket az alapelveket figyelembe is vegyék.

Etikai kódexünk elsősorban restaurátor szakmai meghatározásokkal van szoros összefüggésben, de szükségyszerűen gazdasági, munkairányítási és jogi kérdéseket is érint.

A kódex ajánlásaira, a restaurálás módszertanára figyelemmel, valamint a gazdasági körülményeink változását felismerve elhatároztuk, hogy szorgalmazni fogjuk a védett kulturális javak értékeit védő sajátos versenyeztetési szabályok megalkotását, biztosítva ezzel a tulajdonosi érdeket éppúgy, mint a szakmagyakorlásra jogosultak esélyegyenlőségét, hogy szorgalmazzuk a versenyeztetési eljárásban a kulturális javak maximális védelmét biztosító, az ajánlattételt támogató restaurálási dokumentáció részletes műszaki tartalmának meghatározását. Azt is szorgalmazzuk, hogy az ajánlatok elbírálása átlátható eljárásban, a kulturális javak érdekeit előnybe részesítve, illetve a kulturális örökség védelméről szóló törvények engedélyezési eljárásaival összhangban, objektíven, szakmai alapon történjék.

A fenti követelmények teljesülése érdekében időszerrűvé válik a restaurátori tevékenység és a védett kulturális javak egyértelmű meghatározása, függetlenül a védett kulturális javak őrzési helyére, műfajára, anyagára, értékére, mert a restaurátori tevékenység szükségyszerűségéből is egyértelműen ki kell tűnjön, hogy a védett kulturális javak törvény által előírt konzerválása, műértékük helyreállítása és átörökítése restaurátori módszerekkel valósulhat meg.

A köz- és magánmegrendelők tájékoztatása érdekében tagjaink szaknévsorát közreadjuk szakirányú képzettség és működési kör szerint. Ezt a tagnévsort két évente újra frissítjük.

Egyesületünk internetes elérhetőséget is biztosít

(www.restauratorkamara.hu weboldalon), mely tájékoztatást ad a kulturális javak és műemlékek védelmében, restaurálásában érdekelt közgyűjtemények, hatóságok, tulajdonosok és társszakmák szakembereinek a szakterületet érintő jogszabályokról és etikai kódexről, illetve a tagok szakmai tevékenységéről. Ezen belül lehetőséget biztosítottunk, hogy a megfelelő rovatokban a tagok részletesen bemutathassák restaurátori alkotótevékenységük eredményeit, referenciáikat.

dr. habil Szentkirályi Miklós
okl. restaurátorművész,
az Egyesület elnöke

A MAGYARORSZÁGI TÁJHÁZAK SZÖVETSÉGE

A Magyarországi Tájházak szövetsége évi rendes Közgyűlését 2008. március elsején tartották a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum konferencia termében.

Dr Füzes Endre elnöki köszöntője után Dr Vigh Annamária (OKM) tartott előadást, amelyben áttekintette a hazai tájház mozgalom valamennyi területét, kiemelten a Reneszánsz év során meghirdetett pályázatokat, részletesen a „Tájházak a közösségért” pályázatot. Elemezte a tájházak minőségbiztosítási rendszerének formálódó körvonalait, pilléreit, a tájházak működési engedélyeinek kiadásával és felülvizsgálatával kapcsolatos fejleményeket.

A Közgyűlés elfogadta a Szövetség 2007. évi beszámolóját, mérlegét, közhasznúsági jelentését, 2008. évi munkatervét és költségvetését. Tiszteletbeli elnökévé választotta Dr. Füzes Endrét, elnökévé T. Bereczki Ibolyát a SZNM főigazgató-helyettesét. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján, néhány helyen módosították a Szövetség Alapszabályát.

2008-ban a Szövetség súlyponti feladatának tekinti a „Tájházak a közösségért” pályázat eredményes lebonyolításában való közreműködését annak érdekében, hogy pályázat elérje célját, a pályázatokban vá-

zolt elképzelések színvonalasan megvalósuljanak, megfelelő felkészülést biztosítva az EU-s vidékfejlesztési pályázatokhoz. Ennek magalapozásához az I. negyedévben régióként tájékoztatókat szerveztünk és folyamatosan figyelemmel kísérjük a pályázat megvalósítási folyamatát.

Közgyűlésünket – immár hagyományos helyszínen – a Szabadtéri Néprajzi Múzeum konferenciatermében tartjuk. Elnökségi ülést négy alkalommal hívunk össze az elmúlt időszak feladatának teljesítésének áttekintésére, és az elkövetkező feladatok pontosítására.

Részt veszünk a Múzeumok majálisán a Múzeumkertben. Regionális találkozót szervezünk valamennyi régióban. A Tájházi műhely képzési programját 2-2 napra koncentrálni folytatjuk a racionalitás és költség-takarékosság szempontjait szem előtt tartva.

Bővítjük kapcsolatainkat a határainkon túli magyar nyelvterületek tájházaival, regionális tájház találkozókat szervezünk a Vajdaságban és Dél-Szlovákiában.

Az NKA támogatásával, 4 alkalommal tervezzük megjelentetni a Tájházi Hírlevelet, amelyet a Szövetség meghatározó információ-forrásának tekintünk.

A Tájházi Műhely képzési-továbbképzési program eddigi formáját 2x2 napos tavaszi és őszi „szemeszterrel” kívánjuk felváltani. Tapasztalataink szerint az utazási költségek mértéke és a hat képzési nap időigénye egyre kevesebb tagunknak tette lehetővé a részvételt, ezért a képzési napok látogatottsága 2007-ben csökkent.

A VI. Országos Találkozónkat a 30. évfordulóját ünneplő Szennán rendezzük meg október elején, a környék tájházainak felkeresésével összekapcsolva.

A regionális fórumok szervezésével folytatni kívánjuk a régiók tájházainak „összeismertetését”, a közös problémák megbeszélését.

Könyv- és dokumentum-gyűjteményünk, irattárunk és korábbi kiadványaik reményeink szerint méltó helyre kerülhetnek a Szentendrén létrejövő népi-építészeti központban.

Szablyár Péter

Személyi hírek

Bencsik Barnabás művészettörténész 2008. március 1-je óta a Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum igazgatója.

2008 február közepétől Baksa-Soós Vera (a Ludwig Múzeum muzeológusa) vezeti a berlini Collegium Hungaricum Moholy-Nagy Galériáját.

52

A Zala Megyei Közgyűlés Dr. Vándor Lászlót 2008. február 1-től újabb 5 évre megbízta a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága vezetésével.

Hiller István oktatási és kulturális miniszter 2008. március 1-jétől Gárdos Bernadettet nevezte ki a Reneszánsz Programiroda élére. Az Iroda az Oktatási és Kulturális Minisztérium keretében a Hungarofest Rendezvény-szervező Kht-n belül működik, feladata a Reneszánsz Év 2008 programjainak operatív koordinálása.

Hiller István oktatási és kulturális miniszter, valamint Tóth Bertalan, Pécs megyei jogú város alpolgármestere közös sajtótájékoztatón mutatta be Pécsen, a 2010-es Európa Kulturális Fővárosa rendezvény Művészeti Tanácsát, amely hivatalosan is megkezdte a működését.

A Művészeti Tanács tagjai: Horváth Zsolt, a Pannon Filharmonikusok igazgatója, Lauter Éva, a Ballasi Intézet főigazgatója, Koncz Erika, a Magyar Iparművészeti Múzeum főigazgató-helyettese, Pál Zoltán Munkácsy-díjas szobrászművész, Giorgio Pressburger író, rendező, Vincze János rendező, a Pécsi Harmadik Színház igazgatója.

In memoriam

TELEPY KATALIN (1914-2007)

Telepy Katalin, a szakma iránt elkötelezett művészettörténész nemcsak a mai napig nélkülözhetetlen Telepy Károly (egyben, doktori disszertációjának témája) majd Benczúr Gyula, Iványi Grünwald Béla, Korda Vince monográfiák, hiteles alapművek szerzője volt, de szinte küldetésének tekintette a színvonalas szóbeli és írásbeli ismeretterjesztést is. Évtizedeken át lelkesen és nagyfokú hozzáértéssel szervezte, rendezte, nyitotta meg a kiállításokat. Példaként említem az emlékezetes Benczúr Gyula és Csók István emlékkiállításokat. Felelős hivatástudattal és erkölcsi meggyőződéssel propagálta a magyar művészetet külföldön. Ám ezek a rangos események nem terelték el figyelmét a hazai, a vidéki múzeumaink ügyéről. Az ország számos múzeumában számítottak munkájára. Telepy Katalin az általa

kutatott anyagot folyamatosan publikálta. Így láthatott napvilágot az Iványi Grünwald Béla sajátkezű és hamisított műveiről készült tanulságos dolgozata is. Többször hangsúlyozta: fontos a mű maga. Erről a szemléletről és gyakorlatról mindannyiszor személyesen is meggyőződhettem, valahányszor közreműködött a Magyar Nemzeti Galéria egykori, un. bírálati munkájában. A tárgyilagos vélemény kialakításában szakavatott, a lényegre tapintó műelemzései döntő súllyal szerepeltek. Alázattal közeledett a művészethez és sokra tartotta a kisebb mestereket is. Megemlítem a Muraközy János, Nagy Károly, Strobentz Frigyes festőművészek működéséről megjelent írásait. Felkészülten foglalkozott a kortárs művészettel. A „Művészet Kiskönyvtára” sorozatban jelent meg például a Miháltz Pál művészetéről szóló könyve.

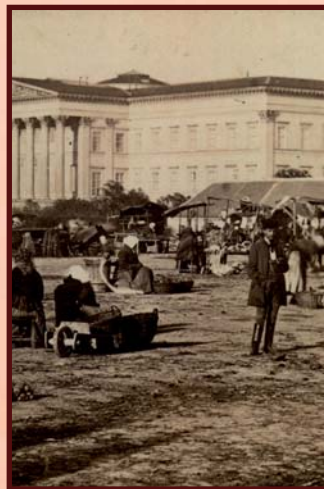

Férjének, Sterbetz Istvánnak, a kitűnő tollú ornitológus, vadászati és természetvédelmi szakírónak társ-szerzője is volt, a Védett természeti értékek a magyar képzőművészetben című könyv esetében, amelyben a férj a magyar természetvédelmi területekről írt és ehhez a feleség válogatta a magyar képzőművészet nagyjaitól ezeknek a tájaknak korábbi ábrázolásait. Telepy Katalin tisztelte és támogatta a „Művészet és Barátai” egyesület és lap eltökélttségét, nemes célkitűzéseit - évtizedeken át, állandó szerzői közé tartozott. A képzőművészetben a szépséget kereste, és úgy vélte, hogy a művészettörténész feladata a szépség megőrzése, hirdetése, mert ez a valódi érték. Általa -vélte Telepy Katalin- szebbé válik a világ, és jobbá válnak az emberek. Isten nyugtasson Kati, az általad megszolgált békében, a szépségek között.

Benedek Katalin

Olvasnivaló

IGÉNYES, TARTALMAS, INFORMATÍV

Vásár a Széna (ma: Kálvin) téren a Nemzeti Múzeum előtt
Ismeretlen fényképész felvétele (1860 körül)

Igazi közönségbarát gyűjteményi katalógus a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárának az elmúlt 15 év műtárgy-gyarapodásaiból a címben szereplő hármas jegyében összeállított új szerzeményi kötete.

Az ország első és legnagyobb történeti fényképgyűjteménye gazdag kollekcijából merített válogatás 94 felvételt ad közre közel 180 oldalon, az arany karkötőbe foglalt ismeretlen férfi képmást ábrázoló ösfényképtől a pápa, II. János Pál első magyarországi látogatása alkalmával készült színes ügynökségi felvételig. Az előbbi 1994-es vétel, az utóbbi 2002-es ajándék. A szerzeményezés fajtáinak megjelölése végigkíséri a műtárgyakat bemutató, a hazai fotótörténet egy-egy szeletét kultúrtörténeti, várostörténeti, politikatörténeti vagy éppen művészettörténeti megközelítésből tárgyaló igényes, tartalmas és informatív, terjedelmében is olvasóbarát leírásokat.

Kézbevételeivel sugallja a kérdést milyen is a jó gyűjteményi katalógus ma, 2008-ban? Elkészítésük során mennyire érvényesíthetők a megszokott, évtizedes szabályok? Tartható-e, hogy az értő szakmai közönséghez szóljanak a legfontosabb muzeológusi munka, a forrásfeltárás eredményei? Hogyan lehet széles vásárlói réteget megszólítani meggyőzően, figyelemfelkeltően, izgalmasan? A Magyar Nemzeti Múzeum új katalógusa erre nyújt példát. Külső megjelenése, mérete (tényleg belefér egy hétfélig szabadidős táskába), súlya vonzó, jó kézbe venni, belelapozni. Beleolvasva már egyenes út vezet a pénztárig. A titok egyszerű: a jó muzeológus nem más mint komp-

lexitásra érzékeny és figyelő művelődéstörténész, aki képes a kutatások során feltárt száraz adatokat a műtárgyhoz kötődő történetekkel, a korszak hétköznapjainak hangulatával színesíteni, a kortárs valóságból, gondolkodásból valamit felidézni, visszahozni. Ez az, amiért szeretem a Történeti Fényképtár munkatársainak írásait, mert nemcsak a fotótörténetet lehet megtanulni belőlük. A szellemiséget Jalsovszky Katalin és Tomsics Emőke szerzőpáros immár egy bő évtizede meghonosította szakmánkban. Jelen kötet címlapfotójához szintén Tomsics Emőke írta meg a történetet. Az albumin papírra készült fotó a Széna (ma: Kálvin) téri vásárt ábrázolja az 1860 körüli időkből, háttérben a Nemzeti Múzeum impozáns épületével. A szerzőtől komplett várostörténeti ismertetést kapunk az egykor volt és még ma is álló épületekről, azt is elmesélve, ami a képen nem látható, de sejtjük, hogy hozzátartozott a térhez, a korfelfogáshoz, az életminőséghez. Megfogalmazásával és a jól kiválasztott idézettel olyan gonddal öltöztette fel az amúgy élettelen piacképet a szótlan, maguk elé meredő kofákkal, az egyhangú életéről tanúskodó pillanat megörökítésével, mint az első bálozó kisasszonyt a féltő szerettei. A bő két oldalon mindent megtudunk a Nemzeti Múzeum 150 évvel ezelőtti környezetéről: „A múzeum mellett, a kép jobb oldalán alacsony háztető tűnik fel: a Két pisztoly fogad ó. A 18. században népszerű beszállócsárda – a vásárra érkező kereskedők és lovaik szálláshelye – a kép készítésének idején már rossz hírű mulató: zsebmetszők, hamiskártyások, betörők találkozóhelye. A földbe süppedt, megroggyant épületet az 1860-as évek végén az orvosi hivatal egészségtelennek minősítette és bezáratta. Helyén épült fel 1874-ben, ugyancsak Ybl tervei szerint a Pesti Hazai Első Takarékpénztár monumentális bérháza, amely ugyancsak a háború áldozatává vált. A Nemzeti Múzeum északi oldalán hiába keressük a képviselőház (ma: magyarországi Olasz Kultúrintézet) palotáját. Abban az időben még a szekerészeti laktanya és egy kis tűgyár nézett szembe a múzeumkerttel. „Igazán különös dolog – írta 1865 közepén Forgó János –, hogy az ország két házának – nincsen egy háza sem.” A képviselőház palotáját csak 1865 szeptemberében kezdték el építeni, akkor azonban három hónap megfeszített munkájával elkészült az épület.” (32-33. oldal) Az ilyen és a hasonló írások győzik meg a nagybetűs látogatót, hogy az otthoni könyvespolcán van méltó helye a kötetnek. Mint muzeológust pedig megtanít arra, hogy a tudományos ismeretterjesztés milyen aprólékos és biztos háttértudást igénylő munka, ahol óriási szerepe van az egyéniségnek, a szubjektív megközelítésnek.

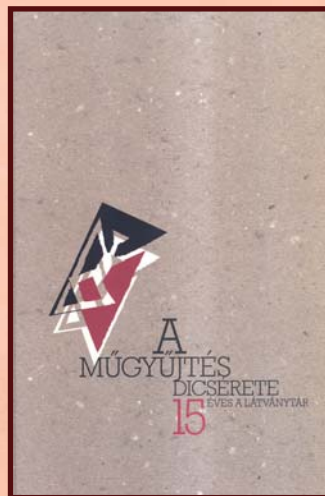
És még valamire a legjobb példa: közösen írták, szerkesztették, fordították, gépelték a Fényképtár munkatársai. Ettől olyan jó, ettől olyan teljes.

Végül illik az ajánló elfogultságát oldandó kényszerű észrevételt is tenni. A kötet végén hiába kerestem a mutatókat, az azonnali rátalálást segítő jegyzékeket.

Mindezt csak az értő, szakmai közönség kedvéért... (Új szerzemények a Magyar Nemzeti Múzeumban III. Válogatás a Történeti Fényképtár gyűjteményéből. Szerk.: Cs. Lengyel Beatrix, Stemlerné Balog Ilona. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 2007.)

B. Varga Judit

A MŰGYŰJTÉS DICSERETE - 15 ÉVES A LÁTVÁNYTÁR

Szerk.: Dékei Kriszta. Kiad.: az Első Magyar Látványtár Alapítvány, Bp., 2008.

A könyv *A műgyűjtés dicsérete* című kiállítás alkalmából készült, azzal az igénnyel, hogy egyúttal összefoglalják benne a Látványtár tizenöt éves történetét. Az adatok és az események feldolgozásakor összegyűlt anyag négy nagyobb egység köré csoportosul. Az első rész a Látványtár tapolca-diszeli Kiállítóházában megrendezett jubileumi kiállítás katalógusa, melyben a kiállításra műveket kölcsönző műgyűjtők vallanak gyűjtési szokásaikról.

A második részben olyan írásokat találunk, amelyek képet adnak az elmúlt időszak kiállításairól. Részleteket közölnek a nyomtatásban már megjelent tanulmányokból, és az eddig nem publikáltakat most teljes terjedelemben olvashatjuk el.

A harmadik rész alapja Reindl Erzsébet: *Feljegyzések a tapolcai és Tapolca környéki malmokról* című helytörténeti munkája, melyben a szerző dokumentálta a Kiállítóház otthonául szolgáló Stankovics - malom történetét. A malom és a Stankovics család története érdekes tényekkel és részletekkel, valamint könnyebb hangvételű írásokkal egészül ki.

Az utolsó fejezetben a Látványtár eddigi kiállításainak szinte teljes bibliográfiai adatait találjuk.

A kissé késve érkezett születésnapi ajándék így sem veszít értékéből, a Látványtár hallatlan eredeti és magas szintű művészeti értéket képviselő kiállításai mel-

lé méltó módon kapcsolódik e kötet is, amely csak megerősíti elismerésünket Vörösváry Ákosról és a Látványtáráról.

MÚZEUMOK VÁLTOZÁSBAN

Az önkormányzati múzeumok Alfa-program keretében megvalósult modernizációja 2004-2006. Szerk.: Veres László és Viga Gyula. Kiad.: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság, Miskolc, 2007.

2003-ban fogalmazta meg a tárca középtávú múzeumfejlesztési stratégiáját, és 2004-ben hirdették meg az Alfa-programot, melynek kiemelt célja volt az önkormányzati múzeumok, gyűjtemények és kiállítóhelyek kiállításainak tartalmi és infrastrukturális megújítása.

A kötet összegzése a program keretében elindult és megvalósult fejlesztéseknek. Sorra veszi az egyes pályázó önkormányzatokat, az intézmények pályázati célkitűzéseit, az elnyert támogatás összegét és az elért eredményeket.

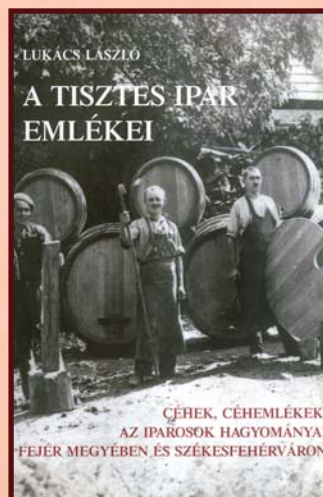
A képekkel gazdagon illusztrált beszámolók megismertetik a három év alatt végbement változásokat, a megelenedett interaktív tárlatokat, új állandó kiállításokat és színvonalas múzeumpedagógiai programokat.

LUKÁCS LÁSZLÓ: A TISZTES IPAR EMLÉKEI

Céhek, céhemlékek, az iparosok hagyományai Fejér megyében és Székesfehérváron. Kiad.: Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár, 2007.

A Szent István Király Múzeumban, 2007-ben megnyílt, a céhes ipar Fejér megyei és székesfehérvári emlékeit bemutató időszakos kiállítás alkalmat adott a szerzőnek arra, hogy az eddigi kézműves-ipartörténeti kutatásait áttekintse, korábbi tanulmányait

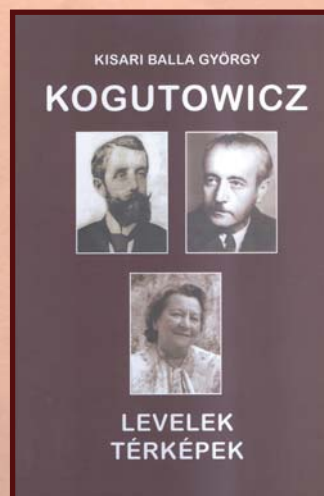
kiegészítse, és kötetben jelentesse meg. Ehhez kapcsolódik a múzeum céhemlékeinek tárgykatalógusa is, melyet Varró Ágnes állított össze.

KISARI BALLA GYÖRGY: KOGUTOWICZ

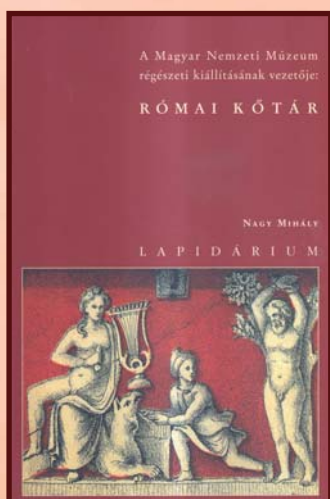
Levelek, térképek. A szerző saját kiadása, Bp., 2007.

A szerző emlékkönyvben emlékezik meg Kogutowicz Manó, a neves kartográfus halálának 100. évfordulójára. A magyar kartográfusok ma is sokat köszönhetnek neki, elsősorban a magyar földrajzi nevek szeretetét, ápolását, a rajzi vonalak tisztaságát, szépségét, a térképi hatalom hitelességét, a mindenre kiterjedő ellenőrzést.

A kötetben olvashatunk a tudós életéről, munkásságáról, főleg szakmai tevékenységével kapcsolatos kiterjedt levelezéséről.

NAGY MIHÁLY: LAPIDÁRIUM

A Magyar Nemzeti Múzeum régészeti kiállításának vezetője: Római kőtár
Kiad. Magyar Nemzeti Múzeum, Bp., 2007.

A múzeum több mint másfélezer római köemléket és körülbelül ezerháromszáz feliratos, illetve bélyeges római téglát őriz.

A lapidárium – új kőtári kiállításnak – a múzeum főépületének déli udvara alatti kiállítótér ad ott-hont. A kiállítás a múzeum nemzetközileg is számon tartott gazdag gyűjteményéből a legjellemzőbb kőtípusokat mutatja be.

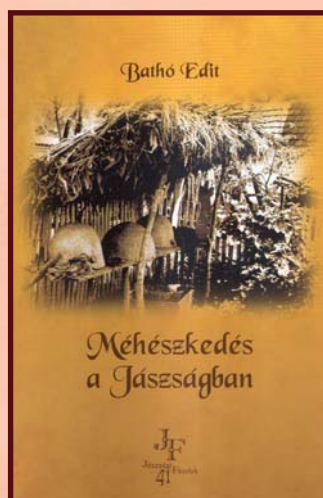
A szerző a kiállításon bemutatott köemlékekhez készített vezetőt, melyben a tárgyak leírása mellett rövidítésjegyzéket és gazdag irodalomjegyzéket találunk.

FORDULÓPONT MÚZEUMBA?! – HOVA MÁSHOVA?

56

A PONT Kiadó folyóirata, 2007. 3.

A folyóirat tematikus száma középpontba helyezi a múzeumok hihetetlenül gazdag és izgalmas világát. Múzeumi szakemberek, főként gyakorló múzeumpedagógusok mondják el véleményüket, tapasztalataikat a kiállításokról, milyen módszerekkel lehet megismertetni és megszerettetni a múzeumi programokat a fiatalokkal. Szó kerül a hátrányos helyzetű gyerekek speciális tárlatvezetéséről, az iskola és a múzeum kapcsolatáról, múzeumpedagógus szerepéről a szabadidő hasznos eltöltésében.

BATHÓ EDIT: MÉHÉSZKEDÉS A JÁSZSÁGBAN

Kiad.: Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány, Jászberény, 2007.
(Jászsági Füzetek 41)

A feldolgozás nyomon kíséri a Jászföld hagyományos népi méhészkedését a XVII. századtól a XX. század közepéig, tárgyalja az okszerű méhészet kialakulását, annak jellemzőit, szól a vándortanítók szerepéről, a méhészeti egyletek, körök tevékenységéről, valamint kutatja a népi és okszerű méhészkedés paraszti gazdálkodásban betöltött szerepét, de bemutatja napjaink modern, árutermelő méhészkedését is.

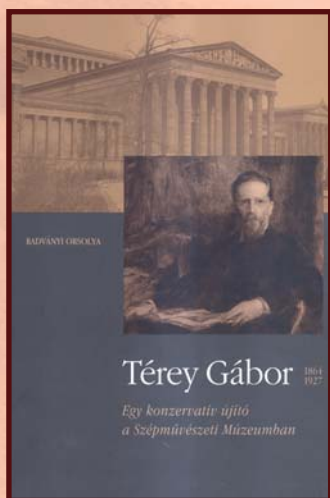
MOLNÁR ISTVÁN: NÉPI JÁTÉKOK JÁSZSZENTANDRÁSRÓL

Kiad.: Jász Múzeumért Alapítvány, Jászberény, 2007.
(Jászsági Füzetek 40)

Jelen kötet a szerző 1995-ben megjelent *Adj király katonát!* című könyvének anyagát teszi ismét közzé, némiképp bővített formában. A jászszentandrás népi játékok mellett olvashatunk a 20. század eleji jázság bandázásokról és az ott játszott felnőtt játékokról is. A szerző gyűjtéseit V. Juhász Nyitó Klára etnográfus rendszerezte, kottázta le, és látta el magyarázó írásokkal, míg az egyes játékokat Berki Imre és Telek Béla művésztanár illusztrálta.

RADVÁNYI ORSOLYA: TÉREY GÁBOR

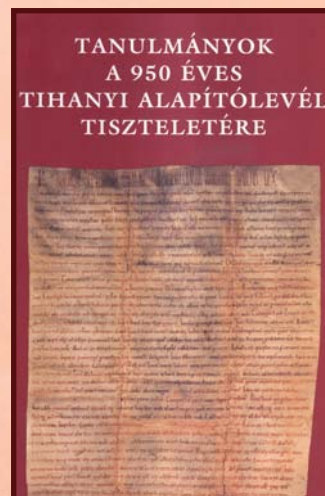

Egy konzervatív újtó a Szépművészeti Múzeumban
Kiad.: Szépművészeti Múzeum, Bp., 2006.

A múzeum 100 évvel ezelőtti alapítása idején a múzincsgyűjtemény tudatos és értő gazdagítása, az intézmény szervezésének a kor elvárásai szerint a legkorszerűbb szinten való megvalósítása egy mára teljesen elfeledett tudós muzeológus, dr. Térey Gábor nevéhez fűződik. A Régi Képtár első igazgatójának

működését feltárni szándékozó monográfia múzeumtörténeti dokumentáció, s egyben egy tudós közel harmincéves munkássága előtti késői tiszteletadás kívánt lenni.

TANULMÁNYOK A 950 ÉVES TIHANYI ALAPÍTÓLEVÉL TISZTELETÉRE

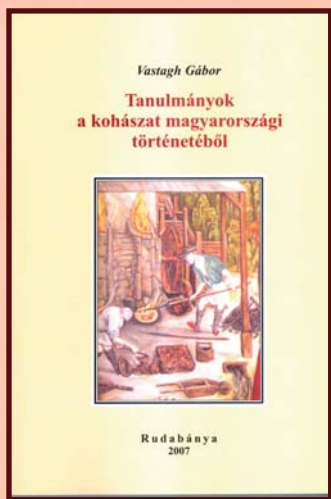
Szerk.: Érszegi Géza. Kiad.: Magyar Képek Kiadó, Bp., Veszprém, 2007.

A 950 éves tihanyi apátság története szorosan összefonódik a magyarság történelmével. Alapítólevele, a pannonhalmi bencés levéltár féltve őrzött kincse. 2005-ben, az alapítást ünneplő esztendőben fontos eseménye volt az apátságnak az a konferencia, melyet a Pannonhalmi Főapátsági Levéltár és az Országos Levéltár, valamint a Tihanyi Bencés Apátság vezetőinek és munkatársainak közös munkájával jött létre. E könyv a konferencia előadásainak anyagát tartalmazza.

VASTAGH GÁBOR: TANULMÁNYOK A KOHÁSZAT MAGYARORSZÁGI TÖRTÉNETÉBŐL

Kiad.: Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány, Rudabánya, 2007.

Vastagh Gábor régészeti-műszaki munkásságán kívül az Országos Levéltárban végzett kutatásai eredményeként hat XVIII. századi vasgyár kismonográfiájával, az ásatási műszaki vizsgálatok ismertetésével és az ásatások időszaki eredményeinek leírásával gazdagította a magyar vaskohászat-történet irodalmát.

IFJ. NOSZKY JENŐ: SALGÓTARJÁN ÉS BARNASZÉN-BÁNYÁSZATA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A NÉPRAJZI VISZONYOKRA

Kiad.: Érc- és Ásványbányászati Múzeum, Rudabánya, 2007.

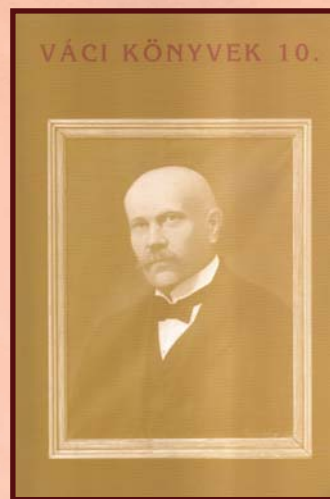
E könyvben ifj. Noszky Jenőnek, a debreceni Egyetemi Könyvtárban található földrajzi szakdolgozatát olvashatjuk, a mai helyesírási szabályok figyelembevételével.

A mű öt nagy tematikai egységből áll: természeti viszonyok, főleg Salgótarján bányavidék földtani viszonyainak összefoglalása, a bányászati-, néprajzi viszonyok ismertetése, a vidék településformáinak a leírása és végül az összegzésnek szánt fejezet.

TANULMÁNYOK A VÁCI MÚZEUM MÚLTJÁBÓL

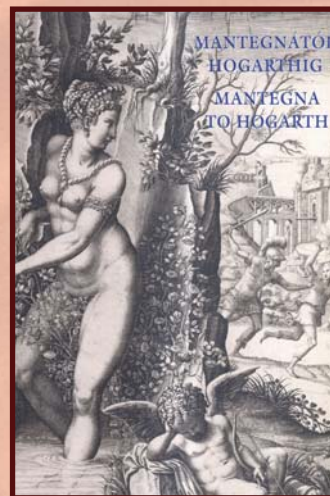
Váci Könyvek 10. (Új sorozat). Kiad.: Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága, Vác, 2007.

A kötet - anyagi okokból - bő évtizeddel a múzeum centenáriumi évfordulója után jelenhetett csak meg. Több tanulmány olvasható benne a váci múzeumügy kezdeteivel, fordulópontjaival, az események szereplőivel, nehézségeikkel és eredményeikkel. A szerzők az alapítás körüli időkre, az első évtizedekre, a Váci Múzeum Egyesület életére koncentrálnak, s a névadó Tragor Ignác eredményei előtt kiemelten tisztelegve foglalják össze Pest megye első múzeumának hőskorát.

MANTEGNÁTÓL HOGARTHIG

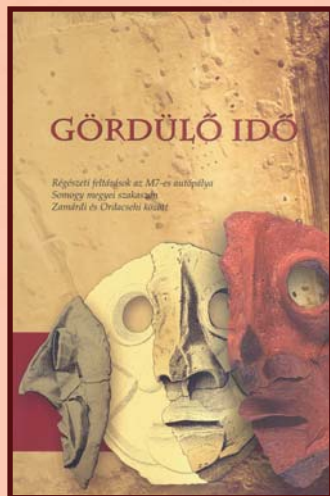
A rézmetszés négy évszázadának virtuózai. Szerkesztették: Gerszi Teréz és Bodnár Szilvia. Kiad.: Szépművészeti Múzeum, Bp., 2007.

A Szépművészeti Múzeum tárlatsorozatának második rendezvénye a legkorábbi mélynyomású sokszorosító technikát, a rézmetszést mutatta be a múzeum gazdag gyűjteményéből válogatott száznolcvan metszettel. E kiállítás katalógusában végigkövethetjük azt a folyamatot, amely a technika 15. századi ki-

alakulásától a művészi rézmetszés kibontakozásán át a reprodukív grafika uralkodóvá válásáig ível.

GÖRDÜLŐ IDŐ

Régészeti feltárások az M7-es autópálya Somogy megyei szakaszán Zamárdi és Ordacsehi között. Szerk.: Belényesy Károly, Honti Szilvia, Kiss Viktória. Kiad.: Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága – MTA Régészeti Intézete, 2007.

A kötet az M7-es autópálya tervezett nyomvonalán, a Zamárdi és Ordacsehi közötti térségben végzett régészeti feltárási munkákról ad áttekintést. A szerzők bemutatják az ásatási munkát, a legfontosabb leleteket, amelyekhez nem csak rövid kommentárokat fűznek, hanem egyfajta előzetes jelentés formájában az adott korszak régészeti problematikájában is elhelyezik a feltárás eredményeit.

Írjuk együtt

GRATULÁLUNK JESZENICZKY ILDIKÓ KOLLEGÁNAK!

Múzeumi berkekben, ha falról leválasztott freskó restaurálásáról beszélünk, akkor Jeszeniczky Ildikó neve fogalom. A mára szinte feledésbe merült murális festészet területén kifejtett munkássága, diplomamunkájának megvédése óta töretlenül felé ível. Sokoldalú festőrestaurátori tevékenysége meghatározó a kollégák körében.

Speciális szakterülete - óriási művészeti alkotóerőt, sokéves tapasztalatot és különös tehetséget igénylő

- az eredeti helyükről leválasztott falképek restaurálása. Az itt elért eredményeit nemcsak itthon, de külföldön is nagyra értékelik.

A Szépművészeti Múzeumban őrzött, 1895-ben Pulszky Károly által vásárolt freskó gyűjteményének restaurálásakor figyelt fel rá a szakma.

Keze munkája nyomán elemi erővel tört felszínre a poros szürke unalomból Itália festőóriásainak alkotóereje, Firenze, Perugia, Brescia úde reneszánsz levegője.

Nem véletlenül kérték tehát kölcsön a frissiben restaurált Paolo Caylina Utolsó vacsora című művét a milánói Palazzo Reale tárlatára, melyet Leonardo da Vinci Utolsó Vacsora restaurálásának befejezése tiszteletére rendeztek. Talán ez a mű áll legközelebb Leonardo remekéhez, helyreállítását Jeszeniczky Ildikó ennek szellemében végezte, erre figyeltek fel az olasz szakemberek.

Az sem lehet véletlen, hogy a Szépművészeti Múzeum újrendezett állandó olasz kiállításának fogadóképe éppen az a Cola Petruccioli által 1380-ban festett Angyali Üdvözlete, mely egykor a peruggiai Palazzo Isidori termét díszítette. A leválasztott falkép kitűnő helyreállítása szintén az ő munkáját dicséri.

FERENCZY DÍJAS RESTAURÁTOR MÉLTATÁSA

Millei Ilona több mint harminc éve a pécsi Janus Pannoniusz Múzeum restaurátorművésze. Igen, valóban művésze, hiszen személyes közreműködése révén régi fényükben tündökölnék a hajdanvolt céhek megkopott relikviái, a nagy eszmei értékkel bíró céhzászlók, újraéledtek a szorgos kezek hímezte népviseletek éppúgy, mint a „virágos reneszánsz” motívumkincsét évszázadokig őrző és átörökítő úrihímzések, a múzeumok féltve őrzött kincsei.

De nemcsak művészi értékek helyreállítása terén jeleskedik. Évek óta, mint műtárgyvédelmi megbízott, megyei múzeumigazgató helyettes, sokat tesz a restaurátorok továbbképzéséért, a megfelelő műtárgykörnyezet megteremtéséért, raktárak, restaurátorműtermek és kiállítóhelyek korszerű felszereléséért, ezekért nem csak Baranya megye, de mindnyájan hálásak vagyunk, és örülünk, hogy a Ferenczy díj 2008-ban is megtalálta a legméltóbb művészt.

Szentkirályi Miklós

E számunk szerzői

BASICS BEATRIX
művészettörténész,
a Budapesti Történelmi
Múzeum főigazgató
helyettese

KRÁSZ LILLA
történész, egyetemi
adjunktus, ELTE Köz-
épkori és Kora Új-
kori Egyetemes
Történelmi Tanszék.
Az Alfa-program
szakértői munkacso-
portjának tagja.

FÁBIÁN ANIKÓ
művészettörténész,
a Közép-európai
Kulturális Intézet
munkatársa

PALUCH TIBOR
régész

FÁBRI ANNA
nyugalmazott egyete-
mi docens, ELTE Mű-
velődéstörténelmi Tan-
szék. Az Alfa-prog-
ram szakértői mun-
kacsoportjának tagja.

VISZÓCZKY ILONA
néprajzkutató,
a mezőkövesdi Matyó
Múzeum igazgatója

B. VARGA JUDIT
történész-muzeológus,
Országos Műszaki Múzeum
mb. vezetője

PRÉKOPA ÁGNES
művészettörténész, a Múértő
főszerkesztő-helyettese.

TÓTH KATALIN
régész a hódmezővásárhelyi
Tornyai János Múzeum
munkatársa

MUSEUMS IN CHANGE

ALFA PROGRAMME FOR HUNGARIAN MUSEUMS

It is evident for all working in museums that the Alfa Programme started by the Hungarian Ministry of Culture and Education in 2004 is a successful initiation. Data concerning its results each year prove the importance of it. As it is the only source and way for museum modernization for many, this issue wants to illustrate what was done with the help of this programme. Almost all the Hungarian museums tried to use the possibilities given and the Minister of Culture and Education had attributed the considerable growth of the number of visitors mainly to this.

It is not a question any more how important is this programme. The changes can be followed in different fields of museum work. New permanent exhibitions were organized in the country museums and this was the result of the work of different museum experts. The new ways, new solutions are built in bringing a definite change in the fields of museology.

Two experts of the curatorial group monitoring the programme have described their experiences concerning the creative process. Articles on the best exhibitions in the different country museums let us know the results. And the best pictures - most of them taken from the publication dealing with the programme - illustrate the results of the period between 2004-2007.

1: Nagykereki, Bocskai Manor House 16th century

2: Gyöngyös, Mátra Museum

3: Vaja, Vay Ádám Museum

4: Szécsény, Kubinyi Ferenc Museum

Reconstructions and new permanent exhibitions of these museums were supported by the Alfa Programme

1

2

3

4

MUNKÁCSY MIHÁLY

A Békés Megyei Munkácsy Mihály Múzeum – Békéscsaba

Hogy gyűjteménye a legnagyobb biztonságban legyen.

UNIQA Műtárgybiztosítás

Művészeti kiállítások, műtárgyszállítás biztosítása

- **All Risk fedezet**

Az All Risks fedezet minden olyan kárra kiterjed, amely nem szerepel a kizárások között. Megtéríti a tűz illetve vezetékes víz, villámcsapás, felhőszakadás okozta károsodásokat éppúgy, mint mindennemű töréskárt. Fedezetet nyújt betöréses lopás és rablás ellen, valamint megtéríti az ezek során bekövetkező vandalizmus okozta rongálódást is.

- **Megegyezés szerinti érték**

A mindenkori kárrendezés alapja a szerződő és a biztosító által egyaránt elfogadott biztosítási érték.

- **Gyors és egyszerű ügyintézés faxon és e-mailen**

Az ország egész területéről várjuk jelentkezését!

UNIQA Biztosító Zrt. – Jaksa Éva
1134 Budapest, Róbert Károly krt. 76–78.
Tel.: 1/2386-005 · Mobil: 70/371-3929
Fax: 1/2386-010 · E-mail: eva.jaksa@uniqa.hu
www.uniqa.hu